

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA

จัดทำโดย นายธีรเทพ พรหมวงศานนท์
รหัส 2015

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 ปี 2553
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง บทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA

จัดทำโดย นายธีรเทพ พรหมวงศานนท์
รหัส 2015

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 ปี 2553
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โลกในยุคปัจจุบัน สถานะการณ์ระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลให้ประชาคมระหว่างประเทศต่างต้องการความพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันสูงมากขึ้น ในทุกมิติของความสัมพันธ์และความร่วมมือ เสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศทวีความซับซ้อนและขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายนอกประเทศมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ทำให้ประชาคมระหว่างประเทศต่างๆ เห็นถึงความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรเพื่อร่วมมือกัน ในประเด็นต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค

ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิกการประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia – CICA) ซึ่งนายนูร์สุลตัน เอ. นาซาร์บายอฟ (Nursultan A. Nazarbayev) ประธานาธิบดีสาธารณรัฐคาซัคสถานได้ริเริ่มเสนอแนวความคิดในการก่อตั้งองค์กรดังกล่าวต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ครั้งที่ 47 ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นกลไกในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย เนื่องจากเห็นว่า เอเชียเป็นทวีปเดียวที่ยังไม่มีกลไกดังกล่าว

การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ของไทยดังกล่าวถือเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากผลประโยชน์ของไทย เนื่องจาก CICA น่าจะเป็นองค์กรความร่วมมือสำหรับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งประเด็นการหารือในเรื่องต่างๆ ไม่น่าจะมีการเชื่อมโยงกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับประเทศไทยเองเป็นประเทศก่อตั้ง และสมาชิกองค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทสำคัญต่อภูมิภาคเอเชียหลายแห่ง โดยเฉพาะองค์กรที่มีภารกิจคล้ายกับ CICA ได้แก่ การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 2537 และการประชุมความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue – ACD) ซึ่งประเทศไทยได้ริเริ่มก่อตั้งขึ้นเองในปี 2543 การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ของไทยจึงมีคำถามที่ตามมาว่า ไทยจะมีบทบาทและการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ของไทยได้อย่างไรใน CICA ซึ่งไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อการสร้างสรรค์ และผลประโยชน์ของไทยในองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกหรือเป็นประเทศก่อตั้ง และยังส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทยในเวทีระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

รายงานการศึกษา เรื่อง “ บทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA ” ซึ่งมุ่งหวังที่จะศึกษาและวิเคราะห์หาบทบาทที่ควรแสดง และผลประโยชน์ที่ควรจรรักษาและส่งเสริมของไทยในการร่วมมือกับ CICA พบว่า แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นประเทศที่ก่อตั้งและผลักดันความร่วมมือในกรอบองค์การระหว่างประเทศต่างๆ เพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความร่วมมือ และความมั่นคง เสถียรภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในเอเชียหลายองค์กร เช่น ASEAN, East Asian Community, ASEAN Regional Forum และ Asia Cooperation Dialogue แต่การเป็นสมาชิก CICA และการแสดงบทบาทของไทยในการสนับสนุนกิจกรรมในกรอบของ CICA ได้ยังประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยในหลายเรื่องทั้งในด้านพหุภาคี และทวิภาคี อาทิ การเชื่อมโยงความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับเอเชียตะวันตก การมีประตูเปิดสู่การขยายความร่วมมือ ทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง การเรียนรู้ระหว่างองค์กร การส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ การใช้ประโยชน์ในเวทีระหว่างประเทศสำหรับการชี้แจงสถานการณ์ หรือ จุดยืนของประเทศไทย ตลอดจนการสนับสนุนประเทศไทยในเวทีต่างๆ ในภูมิภาค และระหว่างประเทศ และการขยายความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวระหว่างไทยกับประเทศเอเชียกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน CICA ได้เติบโตเป็นลำดับ มีสมาชิกรวม 23 ประเทศ ครอบคลุมทั่วทุกภูมิภาคในเอเชีย รวมถึงประเทศที่ก่อความขัดแย้งสำคัญในภูมิภาคและของโลก ได้แก่ อินเดียกับปากีสถาน อิหร่านกับอิสราเอล อิหร่านกับปาเลสไตน์ คาซัคสถานกับอุซเบกิสถาน และยังมีกลไกการประชุมระดับผู้นำและรัฐมนตรีต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลไกที่สามารถนำเจตนารมณ์ทางการเมืองของ CICA ไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ ประเทศไทยจึงควรจะใช้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิก CICA โดยการแสดงบทบาทการให้การสนับสนุน และให้ความร่วมมือแก่ CICA อย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์ในการมีมิตรประเทศในวงกว้าง การได้รับการประติบัติในลักษณะของการเป็นพวกพ้องเดียวกัน และการขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศสมาชิก CICA ในด้านที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

กิตติกรรมประกาศ

หลักสูตรการฝึกอบรมนักบริหารการทูต มีความเป็นเอกลักษณ์ โดดเด่น และเป็นประโยชน์แก่การนำไปปฏิบัติราชการทั้งในส่วนของการบริหารราชการกระทรวงการต่างประเทศ และหน่วยราชการอื่น ซึ่งมีมิติการติดต่อและประสานงานกับต่างประเทศ เนื่องจากเรื่องการต่างประเทศในปัจจุบันมิใช่เรื่องที่ไกลตัวต่อไปอีกแล้วในยุคโลกาภิวัตน์ แต่เป็นเรื่องที่สามารถเชื่อมโยงและเกี่ยวข้องในการกิจและงานประจำวันของหน่วยราชการต่างๆ และเกี่ยวข้องกับงานในการกิจของหลายหน่วยงาน มิใช่เพียงกระทรวงการต่างประเทศเป็นหน่วยราชการที่สามารถส่งเสริมการดำเนินนโยบายการต่างประเทศให้สัมฤทธิ์ผลเพียงหน่วยงานเดียว

การเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรนี้ ทำให้ผู้อบรมมีความรอบรู้ในสถานการณ์ของโลกในอดีต ปัจจุบัน และทิศทางที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินยุทธศาสตร์ด้านการต่างประเทศ การวิเคราะห์ในเชิงเหตุและผล ความรู้ในการกำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการที่สามารถนำหน่วยงานไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และการได้รับการฝึกและพัฒนาให้มีคุณสมบัติของความเป็นนักบริหารที่พร้อมจะนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า อันก่อให้เกิดประโยชน์แก่ราชการ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สถาบันเทววงศัวโรปการ ซึ่งได้จัดหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีความสมบูรณ์ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาการ ความรอบรู้และทักษะในด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติราชการด้านการต่างประเทศ การเสริมสร้างความสามัคคี และเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างผู้เข้าฝึกอบรม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการประสานข้อราชการระหว่างกันในอนาคต และการให้ความสนใจดูแลอย่างใกล้ชิด และความเอื้ออาทร ซึ่งสร้างความอบอุ่นและความประทับใจให้แก่ผู้เข้ารับการอบรมฯ ตลอดเวลาในช่วงการฝึกอบรม ตลอดจนการจัดวิทยากรที่ทรงคุณวุฒิในหลายสาขา ซึ่งได้นำเอาความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์มาถ่ายทอดให้ผู้เข้าอบรมให้มีความรู้รอบด้าน โดยหวังให้ผู้เข้าอบรมเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่าของราชการ และปฏิบัติงานให้ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติต่อไป

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นพิเศษต่อ ศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เอกอัครราชทูต เพ็ญศักดิ์ ชลารักษ์ และ รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญา รัตนมงคลมาศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเสียสละเวลาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการให้ความรู้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการจัดทำรายงานการศึกษานี้ให้สำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่ 1	บทนำ
	1
1.1	ภูมิหลังความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
	1
1.2	วัตถุประสงค์
	3
1.3	ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา
	4
1.4	ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา
	5
บทที่ 2	แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
	6
2.1	แนวคิดทฤษฎีความร่วมมือ
	6
2.2	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์
	9
2.3	สรุปกรอบแนวคิด
	9
บทที่ 3	ผลการศึกษา
	11
3.1	ภูมิหลังและความเป็นมา
	11
3.2	กลไกและกระบวนการดำเนินการของ CICA
	19
3.3	ท่าทีและบทบาทของประเทศสมาชิกอาเซียนรอบภูมิภาคและสมาชิก CICA
	27
3.4	CICA และเป้าหมายการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และ ความมั่นคงในเอเชีย
	44
3.5	ประเทศไทยกับ CICA
	54
3.6	สรุปผลการศึกษา
	62
บทที่ 4	สรุปและข้อเสนอแนะ
	70
4.1	ข้อสรุป
	70
4.2	ข้อเสนอแนะ
4.2.1	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
	73
4.2.2	ข้อเสนอแนะเชิงดำเนินการ
	77
บรรณานุกรม	85

ภาคผนวก

ก. Almaty Act, Almaty, June 4, 2002	86
ข. Declaration on the Principles Guiding Relations between the CICA Member-States, Almaty, September 14, 1999	92
ค. Declaration of the Third Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia, Istanbul, 8 June 2010	99
ประวัติผู้เขียน	108

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง/ความเป็นมา และความสำคัญ

การประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia - CICA) เกิดจากความริเริ่มของประธานาธิบดีนูร์ซุลตัน อาบิซูลี นาซาบายเยฟ (Nursultan Abushuly Nazarbayev) แห่งสาธารณรัฐคาซัคสถาน ซึ่งได้เสนอแนวความคิดการก่อตั้งองค์กรดังกล่าวต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 47 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2535 ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อให้เป็นกลไกในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย โดยมีเหตุผลว่า เอเชียเป็นทวีปเดียวที่ไม่มีกลไกดังกล่าว และได้เชิญชวนประเทศต่างๆ ที่มีดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งอยู่ในเอเชียสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิก ซึ่งมีประเทศต่างๆ ในภาคพื้นเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออกกลางสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกอย่างกว้างขวาง รวม 23 ประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ สาธารณรัฐคาซัคสถาน สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย สาธารณรัฐอิสลามปากีสถาน สหพันธ์รัสเซีย อาเซอร์ไบจาน สาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน อียิปต์ มองโกเลีย อิหร่าน อิสราเอล สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน สาธารณรัฐทาจิกิสถาน สาธารณรัฐคีร์กีซ ตุรกี ปาเลสไตน์ ไทย สาธารณรัฐเกาหลี สหราชอาณาจักรอิมเรตส์ จอร์แดน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม อิรัก และล่าสุด กัมพูชา ซึ่งสมัครเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2553 และมีประเทศ ที่สมัครเป็นประเทศสังเกตการณ์ในการประชุมของ CICA 9 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เลบานอน บังกลาเทศ มาเลเซีย ยูเครน สหรัฐอเมริกา และกาตาร์ และองค์การระหว่างประเทศที่สมัครเป็นองค์กรสังเกตการณ์ใน CICA 3 แห่ง ได้แก่ สันนิบาตอาหรับ (League of Arab States - LAS) องค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Cooperation in Europe – OSCE) และองค์การสหประชาชาติ

ภายหลังการก่อตั้ง CICA เมื่อปี 2535 คาซัคสถานได้ดำรงตำแหน่งประธานของ CICA มาอย่างยาวนานติดต่อกัน และเป็นประเทศที่ให้การสนับสนุนทางการเงินรายใหญ่แก่ CICA และกิจกรรมต่างๆ ในกรอบของ CICA รวมถึงการสนับสนุนการจัดตั้งสำนักเลขาธิการ CICA ขึ้นที่

เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เพื่อให้เป็นกลไกในการสนับสนุนการดำเนินงานของ CICA อย่างเป็นรูปธรรม

ภายหลังการดำรงตำแหน่งมาเป็นเวลากว่า 18 ปี ในปี 2553 คาซัคสถานได้แสดงความจำนงขอส่งมอบตำแหน่งประธาน CICA ให้แก่ประเทศอื่นเพื่อให้การสนับสนุนและร่วมมือขับเคลื่อน CICA ให้เป็นของภูมิภาคเอเชียมากยิ่งขึ้น โดยมีใช่เป็นกลไกเฉพาะของเอเชียกลาง ซึ่งตุรกีได้ยินยอมรับการดำรงตำแหน่งประธานของ CICA เป็นวาระ 2 ปี ระหว่างปี 2553 -2555 ซึ่งในการประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 3 ณ นครอิสตันบูล ประเทศตุรกี เมื่อวันที่ 7 – 9 มิถุนายน 2553 ที่ผ่านมา คาซัคสถานได้ส่งมอบตำแหน่งประธานของ CICA ให้แก่ตุรกีอย่างเป็นทางการแล้ว

การดำรงตำแหน่งประธาน CICA ของตุรกี ซึ่งเป็นประเทศที่มีทำเลที่ตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างทวีปเอเชียและทวีปยุโรป (Eurasia) และเป็นประเทศ ซึ่งเป็นสมาชิกของทั้งสหภาพยุโรป OSCE และ CICA ซึ่งมีบทบาทและประสบการณ์อย่างกว้างขวางในการดำเนินการไกล่เกลี่ยและเจรจาข้อพิพาทในภูมิภาคตะวันออกกลาง อาทิ ปัญหาปาเลสไตน์ อิสราเอล-ซีเรีย สถานการณ์ในเลบานอน อิสราเอลกับประเทศอาหรับ และอิหร่านกับประเทศอาหรับ จึงเป็นที่คาดว่า การดำรงตำแหน่งประธาน CICA ของตุรกีน่าจะนำความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ มาสู่ CICA และขยายมิติความร่วมมือและกิจกรรมของ CICA ครอบคลุมภูมิภาคเอเชียมากยิ่งขึ้นจากเดิมที่ถูกมองว่า CICA ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของคาซัคสถานเป็นเฉพาะองค์กรสำหรับประเทศเอเชียกลาง

อย่างไรก็ตาม เมื่อคำนึงว่า เอเชียเป็นดินแดนแห่งความแตกต่างหลากหลายในเชื้อชาติ ศาสนา เผ่าพันธุ์ วัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนระดับการพัฒนา และความห่างไกลกันในการทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของแต่ละประเทศ และบางประเทศยังมีข้อขัดแย้งระหว่างกันที่ยังคุกรุ่นโดยไม่มีทีท่าจะหาข้อยุติได้โดยง่าย ซึ่งสะท้อนถึงความแตกต่างหลากหลายในมุมมอง ทักษะ ทำที และผลประโยชน์ของประเทศต่างๆ ที่แตกต่างกัน การจัดตั้ง CICA เพื่อเป็นกลไกในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชียจึงมีความน่าศึกษาถึงความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุตามเป้าประสงค์ การหล่อหลอมประสานให้ประเทศสมาชิก CICA มีความเข้าใจที่ดี และความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกัน และความสามารถในการดำเนินกิจกรรมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้นื้อเชื่อใจระหว่างประเทศสมาชิก CICA ให้บังเกิดเป็นผลสำเร็จ

นอกจากนั้น การจัดตั้ง CICA ยัง เป็นที่น่าจับตามองในด้านทิศทางของ CICA และความยินยอมพร้อมใจของประเทศสมาชิกที่จะให้ความร่วมมือแก่ CICA ในการดำเนินการต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้มากนักน้อยเพียงไร ในขณะที่ CICA เองก็จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงการกระทำใดๆ ที่อาจก่อให้เกิดการปะทุของความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่ปรปักษ์

หรือ ประเทศที่มีผลประโยชน์ขัดแย้งกันเสมอมา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินการและวัตถุประสงค์ของ CICA

ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิก CICA ในอันดับที่ 17 ในปี 2547 ตามแนวนโยบายการดำเนินการทูตรอบทิศทาง (omni-directional policy) ของรัฐบาลไทยในสมัยดังกล่าว ซึ่งมีเป้าหมายประสงค์เพื่อส่งเสริมบทบาทและภาพลักษณ์ที่ดีของไทยในเวทีระหว่างประเทศในฐานะพลเมืองโลกในการให้ความร่วมมือในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคและในระดับโลก และกระชับความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือทวิภาคีกับมิตรประเทศในด้านต่างๆ ประเด็นที่น่าศึกษาต่อไปจึงเป็นเรื่องบทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA ในขณะที่ประเทศไทยเองเป็นสมาชิกขององค์กรระหว่างประเทศต่างๆ ในเอเชียเป็นจำนวนมากอยู่แล้ว และบางแห่งไทยเองได้มีส่วนอย่างสำคัญในการสนับสนุน และการก่อตั้ง ได้แก่ Asia Cooperation Dialogue (ACD), ASEAN Regional Forum (ARF), Bay of Bengal Initiative for Multi-Sectoral Technical and Economic Cooperation (BIMSTEC), Asia-Middle East Dialogue (AMED), Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle (IMT-GT), Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC), Ayeyawady- Chao Phraya –Mekong Economic Cooperation Strategy (ACMECS) และ ASEAN โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประชุมความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue – ACD) และการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาค เอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) ซึ่งประเทศไทยเป็นทั้งประเทศสมาชิกก่อตั้ง และประเทศที่มีบทบาทนำในการขับเคลื่อนความร่วมมือและกิจกรรมในกรอบความร่วมมือดังกล่าวให้มีความคืบหน้า การเป็นสมาชิก CICA ของไทยจึงมีคำถามตามมาว่า ไทยควรจะวางบทบาทอย่างไรใน CICA โดยมีทำให้บทบาทของไทยใน ACD และ ARF ต้องลดความสำคัญลง ทั้งยังไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อบทบาทและภาพลักษณ์ของไทยในเวทีระหว่างประเทศ

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งถึงแนวความคิดในการก่อตั้งกระบวนการดำเนินงาน และทิศทางการดำเนินงานของ CICA

1.2.2 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ขีดความสามารถ จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการตามเป้าหมายของ CICA

1.2.3 เพื่อศึกษาท่าทีและปฏิกิริยาของประเทศในภูมิภาคเอเชียต่อประเด็นปัญหาในภูมิภาค และระหว่างประเทศ

1.2.4 เพื่อศึกษาข้อดีและข้อเสียของการเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ของไทย และกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับการดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อรักษา และส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA

1.3 ขอบเขตการศึกษา/วิธีการดำเนินการศึกษา/ระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 เน้นการศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดในการก่อตั้ง CICA โดยศึกษาถึงสภาพการณ์แวดล้อมด้านการเมืองระหว่างประเทศของประเทศสาธารณรัฐคาซัคสถาน เอเชียกลาง และแนวคิดของนายนูร์ซุลตัน เอ. นาซาร์บายอฟ (Nursultan A. Nazarbayev) ประธานาธิบดีของสาธารณรัฐคาซัคสถาน ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการก่อตั้ง และผลักดันให้ CICA ก่อกำเนิด

1.3.2 ศึกษาโครงสร้างภายในของ CICA อาทิ กระบวนการทำงานของ CICA แนวปฏิบัติของ CICA การรับสมาชิก การสนับสนุนทางการเงิน ฯลฯ เพื่อให้ทราบถึงขีดความสามารถ และอุปสรรคของ CICA ในการดำเนินการตามเป้าประสงค์ในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียในช่วงการก่อตั้ง CICA เมื่อปี 2535 จนถึงปี 2553

1.3.3 ศึกษาทิศทางการดำเนินการและนโยบายของ CICA รูปแบบของกิจกรรม และความร่วมมือ แผนงานกิจกรรมและความร่วมมือ และทำที่และปฏิภริยาของประเทศสมาชิกต่อแผนงานกิจกรรม และความร่วมมือ ซึ่งจะเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถ (competency) และความเป็นไปได้ของ CICA ที่จะสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าประสงค์ และทำให้ทราบถึงทำที่และผลประโยชน์ของแต่ละประเทศสมาชิกใน CICA ต่อประเด็นระหว่างประเทศต่างๆ อันเป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางในการปฏิสัมพันธ์และแสวงหาแนวร่วมของไทยเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ของไทยที่ควรปรับใช้ในการร่วมมือกับ CICA และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับประเทศไทยในการส่งเสริมและรักษาผลประโยชน์ของไทย และการให้ความร่วมมือแก่ CICA ในการส่งเสริมสันติภาพ ความร่วมมือ และเสถียรภาพในโลก และในเอเชีย ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นหนึ่งในพลเมืองที่ดีของโลก

1.3.4 ในด้านระเบียบวิธีการศึกษา จะศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสารรายงานการประชุม รายงานจากสถานเอกอัครราชทูตที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ของ CICA รวมทั้งเอกสารของส่วนราชการของไทยและประเทศที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ทำที่และข้อคิดเห็นจากผู้แทนประเทศสมาชิก CICA รวมทั้งผู้แทนไทย ซึ่งเข้าร่วมการประชุมและกิจกรรมในกรอบของ CICA และการศึกษาค้นคว้าข้อมูลและข้อคิดเห็นที่ปรากฏใน เว็บไซต์ต่างๆ จากนั้นจะนำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ไปสังเคราะห์หาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อกำหนดทำที่ของไทยที่เหมาะสม

ในการให้ความร่วมมือของไทยแก่ CICA เพื่อรักษา และส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทย ใน CICA ภายใต้การใช้จ่ายทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.4 ประโยชน์ของการศึกษา

- 1) เพิ่มพูนความรู้ และทักษะและความชำนาญเชิงวิชาการของผู้ทำการศึกษาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานด้านการทูตและการต่างประเทศ โดยทำงานการศึกษาวิเคราะห์ที่ปฏิบัติจริงให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยให้สามารถคาดการณ์ เล็งเห็นเหตุและผลของเหตุการณ์ระหว่างประเทศต่างๆ ที่เกิดขึ้น หรือ จะเกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น อันจะเป็นประโยชน์แก่ราชการ และทำให้ผู้ศึกษาเป็นบุคลากรด้านการต่างประเทศที่มีความรอบรู้ ความเชี่ยวชาญ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐบาลและประชาชนชาวไทยในการส่งเสริม รักษา และปกป้องผลประโยชน์ของไทยในเวทีระหว่างประเทศ
- 2) เสริมสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อแนวคิดในการก่อตั้งและกระบวนการดำเนินการของ CICA ตลอดจนประเด็นระหว่างประเทศที่มีการหารือในกรอบของ CICA ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการพิจารณากำหนดท่าทีและแนวนโยบายของไทยในการให้ความร่วมมือในกรอบของ CICA หรือ การส่งเสริมและรักษาผลประโยชน์ของไทยในเวทีดังกล่าว
- 3) เข้าใจทัศนคติและท่าทีในเรื่องต่างๆ ของประเทศสมาชิก CICA ประเทศอื่นๆ หรือ องค์การระหว่างประเทศที่เข้าร่วมการประชุม กิจกรรม และความร่วมมือระหว่างประเทศในกรอบของ CICA อันจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทยเพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีและแนบแน่นกับประเทศต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม
- 4) เอกสารการศึกษาส่วนบุคคลที่จัดทำขึ้นจะสามารถใช้เป็นประโยชน์ในการศึกษาของข้าราชการกระทรวงการต่างประเทศในรุ่นต่อไป ได้สามารถทำการศึกษา และมีความเข้าใจอย่างกระจ่างในเรื่อง CICA ได้อย่างรวดเร็ว อันเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติราชการ
- 5) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการ ซึ่งมีแนวทางในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการในแง่ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการ และการขอจัดตั้งงบประมาณที่เหมาะสมในการให้ความร่วมมือในกรอบของ CICA เพื่อรักษาและส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัย/ศึกษาที่เกี่ยวข้อง

บทนี้จะกล่าวถึงแนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำมาเป็นกรอบในการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการ ในการรักษาและส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA ดังนี้

2.1 ทฤษฎีความร่วมมือ (Cooperation Theory)

กรณีการก่อตั้งการประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (CICA) ซึ่งเกิดจากความริเริ่มของนายนูร์สุลตัน อาบิวซูลีนาซาร์บายอฟ (Nursultan Abushuly Nazarbayev) ประธานาธิบดีสาธารณรัฐคาซัคสถาน ซึ่งเป็นผู้นำจากประเทศในเอเชียกลางที่ได้เสนอแนวคิดต่อที่ประชุม สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 47 ณ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2535 ภายหลังการได้รับเอกราชจากสหภาพโซเวียตเมื่อปี 2534 สะท้อนให้เห็นความพยายามของประเทศในเอเชียกลางในการจัดตั้งองค์กรดังกล่าวขึ้น และได้เชิญชวนประเทศที่มีดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งในเอเชียเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยเพื่อร่วมผลักดันให้กลไกดังกล่าวทำหน้าที่ในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย สอดคล้องกับแนวความคิดในเรื่องทฤษฎีผลประโยชน์และอำนาจในทฤษฎีความร่วมมือ ซึ่งอธิบายว่า แนวคิดของการรวมตัวของประเทศต่างๆ เพื่อกระทำการใดๆ ร่วมกันในการปกป้อง และรักษาผลประโยชน์ของประเทศเป็นการรวมตัวกันตามทฤษฎีความร่วมมือ (Cooperation Theory) ¹ ในกรอบของทฤษฎีระบอบระหว่างประเทศ (Theories of International Regimes) ซึ่งนักคิดในกรอบทฤษฎีนี้ได้แก่ นาย Andreas Hasenclever นาย Peter Mayer และนาย Volker Rittberger ซึ่งเห็นว่า ระบอบ (regime) เกิดขึ้นเมื่อใดก็ตามที่ผู้แทน (agents) ร่วมมือกัน ในทางการ ระบอบเป็นหลักการที่อาจมีความชัดเจน หรือไม่ชัดเจน บรรทัดฐาน (norms) กฎเกณฑ์ และกระบวนการตัดสินใจของความคาดหวัง

¹ <http://www.cooperationcommons.com/node/414>

ของผู้เล่น (actors) มารวมกัน ครอบคลุมอาจเป็นรูปแบบทั้งทางการ และไม่ทางการ และอาจรวมถึงสถาบัน และองค์การ

ตามทฤษฎีความร่วมมือระหว่างประเทศ (ระบอบการปกครอง หรือ regimes)
มี 3 แนวความคิด ได้แก่

2.1.1 **ทฤษฎีผลประโยชน์** (Interested-based theories) สนใจความสามารถของผู้แทน (agent) ในการเอาชนะสถานะความขัดแย้งของการดำเนินการร่วมกัน (collective action dilemma) หรือ อีกนัยหนึ่ง เป็นสถานการณ์ ซึ่งผู้ให้ความร่วมมือหลีกเลี่ยงการได้รับผลลัพธ์ที่ด้อยกว่า ผู้แทนเป็นผู้ที่ต้องแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดจากสิทธิพิเศษ (preference) ที่มีให้ บทบาทของระบอบ/สถาบัน (regimes/institutions) มีความสำคัญในการออกแบบสิทธิพิเศษ (preferences) และอำนวยความสะดวกแก่ความร่วมมือ

ทฤษฎีผลประโยชน์ยอมรับการขยาย (spill over) ของ ผลจากความร่วมมือในแต่ละด้าน (functionalism) เนื่องจากต้นทุนในการสร้างและรักษาสถาบัน การก่อตั้งความร่วมมือในด้านใดด้านหนึ่งจะส่งผลให้มีข้อดีในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถใช้ได้กับอีกเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ความร่วมมือเป็นผลจากการเจรจาของสถาบัน และผลจากการเจรจาความตกลง และพันธกิจ การยอมรับ หรือ การอยู่ในข้างใดข้างหนึ่งจากการเจรจาความตกลงก่อให้เกิดผลลัพธ์ สถานะที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือตามผลประโยชน์มีอยู่ 2 สถานะ คือ

ก. สถานะด้านสถานการณ์ (situation-structural) เห็นว่า การเล่นเกมในปัญหา (game-theoretic properties) ก่อให้เกิดความร่วมมือ

ข. สถานะด้านปัญหา (problem-structural) เห็นว่า ปัญหา หรือ ประเด็นในปัญหา ก่อให้เกิดความร่วมมือ

2.1.2 **ทฤษฎีอำนาจ** (Power-based theories) ให้ความสำคัญแก่การมีข้อหว้งกังวลในเรื่องการได้ผลรับที่ดี (gains) และความมั่นคงของผู้แทน (agent) การกระจายอำนาจและสภาพของการมีอนาธิปไตย (anarchy) หรือ การขาดองค์กรที่มีอำนาจในการบังคับใช้ตามกฎหมาย เป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากข้อหว้งกังวลนี้จะไม่เปลี่ยนไปและเป็นเรื่องภายนอกที่ผู้แทนมีความเกี่ยวข้อง ทฤษฎีอำนาจส่วนใหญ่มีสถานะคงที่ (static) และมองในแง่ดี (positivist) สถานะที่ก่อให้เกิดความร่วมมือตามทฤษฎีอำนาจ ได้แก่

ก. ทฤษฎีการครองอำนาจ (Hegemonic Stability Theory) ซึ่งเห็นว่า ผู้มีอำนาจเป็นผู้แทนที่มีพลังความสามารถที่จะจัดหาสิ่งต่างๆ ให้แก่สาธารณะได้เพราะเป็นผลประโยชน์ของตน และมีความสามารถที่จะจัดหาสิ่งเหล่านั้น

ข. ทฤษฎีอำนาจ (Power-based Research Programme) ซึ่งเห็นว่า ความร่วมมือไม่ได้ส่งผลให้มีการปรับแก้ร่วมกันแต่ก่อให้เกิดความต้องการให้ผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าทำตามความต้องการของผู้มีอำนาจมากกว่า ดังนั้น ความร่วมมือและสถาบันเป็นเพียงสิ่งที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจ

ค. ทฤษฎีความจริง (Realist Theory Cooperation) อธิบายว่า ความร่วมมือเกิดจากความหวงกังวลเป็นอย่างมากของรัฐต่อความมั่นคง ความเป็นเอกราช และอธิปไตย โดยไม่เกี่ยวกับความหวงกังวลต่อผลลัพธ์ที่จะได้ แต่เป็นการไม่อดทนต่อการสูญเสียสิ่งใดๆ การกระทำใดๆ อาจส่งผลให้เกิดการทำลายผู้แทน ดังนั้น ความไม่สมดุลของอำนาจจึงพุ่งขึ้นสูงกว่าข้อหวงกังวลใด ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ การได้ผลลัพธ์สูงสุดจะไม่เกิดขึ้น โดยจะมีข้อหวงกังวลเสมอว่า “ใครจะได้มากกว่า” ผลก็คือ ความพยายามป้องกันสถานะ หรือ การไม่ยินยอมให้ความร่วมมือ โดยผู้แทนจะร่วมมือเฉพาะเมื่อรู้สึกว่าเป็นความจำเป็นอย่างมาก ความมีเหตุผลในเรื่องนี้จึงจำกัดโดยความเกรงกลัวในการทำลายและการมีสภาพเป็นอนาธิปไตย สถาบันมีความสำคัญเพียงเพราะจำเป็นต้องมีเพื่ออำนวยความสะดวกและควบคุมการใช้อำนาจ

2.1.3 ทฤษฎีความรู้ (Knowledge-based theories) สนใจถึงความสามารถของผู้แทนที่จะเอาชนะสถานะความขัดแย้งของการดำเนินการร่วมกัน (collective action dilemmas) เป็นสถานการณ์ ซึ่งความร่วมมือหลีกเลี่ยงการไม่รับผลลัพธ์ที่ดีกว่า ผู้แทนเป็นผู้ที่พยายามใช้ประโยชน์สูงสุดจากสิทธิพิเศษที่มีอยู่ ความสนใจอยู่ที่บทบาทของระบอบการปกครอง/สถาบัน ในการกำหนดสิทธิพิเศษ และการอำนวยความสะดวกความร่วมมือ ทฤษฎีความรู้อธิบายว่า ความรู้ โดยเฉพาะความรู้จากการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน และความเชื่อกำหนดพฤติกรรมและเอกลักษณ์ของตัวแทน บรรทัดฐาน (norms) คือ ผลประโยชน์สำคัญของทฤษฎีความรู้

โดยสรุป ความร่วมมือเป็นเรื่อง ซึ่งมีที่มาจากปัญหา ไม่ว่าความร่วมมือจะเป็น เรื่องที่ปรารถนาหรือไม่ หรือทำไม และการที่จะส่งเสริมความร่วมมือ หรือการป้องกันขึ้นอยู่กับข้อสมมุติฐานว่า ลักษณะธรรมชาติของผู้แทนและการปฏิสัมพันธ์เป็นอย่างไร โดยมีหลักการโดยรวม ดังนี้

- ความเป็นไปได้ที่จะมีความร่วมมือเกิดจากการมีผู้นำ ซึ่งอาจเป็นผู้นำตามโครงสร้าง ผู้นำที่มีความเฉลียวฉลาด หรือ ผู้นำที่มีบารมี
- ความเป็นไปได้ที่จะความร่วมมือเกิดจากสถานการณ์ 4 เรื่อง คือ ข้อขัดแย้งในคุณค่า (โอกาสเกิดขึ้นน้อย) ข้อขัดแย้งในวิธีการ (โอกาสเกิดขึ้นปานกลาง) ข้อขัดแย้งในการได้รับ

ผลลัพธ์ปานกลาง (โอกาสเกิดขึ้นน้อย) และข้อขัดแย้งในผลลัพธ์ที่มีมาก (absolute gains) (โอกาสเกิดขึ้นสูง)

- ความร่วมมือในเรื่องที่ง่ายจะสนับสนุนความร่วมมือในเรื่องที่ยาก
- บรรทัดฐานของกลุ่มที่กำหนดค่านิยมของพฤติกรรมที่มีเหตุมีผลมีอิทธิพลต่อความร่วมมือ
- สถาบันส่งเสริมความร่วมมือในการปลูกฝัง และแพร่กระจายความรู้และบรรทัดฐาน

2.2. การวิเคราะห์สถานะแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis)

หลักการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis) เป็นการมองและวิเคราะห์องค์กรในลักษณะ outside-in เพื่อหาจุดแข็ง (strength) จุดอ่อน (weakness) โอกาส (opportunity) และอุปสรรค (threat) ขององค์กรเพื่อกำหนดข้อเสนอแนะและนโยบายที่เหมาะสมและแม่นยำในการดำเนินการและนำพาวงค์กรให้บรรลุเป้าประสงค์ หลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เป็นแนวคิดที่ริเริ่มจาก Harvard Business School เมื่อปี 2503 และได้รับความนิยมนำไปใช้วิเคราะห์เชิงธุรกิจในสถาบันการศึกษาชั้นสูงและบริษัทเอกชนชั้นนำในประเทศต่างๆ อย่างแพร่หลาย และได้มีการนำไปใช้วิเคราะห์และสังเคราะห์หาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและดำเนินการในการดำเนินงานของหน่วยงานราชการมากขึ้นเป็นลำดับ

2.3. สรุปกรอบแนวความคิด

การอ้างอิงทฤษฎีความร่วมมือ (cooperation theory) อธิบายการก่อตั้ง CICA จะทำให้เห็นภาพรวม และมูลเหตุจูงใจของความต้องการรวมตัวกันของบรรดาประเทศสมาชิก CICA โดยเฉพาะกลุ่มประเทศจากเอเชียกลาง ซึ่งมีภูมิประเทศล้อมรอบด้วยประเทศมหาอำนาจ เพื่อรักษาและส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของตน

สำหรับการใช้หลักการวิเคราะห์สถานะแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis) ซึ่งเป็นหลักการที่นิยมใช้วิเคราะห์เชิงธุรกิจมาวิเคราะห์ CICA นั้น จะทำให้สามารถมองเห็นภาพรวมของ CICA ได้อย่างชัดเจนในสถานะที่ CICA เป็นเวทีรวมของความหลากหลายของการเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค อันได้แก่ เอเชียกลาง เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออกกลาง ซึ่งความต้องการและผลประโยชน์ และมุมมองและทัศนะในเรื่องต่างๆ มีความหลากหลายและแตกต่างกัน และเมื่อศึกษาถึงกระบวนการดำเนินงานภายในองค์กรของ CICA ตลอดจนทัศนะของประเทศสมาชิก และประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคต่อ CICA และทิศทางการดำเนินงานของ CICA โดยการวิเคราะห์หาจุดอ่อน (weakness) จุดแข็ง (strength) โอกาส (opportunity) และ

ภัย (threat) ของ CICA ยิ่งจะทำให้สามารถเห็นทิศทางของ CICA ตลอดจนอุปสรรค โอกาสและประโยชน์ที่จะได้จากการร่วมมือกับ CICA อันจะทำให้สามารถจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการดำเนินการในการร่วมมือกับ CICA ที่เป็นประโยชน์ในการรักษา หรือ ส่งเสริมบทบาท และผลประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยได้อย่างชัดเจน

บทที่ 3

ผลการศึกษา

การเพิ่มขึ้นและความซับซ้อนของประเด็นปัญหาระหว่างประเทศ และจำนวนผู้เล่นในเวทีระหว่างประเทศได้ก่อให้เกิดความต้องการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการรวมตัวกันเป็นกลุ่มในประชาคมระหว่างประเทศเพื่อร่วมมือกันในวัตถุประสงค์ใดวัตถุประสงค์หนึ่ง สอดคล้องกับแนวความคิดในทฤษฎีความร่วมมือ (Cooperation Theory) ซึ่งอธิบายว่า ความร่วมมือเกิดจากความห่วงกังวลเป็นอย่างมากของรัฐต่อความมั่นคง ความเป็นเอกราช และอธิปไตย โดยไม่ห่วงกังวลต่อผลลัพธ์ที่จะได้ แต่เป็นการไม่อดทนต่อการสูญเสียสิ่งใดๆ

แนวความคิดในการก่อตั้งการประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia – CICA) จึงสอดคล้องและสนับสนุนแนวความคิดตามทฤษฎีความร่วมมือ ซึ่งบรรดาประเทศที่มีข้อห่วงใยร่วมกันได้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นกลไกในการดำเนินการตามความมุ่งหวังของตน ซึ่ง ณ ที่นี้ คือ การส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย

ดังนั้น การจะศึกษาถึงเหตุผลและความเป็นมาของการก่อตั้ง CICA ชี้ความสามารถของ CICA ในการดำเนินการตามเป้าหมาย และการกำหนดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการให้ความร่วมมือแก่ CICA เพื่อรักษาและส่งเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทย นั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาภูมิหลังและความเป็นมาและปัจจัย และสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดแนวคิดที่ก่อให้เกิดการก่อตั้ง CICA เพื่อหาข้อสรุปของความร่วมมือ ซึ่งริเริ่มจากประเทศหนึ่งในเอเชียกลาง และได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวางจากประเทศอื่นในเอเชีย ตลอดจนกลไกการดำเนินงานและกระบวนการของ CICA บทบาทของประเทศมหาอำนาจต่อ CICA ทำที่และปฏิริยาของประเทศสมาชิก CICA และชี้ความสามารถของ CICA ในการดำเนินการตามเป้าประสงค์

3.1 ภูมิหลังและความเป็นมา

3.1.1 การก่อกำเนิดของ CICA

การประชุมว่าด้วยการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย (Conference on Interaction and Confidence Building Measures in

Asia – CICA) ก่อตั้งขึ้นในปี 2535 โดยความริเริ่มของนายนูร์ซุลตัน อาบิชูลี นาซาร์บายเยฟ (Nursultan Abishuly Nazarbayev) ประธานาธิบดีสาธารณรัฐคาซัคสถานคนแรกตั้งแต่การล่มสลายของสหภาพโซเวียต และการเริ่มก่อตั้งสาธารณรัฐคาซัคสถานเป็นประเทศเอกราชเมื่อปี 2534 และได้ดำรงตำแหน่งมาอย่างยาวนานผ่านการได้รับเลือกตั้งอย่างท่วมท้นเป็นเวลาสามสมัยจนถึงปัจจุบัน ได้เสนอแนวความคิดในการก่อตั้ง CICA ต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) สมัยที่ 47 ณ นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2535 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นกลไกในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย โดยเห็นว่า เอเชียเป็นทวีปเดียวที่ยังไม่มีกลไกดังกล่าว

การก่อตั้ง CICA ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี โดยสามารถชักชวนให้ประเทศที่มีดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งในเอเชียเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้เป็นจำนวนมาก ทั้งในภูมิภาคเอเชียกลาง เอเชียตะวันออก เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออกกลาง แม้ว่าบางประเทศมีทัศนคติที่เป็นปรปักษ์ต่อกันมาแต่อดีต และยังมีความขัดแย้งที่คุกรุ่นระหว่างกันอยู่ในปัจจุบัน และบางประเทศมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่เป็นทั้งส่วนหนึ่งของเอเชียและยุโรป รวม 23 ประเทศในปัจจุบัน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย สหพันธรัฐรัสเซีย สาธารณรัฐอิสลามอัฟกานิสถาน ปากีสถาน อาเซอร์ไบจาน อียิปต์ มองโกเลีย สาธารณรัฐอิสลามอิหร่าน อิสราเอล สาธารณรัฐคาซัคสถาน สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน สาธารณรัฐทาจิกิสถาน สาธารณรัฐคีร์กีซสถาน ตุรกี ปาเลสไตน์ ไทย สาธารณรัฐเกาหลี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ จอร์แดน สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม อิรัก และล่าสุดกัมพูชาได้สมัครเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2553 โดยประเทศไทยได้สมัครเป็นประเทศสมาชิกของ CICA ในลำดับที่ 17 เมื่อปี 2547

CICA ยังได้รับความสนใจจากประเทศและองค์การระหว่างประเทศเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยประเทศสังเกตการณ์ ได้แก่ ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา อินโดนีเซีย มาเลเซีย บรูไน คารูซาลาม ยูเครน เลบานอน ญี่ปุ่น และบังกลาเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่เป็นผู้สังเกตการณ์ ได้แก่ สันนิบาตอาหรับ (League of Arab States – LAS) องค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Cooperation in Europe – OSCE) และองค์การสหประชาชาติ

3.1.2 ดินแดนเอเชียกลาง

เมื่อก้าวถึงเอเชียกลาง หลายท่านอาจจะยังไม่คุ้นเคยว่า ภูมิภาคนี้อยู่ที่ใด มีประเทศใดบ้าง แต่เมื่อก้าวชื่อเป็นรายประเทศ บางท่านจะนึกภาพออกจากความเก้งก้างของนักกีฬาจากประเทศดังกล่าวในด้านกีฬาต่างๆ อาทิ มวยสากลสมัครเล่น วอลเลย์บอล ฟุตบอล กรีฑา เทนนิส

ชาวเอเชียกลางมีลักษณะหน้าตาและรูปร่างเป็นทั้งชาวยุโรป และชาวเอเชีย โดยในส่วนของชาวเอเชีย จะมีหน้าตาละม้ายคล้ายชาวจีน เกาหลี และมองโกล

ย้อนไปในอดีต ดินแดนเอเชียกลางในสมัยก่อนครอบคลุมพื้นที่กว้างขวาง มีชื่อเรียกว่า อาณาจักรเตอร์กิสถาน (Turkistan) อยู่ระหว่างจีน รัสเซีย อิหร่าน และตุรกี ประกอบด้วย คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน เคิร์กเมนิสถาน และคีร์กีซสถาน และรวมไปถึงดินแดนส่วนที่เป็นอัฟกานิสถาน เปรเซีย และอาณาจักรเตอร์กิสถานตะวันออก (ส่วนที่เป็นมณฑลตะวันตกของจีนในปัจจุบัน) ดินแดนเอเชียกลางในอดีตเป็นจุดพักของขบวนคาราวานขนส่งสินค้าในเส้นทาง “สายไหม (silk road)” ซึ่งเป็นเส้นทางการค้าในสมัยโบราณที่เชื่อมต่อกองเจอัน (ปัจจุบัน เรียกว่า ซีอาน) ของจีนกับ อาณาจักรเปอร์เซีย หรือ อิหร่านในปัจจุบัน และยุโรป ดินแดนเอเชียกลางจึงเป็นภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญในอดีต โดยได้มีกองทัพของมหาอำนาจในยุคต่างๆ เช่น เคิร์ก โรมัน มองโกล และอาหรับผลัดเปลี่ยนเข้ายึดครองดินแดนแห่งนี้มาโดยตลอดเพื่อยึดครองเส้นทางการขนส่งสินค้าต่างๆ จากจีนไปยังยุโรป โดยเฉพาะสินค้าผ้าไหมจากจีน ซึ่งในสมัยดังกล่าวได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก และถือว่าเป็นสินค้าสำหรับชนชั้นสูง โดยได้รับความนิยมใ้ในหมู่ผู้นำของรัฐ ผู้นำทางศาสนา และบุคคลชั้นสูงต่างๆ รวมทั้งใช้ประดับในพระราชวัง ศาสนสถาน และเคหสถานของบุคคลระดับสูง โดยพระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชได้ยกกองทัพผ่านเอเชียกลางเพื่อบุกเข้าอินเดียในศตวรรษที่ 3 กองทัพของชนเผ่าอาหรับบุกผ่านเข้าไปยังเอเชียตะวันออกในศตวรรษที่ 6 กองทัพของเจงกิส ข่าน ผู้นำชาวมองโกลได้ยกทัพผ่านเข้าไปยังยุโรปในศตวรรษที่ 12 และในช่วงสงครามเย็น (cold war) จักรวรรดิอังกฤษและจักรวรรดิรัสเซียได้พยายามดำเนินการเพื่อช่วงชิงอิทธิพลเหนือดินแดนเอเชียกลาง ซึ่งเรียกกันว่า the great game

เมืองสำคัญในเอเชียกลางที่มีชื่อเสียงในอดีต ได้แก่ เมืองสมาร์กาน (Smarkan) ซึ่งเป็นหนึ่งในเมืองที่เก่าแก่ที่สุดในโลกที่มีอายุเทียบเท่ากรุงโรมของอาณาจักรโรมันในอดีต หรือประมาณ 2,750 ปี เมืองบูคารา (Bukara) คีวา (Khiva) และชาส (Shash) โดยเมืองเหล่านี้ปัจจุบันอยู่ในเขตพื้นที่ของประเทศสาธารณรัฐอุซเบกิสถาน โดยเมือง Shash เปลี่ยนชื่อเป็นทาชเคนท์ (Tashkent) และเป็นเมืองหลวงของประเทศสาธารณรัฐอุซเบกิสถานในปัจจุบัน

นับตั้งแต่กองทัพของชาวอาหรับได้เข้ายึดครองดินแดนในกลุ่มเอเชียกลางในช่วงครึ่งหลังของ ศตวรรษที่ 7 ศาสนาและวัฒนธรรมอิสลามได้แพร่ขยายออกไปครอบคลุมทั่วดินแดนในเอเชียกลาง มีการก่อสร้างมัสยิดขึ้นหลายแห่งในเมืองต่าง แต่ศาสนาอื่นๆ ได้แก่ คริสเตียนออร์ทอด็อกซ์ ยิว และพุทธศาสนา ยังมีการยึดถือและมีการปฏิบัติตามพิธีการทางศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนา ซึ่งมีหลักฐานความรุ่งเรืองในอดีต ปรากฏเป็นพระพุทธรูปยืน Mabiyan ในเขตที่เป็นพื้นที่ในประเทศอัฟกานิสถาน แต่ในปัจจุบัน ได้ถูกกลุ่มทาลีบันทำลายลงแล้ว และ

พระพุทธรูปนอน ทำด้วยดินเหนียว ยาว 13 เมตร สูง 2.85 เมตร หน้า 5 ด้าน ในวัด Agina-Tepe ในสาธารณรัฐทาจิกิสถาน จากนั้น ในช่วงศตวรรษที่ 16 - 17 การเดินทางขนส่งสินค้าโดยทางทะเล ได้รับความนิยมนำขึ้นและได้ทดแทนการขนส่งสินค้าทางบกในเส้นทางสายไหม ซึ่งมีความยากลำบากในการเดินทางทั้งจากเส้นทางภูมิประเทศที่เป็นเทือกเขาสูงชัน และภูมิอากาศที่แปรปรวน ในฤดูร้อน อุณหภูมิสูงถึง 50 องศา เซลเซียส และลบ 20 องศา เซลเซียสในฤดูหนาว และการปล้นสะดมจากโจรสลัด ทำให้การค้าบนเส้นทางสายไหมเสื่อมสลายลงไปพร้อมกับ การค้าบนเส้นทางของการขนส่งสินค้าทางทะเลที่เข้ามาทดแทน อันทำให้ดินแดนเอเชียกลางได้สูญเสียความสำคัญของการเป็นศูนย์กลางทางการค้าที่เชื่อมต่อเอเชียกับยุโรปที่รุ่งเรืองนับตั้งแต่นั้น เป็นต้นมา จากนั้น ในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 17 ดินแดนในเอเชียกลางได้ถูกผนวกเข้าอยู่ภาย ภายใต้อาณาจักรสหภาพรัสเซียเป็นเวลากว่า 70 ปี จวบจนกระทั่งการล่มสลายลงของอาณาจักร สหภาพโซเวียตในปี 2533 ซึ่งทำให้กลุ่มรัฐบริวารซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของสหภาพรัสเซีย รวมทั้งกลุ่มรัฐในดินแดนเอเชียกลางทั้งหมดได้แยกตัวออกเป็นประเทศเอกราชในเวลาต่อมา ในปี 2534

ดินแดนเอเชียกลางเป็นดินแดนที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล (land-locked countries) ที่อยู่ระหว่างภูมิภาคตะวันออกกลางกับทวีปยุโรป ปัจจุบันประกอบด้วย สาธารณรัฐคาซัคสถาน สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน สาธารณรัฐทาจิกิสถาน สาธารณรัฐเติร์กเมนิสถาน และสาธารณรัฐคีร์กีซ ซึ่งทั้ง 5 ประเทศเป็นประเทศอดีตสหภาพโซเวียต มีพื้นที่โดยรวมเกือบ 4 ล้านตารางกิโลเมตร (ใหญ่กว่าไทย 8 เท่า) ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรแร่ธาตุตามธรรมชาติ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และแหล่งการปลูกผลผลิตทางเกษตรที่สำคัญ อาทิ คาซัคสถานมีน้ำมันสำรอง ในสัดส่วน ร้อยละ 2 ของปริมาณน้ำมันสำรองในโลก อุซเบกิสถาน ส่งออกฝ้ายมากเป็น อันดับ 2 ของโลก และเป็นแหล่งผลิตทองคำอันดับ 8 ของโลก ทาจิกิสถานสามารถผลิตพลังงานน้ำ ได้ ร้อยละ 4 ของผลผลิตพลังงานน้ำในโลก และมีสินค้าส่งออกที่สำคัญ คือ ฝ้าย และอูฐมีเนียม เติร์กเมนิสถานมีก๊าซธรรมชาติสำรองมากเป็นอันดับ 5 ของโลก และคีร์กีซสถาน มีทรัพยากรด้าน พลังน้ำ ทองคำ ถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ และมีประชากรโดยรวม ประมาณ 59.20 ล้านคน ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (gross domestic products) รวมกัน ประมาณ 370.71 พันล้าน ดอลลาร์สหรัฐ และรายได้ประชาชาติเฉลี่ยต่อคน จำนวน 3,960 ดอลลาร์สหรัฐต่อปี

ดินแดนเอเชียกลางยังเป็นดินแดนที่ประกอบด้วยชนหลากหลายเชื้อชาติ และ ศาสนา แม้ว่า ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม นิกายซุนหนี่ (Sunih) มีภาษาท้องถิ่นของตนเอง เช่น คาซัค เติร์กเมน อุซเบก คีร์กีซ และทาจิก และเนื่องจากประเทศในเอเชียกลางอยู่ภายใต้การปกครอง

ของสหภาพโซเวียตมาอย่างยาวนานกว่า 70 ปี ทำให้ชาวเอเชียกลางมีวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ คล้ายคลึงกับชาวรัสเซีย อาทิ การดื่มเหล้าอดก้า และการใช้ภาษารัสเซียกันอย่างแพร่หลาย

3.1.3 สาธารณรัฐคาซัคสถาน

สาธารณรัฐคาซัคสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่เสนอแนวความคิดในการก่อตั้ง CICA ขึ้นมา นั้น เป็นประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุดในสมาพันธรัฐอิสระ (CIS) และใหญ่ที่สุดเป็นอันดับที่ 9 ของโลก รองจากรัสเซีย แคนาดา จีน สหรัฐอเมริกา บราซิล ออสเตรเลีย อินเดีย และอาร์เจนตินา มีพรมแดนติดกับจีน 1,460 ก.ม. สาธารณรัฐคีร์กีซ 980 ก.ม. สาธารณรัฐเติร์กเมนิสถาน 380 ก.ม. สาธารณรัฐอุซเบกิสถาน 2,800 ก.ม. และรัสเซีย 6,477 ก.ม. เมืองหลวงชื่อ กรุงอัสตานา (Astana) เมืองที่ใหญ่ที่สุด คือ เมืองอัลมาตี (Almaty) ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงเดิม ประชากร 15 ล้านคน ภูมิประเทศเป็นที่ราบ ร้อยละ 26 ทะเลทราย ร้อยละ 44 และกึ่งทะเลทราย ร้อยละ 14 มีชายฝั่งติด ทะเลสาปแคสเปียน (Caspian sea) ซึ่งเป็นทะเลสาปที่ใหญ่ที่สุดในโลก 2,340 ก.ม. ในช่วง สงครามโลกครั้งที่ 2 คาซัคสถานเป็นแหล่งที่มีการอพยพเข้าไปอยู่อาศัยเป็นจำนวนมากจากรัสเซีย ยูเครน และเบลารุสเซีย (Byelorussia) โดยคาดว่า เป็นจำนวนถึง 5.6 ล้านคน ในปัจจุบัน คนเผ่าที่ อาศัยอยู่ในคาซัคสถานมากที่สุด ได้แก่ ชาวคาซัค (Kazakhs) ร้อยละ 57.2 ชาวรัสเซีย ร้อยละ 27.2 ชาวยูเครน ร้อยละ 3.1 ชาวยุซเบก (Uzbeks) ร้อยละ 2.7 ชาวเยอรมัน ร้อยละ 1.6 ชาวดาทาร์ (tatar) ร้อยละ 1.6 และชาวอุยกูร์ (Uigur) ร้อยละ 1.5 และประชากร ร้อยละ 88 นับถือศาสนาอิสลาม นิกาย ซุนนีห์ โดยที่เหลือเป็นผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกาย ออร์ทอดอกซ์

สาธารณรัฐคาซัคสถานมีปริมาณน้ำมันสำรองกว่า 110 ล้านบาร์เรล และคาดว่าจะผลิตน้ำมันได้วันละ 1.2 – 1.3 ล้านบาร์เรลภายในปี 2558 ซึ่งเทียบเท่าการผลิตของคูเวต เป็นหนึ่งในสิบประเทศที่ส่งออกถ่านหินมากที่สุดในโลก โดยมีสัดส่วนการส่งออก ร้อยละ 3 ในโลก ซึ่งสินค้าส่งออกสำคัญ คือ น้ำมัน โดยตลาดสำคัญ คือ สมาพันธรัฐอิสระ (CIS) ร้อยละ 99.8 ซึ่งรัสเซียเป็นผู้ซื้อรายใหญ่ มีแร่ยูเรเนียม และทองคำ โดยเฉพาะแร่ยูเรเนียม ซึ่งได้มีการประมาณการันว่า คาซัคสถานมีปริมาณสำรองของแร่ยูเรเนียมมากเป็นอันดับที่สองของโลก และจะมีแร่ยูเรเนียมมากถึง ร้อยละ 30 ในตลาดแร่ยูเรเนียมของโลกภายในปี 2558 ซึ่งหมายความว่า หากโลกมีความต้องการพลังงานนิวเคลียร์มากขึ้น คาซัคสถานจะมีอำนาจต่อรองสูงในการขายแร่ยูเรเนียม ซึ่งจะกลายเป็นแร่ธาตุที่มีค่าสูงในโลก

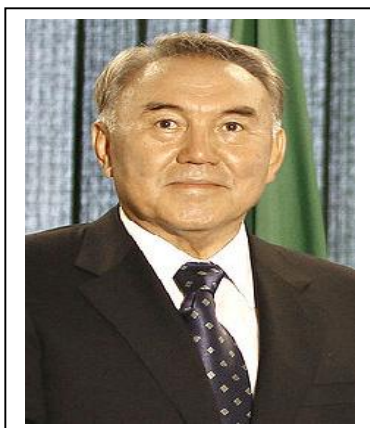
สาธารณรัฐคาซัคสถานเคยมีอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างมหาศาล ซึ่งได้รับจากรัสเซียในอดีต คือ จรวด จำนวน 104 ชุด หัวรบอาวุธนิวเคลียร์ 1,216 หัว และสารประกอบที่สามารถพัฒนาเป็นอาวุธเคมีและอาวุธชีวภาพ ซึ่งคาซัคสถานได้ทดลองนิวเคลียร์ 459 ครั้ง ทั้งใต้ดิน และบนดิน แต่ต่อมาในปี 2539 ได้ทำลายสถานียทดลองอาวุธนิวเคลียร์ และถอดหัวรบนิวเคลียร์ออกหมดแล้ว

นอกจากการเสนอก่อตั้ง CICA คาซัคสถานได้พยายามขยายบทบาทในเวทีการเมืองระหว่างประเทศยิ่งขึ้น โดยได้ดำรงตำแหน่งประธานองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) ในวาระปี ค.ศ. 2010 และจะดำรงตำแหน่งประธาน และเจ้าภาพการประชุมสมัชชารัฐมนตรีขององค์การการประชุมอิสลาม (Organization of Islamic Conference – OIC) ครั้งที่ 38 ในปี ค.ศ. 2011 ต่อจากทาจิกิสถาน ซึ่งได้รับเป็นเจ้าภาพและประธานการประชุมดังกล่าว ครั้งที่ 37 ณ กรุงดูชานเบ เมื่อวันที่ 18 – 20 พฤษภาคม 2553

3.1.4 นายกรัฐมนตรี อ. นาซาร์บายอฟ ประธานาธิบดีคาซัคสถาน

การก่อตั้ง CICA ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์เหตุผลในการก่อตั้ง CICA ว่า ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากความทะเยอทะยานสูงของนายบุรีสุลตัน อาบิซูลี นาซาร์บายอฟ ประธานาธิบดีคาซัคสถาน ผู้นำที่มีอิทธิพลสูงสุดในคาซัคสถาน ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคาซัคสถานมาอย่างยาวนานตั้งแต่คาซัคสถานเริ่มก่อตั้งเป็นประเทศเอกราชมาเป็นเวลากว่า 18 ปี จนถึงปัจจุบัน โดยเป็นผู้ที่มีแนวความคิดที่ประสงค์จะผลักดันให้คาซัคสถานเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในภูมิภาคเอเชียกลาง และมีบทบาทสูงโดดเด่นในเวทีโลก

การศึกษาถึงสาเหตุในการก่อตั้ง CICA อย่างลึกซึ้ง จึงจำเป็นต้องศึกษาภูมิหลัง และแนวความคิดของประธานาธิบดีคาซัคสถาน ซึ่งในคาซัคสถาน ถือว่าเป็นบิดาของ CICA

นายนูร์สุลตัน เอ. นารย์บายเอฟ เกิดเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม ค.ศ. 1940 ที่เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน ปัจจุบัน อายุ 70 ปี มาจากตระกูลที่มีชื่อเสียงในคาซัคสถาน ซึ่งเป็นเรื่องปกติของเจ้าหน้าที่รัฐในคาซัคสถานมาตั้งแต่ยุคการปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ สำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาวิชาชีพระดับสูงด้านโลหะจาก Karaganda metallurgical complex และปริญญาเอกด้านเศรษฐศาสตร์จากวิทยาลัยวิทยาศาสตร์แห่งชาติในคาซัคสถาน โดยมีประวัติการทำงาน ดังนี้

- ค.ศ. 1930 – 1969 ทำงานใน Karaganda metallurgical complex
- ค.ศ. 1969 -1970 สมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ในคาซัคสถาน
- ค.ศ. 1973 -1977 เลขานุการคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์สาขา Karaganda
- ค.ศ. 1977-1979 เลขานุการ คนที่ 2 ของพรรคคอมมิวนิสต์ สาขา Karaganda
- ค.ศ. 1979-1984 เลขานุการคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์คาซัคสถาน
- ค.ศ. 1984-1989 ประธานคณะรัฐมนตรีคาซัคสถาน
- ค.ศ. 1989-1990 เลขานุการ คนที่ 1 พรรคคอมมิวนิสต์คาซัคสถาน /
ประธานคณะรัฐมนตรีคาซัคสถาน
- เม.ย. ค.ศ. 1990 ประธานาธิบดีคาซัคสถาน
- 1 ธ.ค. ค.ศ. 1991 ได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีคาซัคสถานในการ
เลือกตั้งประธานาธิบดีครั้งแรกทั่วประเทศ ด้วย
คะแนน ร้อยละ 98.7
- 29 เม.ย. ค.ศ 1995 ได้รับการขยายเวลาการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดี
ออกไปถึงปี ค.ศ .2000 โดยการทำประชามติ

- 10 ม.ค. ค.ศ. 1999 ได้รับเลือกตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีเป็นครั้งที่สอง ด้วยคะแนน ร้อยละ 79.78 พร้อมได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานสภาประชาชนคาซัคสถาน และผู้บัญชาการทหารสูงสุดคาซัคสถาน

นายนาซาร์บายอฟ ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่า ในการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม ค.ศ. 1991 ซึ่งได้รับคะแนนเสียงในการเลือกตั้งถึง ร้อยละ 98.7 นั้น เนื่องจากเป็นผู้สมัครเข้าแข่งขันเพียงรายเดียว และในช่วงแรกที่ยังดำรงตำแหน่ง ดูเหมือนจะเป็นผู้นำที่มีความเป็นประชาธิปไตยและมีนโยบายต่อต้านการฉ้อโกงเป็นจุดขาย แต่ในช่วงหลัง ได้พยายามขยายอำนาจเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยในปี ค.ศ. 1995 ได้ผลักดันรัฐสภาแก้ไขรัฐธรรมนูญ ต่ออายุการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีจากระยะเวลา 5 ปี เป็น 7 ปี และยกเลิกการจำกัดระยะเวลาการดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีติดต่อกันได้โดยไม่กำหนดเวลา ซึ่งได้รับคะแนนเสียงในการลงประชามติถึง ร้อยละ 95 และในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1999 โดยการสะกดกันมิให้ผู้สมัครฝ่ายค้านที่สำคัญ คือ นาย Akezhan Kazhegeldin เข้าร่วมการแข่งขัน ทำให้นายนาซาร์บายอฟได้รับเลือกตั้งเป็นประธานาธิบดีในสมัยที่สอง แต่ด้วยคะแนนเสียงที่ลดลง เป็น ร้อยละ 79.78

นายนาซาร์บายอฟได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่า เป็นผู้สร้างเสถียรภาพทางการเมืองให้แก่คาซัคสถาน แม้ว่าจะเป็นประเทศที่มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมากในด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีของประชากร และภูมิประเทศในแต่ละภูมิภาค เป็นผู้สนับสนุนการย้ายเมืองหลวงจากกรุงอัลมาตี (Almaty) ไปยังกรุงอัสตานา (Astana) และการดำเนินการที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปยิ่งขึ้น คือ การที่นายนาซาร์บายอฟได้ยกเลิกโครงการอาวุธนิวเคลียร์ของสหภาพโซเวียตในคาซัคสถานในทันทีที่สหภาพโซเวียตได้ล่มสลายลงในปลายปี ค.ศ. 1991 และแม้ว่า นายนาซาร์บายอฟจะได้รับการกล่าวหาว่า เป็นผู้นำที่ฉ้อโกง และมีทรัพย์สินที่ร่ำรวยที่สุดในโลก แต่นายนาซาร์บายอฟเป็นคนเฉลียวฉลาด และเข้าใจข้อเท็จจริงทางภูมิรัฐศาสตร์ และสถานการณ์ภายในภูมิภาค โดยพยายามแสดงภาพการปกครองคาซัคสถานในแบบฉบับ “พ่อ (paternalistic autocrat)” และทำลายคู่แข่งทางการเมือง โดยอาศัยช่องทางทางกฎหมาย หรือ กลยุทธ์ทางการเมืองมากกว่า โดยจะใช้กำลังเป็นมาตรการสุดท้าย

นายนาซาร์บายอฟดำเนินนโยบายการต่างประเทศสายกลาง โดยให้การสนับสนุนทั้งรัสเซียและสหรัฐอเมริกา และแม้จะเป็นประเทศสมาชิกองค์การการประชุมอิสลาม (OIC) แต่ก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตที่ดีกับอิสราเอล และนายนาซาร์บายอฟได้เดินทางไปเยือนอิสราเอลถึง 2 ครั้งในปี ค.ศ. 1995 และ ค.ศ. 2000 อย่างไรก็ตาม นายนาซาร์บายอฟได้รับการวิจารณ์ถึงการ

พยายามครอบครองอำนาจ โดยการตัดสินใจในนโยบายสำคัญในคาซัคสถานตกอยู่ในมือของ นายนาซาร์บายอฟ และคณะที่ปรึกษา โดยเฉพาะเรื่องการขุดและผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติทางท่อจากคาซัคสถานไปยังรัสเซีย และตุรกี และการผลิต อุตสาหกรรมปิโตรเคมี โดยนายนาซาร์บายอฟเป็นผู้ตัดสินใจอนุญาตให้บริษัทน้ำมันข้ามชาติไป ลงทุนในคาซัคสถานได้ และจากการค้นพบบ่อน้ำมัน Kashagan ในปี ค.ศ. 2002 ซึ่งคาดว่า จะเป็น บ่อน้ำมันแห่งหนึ่งที่ใหญ่ที่สุดในโลก ประธานาธิบดีคาซัคสถานได้มีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลง คาซัคสถานไปสู่ประเทศที่มั่งคั่ง และได้เสนอแนวความคิด “Eurasian Union” เพื่อแข่งขันกับ กลุ่มผลิตน้ำมัน OPEC รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มความร่วมมือทางทหารในภูมิภาค ซึ่งรวม ประเทศเพื่อนบ้านเอเชีย และเอเชียกลางเพื่อรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพในเอเชีย เมื่อรวมถึง การที่นายนาซาร์บายอฟมีแนวความคิดในการสนับสนุนการต่อสู้กับการก่อการร้าย และการป้องกัน ภัยคุกคามต่อสิ่งแวดล้อม จึงทำให้นายนาซาร์บายอฟได้รับการยอมรับและมีภาพลักษณ์จากการมอง ของประชาชนภายในประเทศคาซัคสถานเองว่า เป็นบุคคลที่มีความสำคัญระดับโลก

อย่างไรก็ตาม นายนาซาร์บายอฟระมัดระวังเป็นอย่างมากที่จะมิให้การแสดงออกใน เวทีระหว่างประเทศและภายในประเทศเป็นภัยคุกคามต่อรัสเซีย โดยในระหว่างผู้นำประเทศมุสลิม ที่เคยเป็นรัฐบริวารของสหภาพโซเวียต นายนาซาร์บายอฟเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดและจงรักภักดีต่อ กรุงมอสโกมากที่สุด ซึ่งในส่วนหนึ่งสะท้อนการตระหนักถึงการมีชนชาติรัสเซียเป็นจำนวนมาก ในคาซัคสถาน และการยอมรับของนายนาซาร์บายอฟว่า รัสเซียเป็นพันธมิตรที่ขาดไม่ได้ของ คาซัคสถานตลอดไป อย่างไรก็ดี นายนาซาร์บายอฟปฏิเสธแนวความคิดให้คาซัคสถานเข้าร่วม อยู่ในสหพันธ์รัสเซียอีกครั้ง

3.2 กลไกและกระบวนการดำเนินการของ CICA

ประธานาธิบดีนูร์ซูลตัน เอ. นาซาร์บายอฟ ซึ่งเสนอแนวความคิดริเริ่มในการก่อตั้ง CICA ต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 47 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2535 มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ CICA เป็นกรอบการทำงานด้านความมั่นคงในเอเชียในลักษณะเช่นเดียวกับองค์การเพื่อ ความร่วมมือและความมั่นคงในยุโรป (Organization for Security and Cooperation – OSCE) โดยเห็นว่า ในทวีปเอเชียยังไม่มีกลไกที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งข้อเสนอของประธานาธิบดี คาซัคสถานได้รับการสนับสนุนจากองค์การสหประชาชาติ และสมาชิกองค์การสหประชาชาติ ซึ่งรวมถึงหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งองค์การเพื่อความร่วมมือและความมั่นคงในยุโรป (OSCE)

อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรก ข้อเสนอในการก่อตั้ง CICA ของคาซัคสถานยังไม่เป็นที่เข้าใจและได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากประเทศต่างๆ ในเอเชีย แม้กระทั่งคาซัคสถานเองก็ยังไม่มีความชัดเจนในกระบวนการทำงานและทิศทาง ตลอดจนเป้าหมายการดำเนินงานของ CICA ซึ่งประเทศส่วนใหญ่เห็นว่า ทำหน้าที่ซ้ำซ้อนกับภารกิจขององค์การสหประชาชาติ

ภายหลังการก่อตั้งมาเป็นเวลาเกือบ 10 ปี CICA จึงปรากฏเป็นรูปร่าง โดยเมื่อวันที่ 14 กันยายน 2542 ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศของ CICA จำนวน 15 ประเทศในขณะนั้นได้เห็นพ้องกันลงนามใน Amaty Act และ ปฏิญญาว่าด้วยหลักการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิก CICA ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน โดยยืนยันการเป็นกลไกในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย โดยยึดในหลักการการเคารพและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิก CICA โดยไม่คำนึงถึงระบบการเมือง เศรษฐกิจ หรือ สังคมของกันและกัน รวมทั้งขนาด ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ และระดับการพัฒนาเศรษฐกิจบนหลักการพื้นฐานต่อไปนี้²

3.2.1 หลักการพื้นฐานของ CICA

3.2.1 หลักการ

- 1) ความเท่าเทียมกันในอธิปไตย และการเคารพสิทธิตามอำนาจอธิปไตย
- 2) การงดเว้นการข่มขู่คุกคาม หรือ การใช้กำลัง
- 3) การเคารพในบูรณภาพแห่งดินแดนของประเทศสมาชิก
- 4) การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี
- 5) การไม่แทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศ
- 6) การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- 7) การเคารพในสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

3.2.2 วัตถุประสงค์

การดำเนินงานของ CICA มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 1) เพิ่มพูนความร่วมมือโดยการร่วมมือของหลายฝ่าย (multilateral approaches) ในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย
- 2) ขจัดภัยคุกคามจากการก่อการร้ายในทุกรูปแบบ
- 3) ส่งเสริมการผลิต และการลักลอบค้ายาเสพติด

² www.s-cica.org

4) ส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริม

ความมั่งคั่งและเสถียรภาพในเอเชีย

5) ร่วมมือกันในทุกปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

6) ป้องกันการผลิตและการกำจัดอาวุธที่มีอานุภาพการทำลายล้างสูง

7) พัฒนามาตรการแก้ไขปัญหาด้านมนุษยธรรม

8) ส่งเสริมความเคารพซึ่งกันและกัน ความเข้าใจอันดี และการอดกลั้นใน

ความสัมพันธ์ระหว่างอารยธรรม

ทั้งนี้ โดยมีกรอบการทำงานเพื่อส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และความไว้วางใจ

ระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย 5 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ

2) ด้านสิ่งแวดล้อม

3) ด้านการพัฒนาคน

4) ด้านการต่อต้านสิ่งทำร้ายและภัยคุกคามใหม่ อันได้แก่ การก่อการร้าย

การลักลอบค้ายาเสพติด อาชญากรรมข้ามพรมแดน การค้ามนุษย์ การฟอกเงิน การค้าอาวุธขนาดเล็ก และขนาดเล็ก

5) ด้านการเมืองและการทหาร

3.2.2 กลไกในการดำเนินการ

CICA มีกลไกในการดำเนินการ ดังนี้

3.2.2.1 กลไกบริหาร

1) ประธาน ประธานาธิบดีคาซัคสถานดำรงตำแหน่งประธานของ CICA มาอย่างยาวนานต่อเนื่องนับตั้งแต่การก่อตั้ง CICA เมื่อปี 2535 โดยในช่วงแรก วาระการดำรงตำแหน่ง คราวละ 4 ปี ต่อมา ได้เปลี่ยนแปลงวาระการดำรงตำแหน่งใหม่ให้สั้นลงเป็นคราวละ 2 ปี ซึ่งในปี 2553 นี้ นาย Abdullah Gul ประธานาธิบดีตุรกี ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นประธานของ CICA ต่อจากคาซัคสถานจะมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี คือ ระหว่างปี 2553 – 2555

ประธานของ CICA มีภารกิจกำหนดยุทธศาสตร์ แผนงาน นโยบาย และประสานงานและติดตามการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในกรอบของ CICA รวมทั้งจัดการประชุมระดับผู้นำ และการเป็นผู้ประศาสน์การ CICA ในเวทีการประชุมกับองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ

2) สำนักเลขาธิการ คาซัคสถานได้สนับสนุนการก่อตั้งสำนักเลขาธิการ CICA ขึ้นที่เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน โดยได้ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการบริหารของ CICA ตลอดมา อย่างไรก็ตาม ในปี 2553 ซึ่งตุรกีดำรงตำแหน่งประธานของ CICA ได้มีการคัดเลือกผู้ที่จะดำรง

ตำแหน่งผู้อำนวยการบริหารคนใหม่ โดยนายชินาร์ อัลเดมีร์ (Cinar Aldemir) เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐตุรกีประจำประเทศไทยได้รับการคัดเลือกให้ดำรงตำแหน่งด้วยความเห็นชอบจากรัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิก CICA โดยเอกฉันท์

การดำรงตำแหน่งในสำนักเลขาธิการ CICA ของผู้อำนวยการบริหารและเจ้าหน้าที่ในด้านต่างๆ ในสำนักเลขาธิการ CICA เป็นไปด้วยความสมัครใจ โดยประเทศสมาชิกที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในสำนักเลขาธิการ CICA ให้การสนับสนุนทางการเงินและค่าใช้จ่ายทั้งหมดของเจ้าหน้าที่ของตน ปัจจุบัน ประเทศสมาชิกที่ส่งเจ้าหน้าที่ของตนไปปฏิบัติงานในสำนักเลขาธิการ CICA ได้แก่ คาซัคสถาน ตุรกี อิหร่าน และอินเดีย

3.2.2.2 การประชุม

1) การประชุมระดับผู้นำ (CICA Summit) มีกำหนดการประชุมทุก 4 ปี โดย CICA มีการประชุมระดับผู้นำมาแล้ว 3 ครั้ง ได้แก่

ก. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 1 ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เมื่อวันที่ 3 - 6 มิถุนายน 2545 โดยคาซัคสถานได้เสนอให้มีการจัดการประชุมดังกล่าวขึ้น โดยอ้างถึงความเป็นช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เนื่องจากเป็นช่วงสิ้นสุดของการต่อสู้ในรูปแบบสงครามเย็นระหว่างลัทธิทุนนิยมกับคอมมิวนิสต์ และช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนผ่านการโยกย้ายความสำคัญของแหล่งที่ตั้งทางภูมิรัฐศาสตร์ในโลก อันเป็นช่วงเวลาที่ประเทศเอเชียควรทบทวนการดำเนินการเพื่อต่อสู้กับสิ่งท้าทายใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมการบรรลุถึงสันติภาพและเสถียรภาพระหว่างประเทศ โดยในการประชุมครั้งแรก ได้ประสบความสำเร็จในการนำเอาประเทศที่มีข้อขัดแย้งระหว่างกัน ได้แก่ อินเดียและปากีสถาน อิหร่าน ปาเลสไตน์ และอิสราเอล เข้าร่วมการหารือกัน ซึ่งในการประชุมดังกล่าว วาระที่โดดเด่น คือ การที่ผู้นำของอินเดียและปากีสถานได้มีโอกาสรับฟังข้อคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาของกันและกันเป็นครั้งแรกในรอบ 5 เดือนภายหลังเกิดเหตุการณ์ข้อขัดแย้งระหว่างกัน และยังเป็นเวทีการประชุมสำหรับประชาคมระหว่างประเทศได้มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างอินเดียและปากีสถาน โดยในการประชุมครั้งนั้นมีผู้นำสำคัญของประเทศสมาชิก CICA เข้าร่วมประชุม ได้แก่ นาย Hamid Karzai ประธานาธิบดีอัฟกานิสถาน นาย Jiang Zemin ประธานาธิบดีจีน นาย Atal Behari Vajpayee นายกรัฐมนตรีอินเดีย นาย Nursultan A. Nazarbayev ประธานาธิบดีคาซัคสถาน นาย Askar Akayev ประธานาธิบดีคีร์กีซสถาน นาย Natsaglin Bagabandi ประธานาธิบดีมองโกเลีย พลเอก Pervez Musharraf ประธานาธิบดีปากีสถาน นาย Vladimir Putin ประธานาธิบดีรัสเซีย นาย Ahmet Necdet Sezer ประธานาธิบดีตุรกี และนาย Imomali Rakhmonov ประธานาธิบดีทาจิกิสถาน นายกรัฐมนตรี

อาเซอร์ไบจาน นายกรัฐมนตรีอุซเบกิสถาน รองนายกรัฐมนตรีอิสราเอล และผู้แทนพิเศษระดับสูงจากอิหร่าน อิหร่าน และปาเลสไตน์

ในการประชุมครั้งนั้น ผู้นำของประเทศสมาชิก CICA จำนวน 16 ประเทศ ได้ร่วมกันลงนาม Almaty Act ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญกำหนดวัตถุประสงค์ความร่วมมือของ CICA ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย โดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดมีความมั่นคงอย่างสมบูรณ์ในเอเชีย ซึ่งประเทศต่างๆ อยู่ร่วมกันอย่างสันติ และประชาชนของกันและกันอยู่อาศัยอยู่ในสภาวะของการมีสันติภาพ เสรีภาพ ความมั่งคั่ง และความมั่นใจว่าสันติภาพ ความมั่นคง และการพัฒนาเป็นปัจจัยที่เสริมส่งกันและกัน

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มอบหมาย นายนิสสัย เวชชาชีวะ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้แทนพิเศษของนายกรัฐมนตรีเข้าร่วมการประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 1 ในฐานะประเทศสังเกตการณ์

ข. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 2 ณ เมืองอัลมาตีคาซัคสถาน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2549 มีความสำคัญกับไทยมาก เนื่องจากไทยได้สมัครเป็นสมาชิกของ CICA ในอันดับที่ 17 แล้วเมื่อปี 2547 ประเทศไทยจึงเข้าร่วมประชุมในฐานะสมาชิกของ CICA โดยสมบูรณ์ โดยมีวาระสำคัญเพื่อขอเสียงสนับสนุนการลงสมัครของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเพื่อเข้ารับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ในวาระปี 2549 – 2555 โดยเห็นว่า การเข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้น จะเป็นโอกาสอันดีที่ประเทศไทยจะได้กระชับความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิก CICA โดยเฉพาะกับประเทศเอเชียกลาง และประเทศอื่นๆ ซึ่งประเทศไทยยังมิได้จัดตั้งสถานเอกอัครราชทูตในกลุ่มประเทศดังกล่าว เช่น อัฟกานิสถาน มองโกเลีย ปาเลสไตน์ เพื่อขอเสียงสนับสนุนไทยในการสมัครรับเลือกตั้งในตำแหน่งดังกล่าว ทั้งนี้ สาธารณรัฐเกาหลี ซึ่งส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในสมัยเดียวกันกับไทย ได้ส่งนายบัน คี-มุน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสาธารณรัฐเกาหลีเป็นผู้แทนเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย

การประชุมในครั้งนั้นมีสมาชิกเข้าร่วม 18 ประเทศ โดยเป็นผู้นำระดับประธานาธิบดี 8 ประเทศ จากอัฟกานิสถาน อาเซอร์ไบจาน จีน คีร์กีซสถาน ปากีสถาน รัสเซีย ทาจิกิสถาน และอุซเบกิสถาน ระดับนายกรัฐมนตรี 1 ประเทศจากไทย ระดับรองนายกรัฐมนตรี 3 ประเทศจากอิสราเอล มองโกเลีย และตุรกี และระดับรัฐมนตรีจาก 3 ประเทศ ได้แก่ อิหร่าน อินเดีย และสาธารณรัฐเกาหลี และระดับผู้ช่วยประธานาธิบดีจากปาเลสไตน์ และระดับเอกอัครราชทูตจากอิหร่าน

สำหรับประเทศไทย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้เข้าร่วมการประชุมในครั้งดังกล่าว

ก. การประชุมระดับผู้นำ ครั้งที่ 3 ณ นครอิสตันบูล ตุรกี เมื่อวันที่ 7 - 9 มิถุนายน 2553 เป็นการประชุมระดับผู้นำของ CICA นอกคาซัคสถานเป็นครั้งแรก มีสมาชิกเข้าร่วมประชุม 22 ประเทศ ได้แก่ นาย Hamid Karzai ประธานาธิบดีอัฟกานิสถาน นาย Mahmood Ahmadinjad ประธานาธิบดีอิหร่าน นาย Tsahia Elbegdorj ประธานาธิบดีมองโกเลีย นาย Ilham Aliyev ประธานาธิบดีมอลโดวา นาย Mahmoud Abbas ประธานาธิบดีปาเลสไตน์ นายนูร์ซุลตัน เอ. นาซาร์บายเอฟ ประธานาธิบดีคาซัคสถาน นาย Abdullah Gul ประธานาธิบดีตุรกี นาย Nguyen Thi Doan รองประธานาธิบดีเวียดนาม นาย Tariq Ahmed Baker El Hasimi รองประธานาธิบดีอิรัก นาย Vladimir Putin นายกรัฐมนตรีรัสเซีย นายกยิต ภิรมย์ รัฐมนตรีต่างประเทศไทย ในฐานะผู้แทนพิเศษของนายกรัฐมนตรี นาย Ruslan Kazabaev รัฐมนตรีต่างประเทศคีร์กีซสถาน นาย Nasser Judeh รัฐมนตรีต่างประเทศจอร์แดน นาย Shah Mahmood Qureshi รัฐมนตรีต่างประเทศปากีสถาน Shaeikh Abdullah Bin Zayed Al Nahyan รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ นาย Anand Sharma รัฐมนตรีพาณิชย์และอุตสาหกรรมอินเดีย นาย Zuhurov Sukurcan ประธานรัฐสภาทาจิกิสถาน นาย Dai Bingguo, State Counselor ของจีน นาย Levy Gabby เอกอัครราชทูตอิสราเอลประจำตุรกี นาย Shin Kak-Soo รัฐมนตรีช่วยต่างประเทศสาธารณรัฐเกาหลี นาย Abderahman Salheldin เอกอัครราชทูตอียิปต์ (อุซเบกิสถานไม่ได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม)

การประชุมในครั้งล่าสุดนี้มีความสำคัญ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงประธานของ CICA เป็นครั้งแรกจากคาซัคสถาน ซึ่งดำรงตำแหน่งประธานของ CICA มาเป็นเวลากว่า 18 ปี โดยตุรกี ซึ่งรับมอบตำแหน่งประธานของ CICA ในวาระ 2 ปี (2553-2555) ได้แถลงเจตนารมณ์ว่า จะส่งเสริมความร่วมมือและกิจกรรมในกรอบของ CICA โดยเฉพาะประเด็นมิติด้านการเมืองและการทหารให้มากยิ่งขึ้นเพื่อส่งเสริมการมีความมั่นคงที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (cooperative security) โดยใช้กระบวนการพูดคุยหารือกัน (dialogue) โดยตุรกีเห็นว่า ที่ผ่านมามีความร่วมมือด้านการเมืองและการทหารในกรอบของ CICA ยังมีอยู่น้อย เปรียบเทียบกับมิติความร่วมมือของ CICA ในด้านอื่นๆ ทำให้ CICA ไม่ได้ดำเนินการตามเป้าประสงค์ในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ มิติความร่วมมือในกรอบของ CICA มี 5 ด้าน ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การพัฒนามนุษย์ การต่อสู้กับภัยคุกคามใหม่ๆ เช่น การต่อต้านการก่อการร้าย การจัดการปัญหาพรมแดน การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติ และมิติด้านการเมืองและการทหาร โดยมีประเทศสมาชิก 11 ประเทศได้รับอาสาทำหน้าที่เป็นประเทศประสานงานในการดำเนินโครงการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจ

ระหว่างสมาชิกในแต่ละด้าน ซึ่งตุรกีได้รับอาสาทำหน้าที่เป็นประเทศประสานงานในมิติด้านการเมืองและการทหารอยู่แล้ว

ในการประชุมฯ ที่ประชุมได้ร่วมแถลงปณิญาของการประชุมฯ ซึ่งแสดงท่าที และทัศนะของประเทศสมาชิก CICA ต่อประเด็นปัญหาในภูมิภาค และระหว่างประเทศ ได้แก่ การต่อต้านการก่อการร้าย การสนับสนุนการให้เอเชียกลางเป็นเขตปลอดนิวเคลียร์ และการพัฒนาพลังงานนิวเคลียร์ที่เป็นธรรม การสนับสนุนการก่อตั้งรัฐปาเลสไตน์ การสนับสนุนอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของอัฟกานิสถาน และร่วมลงนามอนุสัญญาการให้สิทธิพิเศษและความคุ้มกันแก่สำนักเลขาธิการ CICA พร้อมบุคลากรของ CICA และสมาชิกของ CICA ในการได้รับการอำนวยความสะดวกและความคุ้มกันในการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่างๆ และการประชุมในประเทศสมาชิก

ประเด็นข้อถกเถียงสำคัญระหว่างประเทศในการประชุมครั้งนี้ คือ ที่ประชุมฯ พยายามออกแถลงการณ์ประณามเหตุการณ์อิสราเอลโจมตีเรือบรรทุกอาหารจากตุรกี ซึ่งบรรทุกสิ่งของสัมภาระบรรเทาทุกข์ไปมอบให้แก่ชาวปาเลสไตน์ในเขตฉนวนกาซา อันทำให้เจ้าหน้าที่บรรเทาทุกข์ของตุรกีเสียชีวิต 8 คน เมื่อต้นเดือนมิถุนายน 2553 แต่อิสราเอลพยายามคัดค้านโดยใช้หลักการตัดสินใจโดยเอกฉันท์ของ CICA ทำให้ CICA ไม่สามารถมีข้อคิดร่วมกันที่จะออกแถลงการณ์ประณามอิสราเอลในการประชุมในครั้งนี้ ตุรกีจึงได้เสียงไปออกแถลงการณ์ประณามเหตุการณ์ดังกล่าวในนามประเทศของตนได้โดยเฉพาะเท่านั้น

การประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 4 กำหนดจะจัดขึ้นในปี 2557 โดยยังมีได้ระบุสถานที่

2) การประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศ มีกำหนดการจัดขึ้น

ทุก 2 ปี โดยที่ผ่านมา ได้จัดประชุมมาแล้ว 3 ครั้ง ได้แก่

- ครั้งที่ 1 จัดขึ้น ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เมื่อวันที่ 14 กันยายน

2542 ซึ่งที่ประชุมได้ลงนามปณิญาว่าด้วยหลักการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิก โดยในการประชุมครั้งนี้ ประเทศไทยมิได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม เนื่องจากได้รับแจ้งในเวลากระชั้นชิด แต่ได้มอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโก ซึ่งมีเขตอาณาดูแลคาซัคสถาน คอยติดตามและรายงานผลการประชุมให้ทราบ

- ครั้งที่ 2 จัดขึ้น ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เมื่อวันที่ 21-23 ตุลาคม 2547 โดย ในการประชุมในครั้งนี้ ที่ประชุมได้มีมติรับประเทศไทยเป็นสมาชิกอย่างเป็นทางการในอันดับที่ 17 โดยนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งที่ประชุมได้ลงนาม Almaty Act และเอกสารกำหนดกระบวนการดำเนินงาน ใน CICA

เอกสารกำหนดรูปแบบของการดำเนินมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศสมาชิก และแถลงการณ์ร่วมของการประชุมฯ ซึ่งยืนยันเจตนารมณ์ของประเทศสมาชิกที่จะร่วมกัน เสริมสร้างสันติภาพและความมั่นคงในเอเชีย โดยเน้นความสำคัญของความร่วมมือในการแก้ไข ปัญหาต่างๆ ในภูมิภาคร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศ และปัญหา ความมั่นคงแบบใหม่

- ครั้งที่ 3 จัดขึ้น ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2551 โดยนายมนัสพาสน์ ชูโต ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมฯ ซึ่งในการประชุมครั้งนั้น นายบัน คี-มุน ในฐานะที่ได้รับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการ องค์การสหประชาชาติ ได้เข้าร่วมประชุมในฐานะผู้แทนองค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์กร สังกัดการณ์ของ CICA ด้วย โดยนายบัน คี-มุน ได้ยกย่อง CICA ว่า การเกิดขึ้นของ CICA เป็น องค์กรคู่ขนานของการพัฒนาเติบโตอย่างมีพลวัตรของเอเชีย

3) การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส มีกำหนดการจัดประชุมอย่างน้อยปีละครั้ง เพื่อพิจารณาการดำเนินการตามมติของที่ประชุมระดับผู้นำ และรัฐมนตรีต่างประเทศ และพิจารณา ทบทวนความร่วมมือในกรอบของ CICA และกำกับการดำเนินงานของสำนักเลขาธิการ CICA

4) การประชุมคณะทำงานพิเศษ จัดตั้งขึ้นโดยความเห็นชอบของ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสเพื่อดำเนินการในเรื่องที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ในหลักเกณฑ์ของ CICA ประเทศที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ CICA จะต้อง มีดินแดนส่วนใดส่วนหนึ่งอยู่ในเอเชีย และส่งหนังสือแสดงเจตจำนงต่อประธานของ CICA ใน การเข้าร่วมเป็นสมาชิก และมีความพร้อมที่จะทำตามหลักเกณฑ์และข้อกำหนดต่างๆ ของ CICA ซึ่งสมาชิกเก่าได้ตกลงกันไว้ก่อนหน้า และประเทศที่สมัครเป็นสมาชิกจะต้องได้รับการรับรอง การให้เข้าเป็นสมาชิกได้ต่อเมื่อสมาชิก CICA ทั้งหมดเห็นชอบเป็นเอกฉันท์ในการประชุมระดับ ผู้นำของ CICA ซึ่งจัดขึ้นทุก 4 ปี

ประเทศสังเกตการณ์ และองค์กรสังเกตการณ์ไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใน CICA และ จะสามารถเสนอเอกสาร หรือ กล่าวต่อที่ประชุมของ CICA ได้ก็ต่อเมื่อได้รับความเห็นชอบจาก สมาชิกของ CICA เป็นเอกฉันท์ ส่วนการจ่ายค่าบำรุง CICA เป็นไปตามความสมัครใจ โดยในชั้นนี้ คาซัคสถานเป็นประเทศที่บริจาคเงินสนับสนุนแก่ CICA รายใหญ่

ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิก CICA ในอันดับที่ 17 เมื่อปี 2547 และได้เข้าร่วมประชุมใน กรอบของ CICA อย่างแข็งขัน รวมทั้งยังได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมของ CICA โดยเป็นเจ้าภาพ จัดการประชุมคณะทำงานพิเศษและเจ้าหน้าที่อาวุโสของ CICA ขึ้นที่กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 15 -14

มีนาคม 2550 ซึ่งเป็นการจัดการประชุมคณะทำงานพิเศษและเจ้าหน้าที่อาวุโสของ CICA นอกคาซัคสถานเป็นครั้งแรก ซึ่งในการประชุมในครั้งนั้น ได้กำหนดแนวทางความร่วมมือในการดำเนินการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิก CICA ไว้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม การพัฒนามนุษย์ และภัยคุกคามใหม่ และการจัดการประชุมหารือสามฝ่าย (ไทย ตุรกี และคาซัคสถาน) เพื่อหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ของไทยในการดำเนินมาตรการสร้างความไว้วางใจในมิติด้านการเมืองและการทหารในกรอบ ASEAN Regional Forum (ARF) ที่กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2553 และล่าสุด ในช่วงเดือนตุลาคม 2553 นี้ ประเทศไทยได้รับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมหารือทางธุรกิจ (CICA Business Forum & SMEs Networking) เพื่อสนับสนุนการพัฒนาธุรกิจขนาดย่อมและขนาดเล็ก (SMEs) ระหว่างสมาชิกของ CICA ที่กรุงเทพฯ

3.3 ทำที่และบทบาทของประเทศมหาอำนาจรอบภูมิภาคเอเชียกลาง และสมาชิก CICA

โดยที่ CICA ได้ริเริ่มมาจากข้อเสนอของคาซัคสถาน ซึ่งเป็นประเทศในเอเชียกลาง การศึกษาการก่อตั้ง CICA จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์สภาพการเมืองในเอเชียกลาง ทำที่และบทบาทของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชียต่อกลุ่มประเทศเอเชียกลาง รวมทั้งทำที่และบทบาทของสมาชิกของ CICA

3.3.1 สภาพการเมืองในเอเชียกลาง

พื้นที่ของกลุ่มประเทศเอเชียกลางกว่า 4 ล้านตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศสหรัฐอเมริกา มีพื้นที่ตั้งแต่ทะเลสาปแคสเปียนทางทิศตะวันตกไปจดถึงชายแดนสาธารณรัฐประชาชนจีนในทิศตะวันออก และทิศเหนือจากไซบีเรียกลางจนถึงอัฟกานิสถาน อิหร่าน และปากีสถานในทิศใต้ ขนาดของพื้นที่ของแต่ละประเทศก็แตกต่างกัน คาซัคสถานมีพื้นที่ใหญ่ที่สุด คือ 2.7 ล้านตารางกิโลเมตร หรือ เท่ากับ 2 ใน 3 ของพื้นที่ทั้งหมดของภูมิภาคเอเชียกลาง คีร์กีซสถานมีพื้นที่น้อยที่สุด คือ มี เพียง 198,500 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศมีความแตกต่างกันตั้งแต่เขตทะเลทรายในพื้นที่ราบในคาซัคสถาน และเติร์กเมนิสถานไปจนถึงที่สูงชันและที่ราบลุ่มแม่น้ำในเขตเทือกเขาในทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน

ภูมิภาคนี้อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและผลิตผลเกษตรกรรม ทั้ง 5 ประเทศมีสภาพอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการกสิกรรม และยังอุดมไปด้วยสินแร่ น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษา และอ่านออกเขียนได้ แรงงานมีการฝึกอบรมที่ดี มีความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากระบบคอมมิวนิสต์ไปสู่เศรษฐกิจการตลาด ระบบการบริหารจัดการและพัฒนาประเทศไม่มีประสิทธิภาพ มีการแสวงหา

ผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่มีการควบคุม ได้ทำให้แหล่งน้ำสำคัญในภูมิภาคเกิดมลภาวะ และการขาดแคลนน้ำในการกสิกรรม อีกทั้งความสามารถในการพัฒนาอุตสาหกรรมยังมีความตกต่ำ ทำให้มีการว่างงานเพิ่มขึ้น และอัตราเงินเฟ้อสูง และการขาดแคลนสินค้าพื้นฐาน

นอกจากนี้ แม้ว่า ดินแดนเอเชียกลางจะมีประวัติศาสตร์อันยิ่งใหญ่จากการร่วมกันสร้างของชนเผ่าและเชื้อชาติต่างๆ กว่า 2,500 ปี แต่ในช่วงภายใต้การปกครองของสหภาพโซเวียต การแบ่งเขตแดนของประเทศเหล่านี้ สหภาพรัสเซียมิได้คำนึงถึงประวัติศาสตร์ และความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ และภาษาของเขตปกครอง มีผลทำให้กรีซสถานและเติร์กเมนีสถานมีชนกลุ่มน้อยชาวอุซเบกอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในประเทศทั้งสอง ในขณะที่ทาจิกิสถานและอุซเบกิสถานก็มีประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านอาศัยอยู่ในประเทศของตนเป็นจำนวนมากเช่นกัน มีเพียงคาซัคสถาน ซึ่งเดิมเป็นเขตทะเลทรายที่กว้างใหญ่ไพศาล มีชนชาติของประเทศเพื่อนบ้านอาศัยอยู่เป็นจำนวนน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวรัสเซีย ยูเครน และเยอรมัน ซึ่งได้อพยพเข้าไปอยู่ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ในอดีต ประเทศภายนอกภูมิภาคเอเชียกลางมองประเทศในเอเชียกลางในภาพรวมว่ามีลักษณะเดียวกัน อย่างไรก็ดี ตั้งแต่ ค.ศ. 1991 ประเทศตะวันตกพบว่า แต่ละประเทศเอเชียกลางต่างมีความแตกต่างกันในหลายเรื่อง และเป็นภูมิภาคที่อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและแร่ธาตุทองคำ และน้ำมันอย่างมากมาย ซึ่งเป็นที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์เป็นอย่างมากจากประเทศตะวันตก โดยรัสเซียได้รับรู้ถึงศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเอเชียกลางมาก่อน และได้พยายามเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของประเทศดังกล่าวมาโดยตลอดในช่วงการปกครองภูมิภาคเอเชียกลาง และยังได้พยายามที่จะขยายอิทธิพลเข้าครอบงำภูมิภาคเอเชียกลางในช่วงที่สหภาพโซเวียตได้ล่มสลาย โดยทั้ง 5 ประเทศของเอเชียกลางต่างตระหนักในเรื่องนี้ แต่ไม่สามารถจัดการครอบงำทางอิทธิพลและอำนาจทางเศรษฐกิจ การทหารและการเมืองออกจากรัสเซีย เนื่องจากการเข้าถึงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติของเอเชียกลางจะต้องใช้ทางผ่านจากรัสเซียเท่านั้น ดังนั้น แม้ว่าจะได้แยกตัวออกจากสหภาพโซเวียตแล้ว ประเทศทั้ง 5 ยังผูกโยงระบบการเงินไว้กับรัสเซีย หรือที่เรียกว่า “รูเบิล โซน” ในช่วง 2 ปีแรก ต่อมา จึงได้พัฒนาระบบการเงินของตนเอง แต่ก็ยังผูกโยงใกล้ชิดกับระบบการเงินของรัสเซีย นอกจากนี้ ระบบโครงสร้างทางเศรษฐกิจ และอุตสาหกรรมของประเทศเหล่านี้ยังต้องพึ่งและเชื่อมโยงกับรัสเซีย เนื่องจากรัสเซียเป็นผู้ก่อสร้างและออกแบบให้ เช่น ระบบการวางสายเคเบิลไฟฟ้า เชื่อมโยงทั้ง 5 ประเทศ ซึ่งรัสเซียออกแบบให้ และโรงงานอุตสาหกรรมหนักในประเทศ ซึ่งต้องใช้แรงงานที่มีฝีมือจากรัสเซียในการดำเนินการ

ภายหลังจากการได้รับเอกราชและการแยกตัวออกจากสหภาพโซเวียตเมื่อปี ค.ศ. 1991 ไม่มีผู้นำของประเทศในเอเชียกลางประเทศใดที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองที่เคยสั่งสมประสบการณ์มาจากรัสเซีย ประธานาธิบดี 4 คน จาก 5 ประเทศ คือ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน ล้วนเป็นผู้นำที่ได้ดำรงตำแหน่งมาอย่างยาวนาน ต่อเนื่องนับตั้งแต่ประเทศดังกล่าวได้รับเอกราชจากรัสเซีย เว้นแต่คีร์กีซสถาน ซึ่งมีประธานาธิบดีใหม่ภายหลังจากการประท้วงอย่างรุนแรงภายในประเทศ และมีการเลือกตั้งประธานาธิบดีเมื่อเดือนกรกฎาคม 2548 แต่ต่อมาได้มีการประท้วงอย่างรุนแรงอีกครั้งในเดือนเมษายน 2553 ซึ่งมีผลให้นาย Kurmanbek Bakiev ประธานาธิบดีคีร์กีซสถานต้องหลบหนีออกนอกประเทศ และนาง Roza Otunbayeva อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศในคณะรัฐมนตรีของนาย Bakiev ซึ่งได้ลาออกเป็นฝ่ายค้านทำหน้าที่เป็นผู้นำประเทศชั่วคราว จากนั้น ได้มีการทำประชามติแก้ไขรัฐธรรมนูญ และนาง Roza Otunbayeva ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานาธิบดีสาธารณรัฐคีร์กีซคนใหม่เมื่อเดือนมิถุนายน 2553

โดยรวม อำนาจทางการเมืองของแต่ละประเทศมีพื้นฐานจากกลุ่มพวกพ้อง และผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งเป็นจุดอ่อนที่ไม่สามารถสร้างความสมานฉันท์ระหว่างพรรคการเมืองต่างๆ ภายในประเทศดังกล่าว การต่อสู้ช่วงชิงอำนาจของกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ได้นำไปสู่สงครามกลางเมือง ซึ่งเคยเกิดขึ้นในทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถานมาแล้ว และแม้ว่า ประเทศทั้ง 5 จะมีการจัดทำรัฐธรรมนูญใหม่ใช้ในการบริหารประเทศตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 โดยจัดตั้งระบบอำนาจทางตุลาการแยกต่างหาก แต่อำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาดในทางปฏิบัติยังอยู่ที่ฝ่ายบริหาร พรรคฝ่ายค้านต่างๆ มักจะถูกกำจัดให้สูญสิ้นไปด้วยการอ้างเหตุผลการรักษาเสถียรภาพความมั่นคง และการป้องกันเหตุก่อการร้ายจากกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง

ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การฉ้อโกง และมาเฟียที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเอง ในประเทศทั้ง 5 ได้มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก เนื่องจากหน่วยงานบังคับใช้อำนาจตามกฎหมายยังมีความล่าช้าในการบริหารจัดการ รวมทั้งการขาดแคลนงบประมาณ เครื่องมือ และบุคลากรที่ผ่านการอบรมมาโดยเฉพาะ รวมทั้งระบบบริหารและตุลาการของประเทศยังไม่สามารถพัฒนาหลุดออกมาจากความคิดแบบเดิมๆ ที่ตกทอดมาจากสหภาพโซเวียตที่มองฝ่ายตรงข้ามเป็นศัตรู ทำให้ขาดประสิทธิภาพในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ๆ

นอกจากนี้ ประเทศในเอเชียกลางยังมีพรมแดนติดกับอัฟกานิสถาน ซึ่งนอกจากจะเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดรายใหญ่ของโลกแล้ว ยังเป็นถิ่นกำเนิดของกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มทาลิบัน กลุ่มอัลเควาด้า กลุ่ม Islamic Party of Turkistan หรือเดิม คือ Islamic Movement of Uzbekistan (IMU) และ Hizb-ut Tahrir และยังคงประสบปัญหาด้านความมั่นคงหลายประการที่สำคัญ ได้แก่

■ ปัญหาความมั่นคงที่มีปัจจัยจากภายนอก

เอเชียกลางประสบเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากสงครามกลางเมืองในทาจิกิสถานระหว่างปี 2535-2540 สงครามในอัฟกานิสถาน เหตุการณ์ความไม่สงบโดยกลุ่มก่อการร้ายและกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง อาทิ การลอบวางระเบิดอาคารของรัฐบาล อุซเบกิสถานหลายแห่งในปี 2542 และอาคารของสถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาและอิสราเอลในกรุงทาชเคนต์ อุซเบกิสถานในปี 2547 ส่วนคีร์กีซสถาน กลุ่มแนวร่วมมุสลิมหัวรุนแรง (IMU) และกลุ่มก่อความไม่สงบอื่นๆ ได้บุกโจมตีคีร์กีซสถานเมื่อเดือนสิงหาคม 2543 โดยจับชาวต่างชาติเป็นตัวประกัน ซึ่งเป็นผลให้มีผู้ลี้ภัยนับพันคนโดยรัฐบาลคีร์กีซสถานได้ปราบปรามการก่อความไม่สงบได้สำเร็จในเวลาต่อมา อย่างไรก็ตาม กลุ่ม IMU ได้ลดการโจมตีลงเป็นอย่างมากในระยะเวลาไม่นานนี้ เนื่องจากการสูญเสียกำลังพลจากการที่กลุ่ม IMU เข้าร่วมกับกลุ่มอัลเคด้า และกลุ่มทาลิบันในอัฟกานิสถาน แต่ถูกกองกำลังของสหรัฐอเมริกา และพันธมิตรทำลายลงอย่างราบคาบ นอกจากนี้ ประเทศในเอเชียกลางยังต้องเผชิญปัญหาการลักลอบขนส่งยาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่รุนแรงในภูมิภาค โดยประมาณว่า ยาเสพติด ร้อยละ 30 ที่ผลิตในอัฟกานิสถานใช้เส้นทางเอเชียกลางในการจัดส่งต่อไปยังรัสเซียและยุโรป ตลอดจนปัญหาการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคเพื่อแย่งชิงอำนาจทางเศรษฐกิจและทางการเมืองในเอเชียกลาง เช่น รัสเซีย จีน อิหร่าน และตุรกี

■ ปัญหาความมั่นคงที่มีปัจจัยจากภายใน

ได้แก่ ปัญหาอาชญากรรมและการทุจริตภายในประเทศ ซึ่งเป็นปัญหาทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจหยุดชะงัก โดยเอเชียกลางมีปัญหาองค์กรอาชญากรรมภายในประเทศ ซึ่งได้ขยายเครือข่ายไปสู่การเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งลักลอบขนยาเสพติด ค้ามนุษย์ และอาวุธสงคราม ส่วนการทุจริต มีรายงานว่า ได้พบการทุจริตอย่างแพร่หลายในเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทุกระดับ รวมถึงระดับระดับหัวหน้ารัฐบาล หรือ ประธานาธิบดี อาทิ เมื่อปี 2542 - 2543 ที่เติร์กเมนิสถาน มีการทุจริตกองทุนรายได้จากการขายก๊าซธรรมชาติของประเทศ ร้อยละ 50 หรือเรียกกันว่า Presidential Fund ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของประธานาธิบดีเติร์กเมนิสถาน ส่วนในคาซัคสถาน เมื่อปี 2542-2543 รัฐบาลสวิตเซอร์แลนด์ได้อายัดบัญชีธนาคารของเจ้าหน้าที่รัฐบาลคาซัคสถาน รวมทั้งประธานาธิบดีคาซัคสถานในกรณีการตัดสินใจของบริษัทเอกชนด้านพลังงานของสหรัฐอเมริกา ปัญหาความยากจน และความแตกต่างทางสังคม เช่น ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนซึ่งมีช่องว่างระหว่างกันมาก หรือ ความแตกต่างในการดำรงชีวิตระหว่างคนเมืองกับคนชนบท เนื่องจากประเทศในเอเชียกลางปกครองโดยระบบอำนาจแบบรวมศูนย์อยู่ที่ประธานาธิบดี การปกครองค่อนข้างไปทางเผด็จการทั้งการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้การพัฒนา

ทางการเมืองและสังคมไม่ก้าวหน้าไปเท่าที่ควร ประชากรส่วนใหญ่ยังยากจน และมีความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันระหว่างสังคมเมืองกับสังคมชนบทสูง นอกจากนี้ ประเทศในเอเชียกลางยังต้องเผชิญปัญหาความเสี่ยงต่อการเกิดเหตุการณ์การก่อความไม่สงบจากฝ่ายต่อต้านรัฐบาล หรือ การก่อ ความรุนแรงอันเนื่องมาจากกระแสต่อต้านรัฐบาล โดยมีสาเหตุมาจากความไม่พอใจต่อนโยบายและการแก้ไขปัญหายากจน การทุจริต การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ล่าช้าของรัฐบาล ล่าสุด ได้มีการปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลในคีร์กีซสถานเมื่อเดือนเมษายน 2553 โดยผู้ชุมนุมประท้วงกว่าหมื่นคนได้ชุมนุมปิดล้อมสถานที่ทำการของรัฐบาล และเกิดเหตุการณ์การปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชน ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก ทำให้ประธานาธิบดีคีร์กีซสถานหลบหนีออกนอกประเทศ และมีการจัดตั้งรัฐบาลชั่วคราวบริหารประเทศ และการแต่งตั้งประธานาธิบดีคนใหม่บริหารประเทศเมื่อเดือนมิถุนายน 2553 ส่วนอุซเบกิสถาน ได้มีเหตุการณ์ประท้วงต่อต้านรัฐบาลขึ้นเช่นกันเมื่อเดือนพฤษภาคม 2548 ซึ่งรัฐบาลอุซเบกิสถานใช้ความรุนแรงเข้าปราบปราม โดยรัฐบาลอุซเบกิสถานได้กล่าวหากลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง (Hizb ut-Tahrir) อยู่เบื้องหลังการก่อเหตุจลาจลดังกล่าว

3.3.2 การแผ่อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค และท่าทีของสมาชิก CICA

กลุ่มประเทศเอเชียกลางมีพรมแดนติดต่อกับรัสเซีย จีน อิหร่าน และตุรกี ซึ่งล้วนเป็นประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค ซึ่งมีการแข่งขันขยายอิทธิพลและอำนาจระหว่างกันอย่างสูงเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในเอเชียกลาง โดยแต่ละประเทศมีท่าทีและบทบาทในการขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียกลางที่สำคัญ ดังนี้

3.3.2.1 รัสเซีย

ก่อนที่สหภาพโซเวียตล่มสลาย รัสเซียมองกลุ่มประเทศเอเชียกลางว่าเป็นภาระทางเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของรัสเซีย อย่างไรก็ดี หลังจากปี 2533 ประเทศในเอเชียกลางเริ่มตีตัวออกห่างรัสเซีย โดยเริ่มให้ความสำคัญกับประเทศมหาอำนาจอื่นๆ มากขึ้น โดยเฉพาะจีน และสหรัฐอเมริกา เช่น การให้ความร่วมมือทางทหารแก่สหรัฐอเมริกา และการผูกพันทางเศรษฐกิจกับจีน ทำให้รัสเซียเริ่มให้ความสำคัญกับเอเชียกลางเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด โดยได้ขยายความร่วมมือและจัดทำความตกลงกับประเทศในเอเชียกลางในรูปแบบทวิภาคีต่างๆ อาทิ การลงทุนด้านอุตสาหกรรมพลังงานน้ำ และอูมิเนียมของรัสเซียในทาจิกิสถาน เพื่อแลกเปลี่ยนกับการตั้งฐานทัพ และการตั้งสถานีวิจัยอวกาศของรัสเซียในทาจิกิสถาน การลงนามใน Treaty of Strategic Partnership กับอุซเบกิสถาน เพื่อขยายความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศในเอเชียกลาง นอกจากนี้ รัสเซียยังพยายามที่จะใช้กรอบพหุภาคีกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียกลาง อาทิ การเข้าเป็นสมาชิก Conference on Interaction and Confidence Building

Measures in Asia (CICA) เมื่อปี 2535 the Central Asian Cooperation Organization (CACO) เมื่อปี 2547 การเข้าไปมีบทบาทใน the Collective Security Treaty Organization (CSTO) และการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียกลางในกรอบความร่วมมือ Shanghai Cooperation Organization (SCO) โดยเฉพาะการติดตามบทบาทของจีน ซึ่งเป็นสมาชิก SCO ด้วยเช่นกัน อย่างใกล้ชิด

นโยบายของรัสเซียต่อภูมิภาคเอเชียกลางเน้นด้านความมั่นคง โดยมุ่งให้ประเทศในเอเชียกลางมีนโยบายเป็นพันธมิตรต่อรัสเซีย ในขณะเดียวกัน ก็พยายามรักษาและขยายผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจของรัสเซียอย่างเต็มที่ ส่วนประเทศเอเชียกลางก็ให้ความสำคัญกับรัสเซียอย่างมาก แม้ว่าประเทศมหาอำนาจอื่นๆ เช่น จีน สหรัฐอเมริกา ได้พยายามเข้าไปมีบทบาทในภูมิภาคมากขึ้น แต่รัสเซียยังคงเป็นประเทศที่มีความสำคัญในอันดับแรกของประเทศในเอเชียกลาง เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง ความมั่นคง รวมทั้งอำนาจการปกครองของผู้นำประเทศ เนื่องจากผู้นำประเทศเอเชียกลางมีความรู้ดีว่า สหรัฐอเมริกา และประเทศตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาทก้าวล้ำการเมืองภายในประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ปฏิวัติโค่นล้มรัฐบาลในคีร์กีซสถาน ซึ่งทำให้ผู้นำประเทศเอเชียกลางอื่นๆ หวาดระแวงว่า ประเทศตะวันตกจะพยายามแทรกแซง และทำให้อำนาจการปกครองของตนสั่นคลอน จึงทำให้ผู้นำประเทศเอเชียกลางหันกลับไปหารัสเซีย ซึ่งเป็นพันธมิตรเก่า ทั้งนี้ ในช่วงเวลาที่ดีต่ออาณาจักรสหภาพโซเวียตล่มสลาย และความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับประเทศในเอเชียกลางเริ่มเหินห่าง เนื่องจากรัสเซียอยู่ในภาวะเสถียรในการรักษาอำนาจเดิมที่เคยมีอยู่ มีเพียงคาซัคสถานที่ถือว่ารัสเซียยังคงเป็นพันธมิตรและให้ความสำคัญและมีความผูกพันกับรัสเซียมากกว่าประเทศอื่นๆ ผู้นำรัสเซียจึงให้ความสำคัญในการรักษาและกระชับความสัมพันธ์ที่ดีกับคาซัคสถานในทุกด้าน

โดยรวม แม้ว่าประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางทั้ง 5 ประเทศ จะได้รับเอกราชและสถาปนาเป็นรัฐอิสระมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 แต่อิทธิพลของรัสเซียที่ครอบงำในบริเวณดังกล่าวทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมยังคงมีอยู่ โดยอาจจะมีแนวโน้มที่ลดลง หรือถูกท้าทายจากประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ที่ต้องการเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในดินแดนดังกล่าวบ้างก็ตาม แต่ทว่ารัสเซียยังคงมีความได้เปรียบในการรักษาฐานอำนาจในดินแดนดังกล่าว เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ

- 1) ความผูกพันทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อกันมาถึง 70 ปี ที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของอดีตสหภาพโซเวียต โดยประเทศเหล่านี้ได้รับความช่วยเหลือจากสหภาพโซเวียตในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม และได้รับการปลูกฝังให้เคยชินกับวิถีทาง ตลอดจนรูปแบบธรรมเนียมประเพณีทางสังคมในแบบของรัสเซีย

2) ผู้นำประเทศทั้งหมดเคยเป็นอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตที่มีความใกล้ชิดทางการเมืองกับรัสเซีย แม้ว่าจะมีความอ่อนไหว หรือ โอนอ่อนไปทางตะวันตกบ้าง แต่ก็ยังคงกลับมาหารัสเซีย และ

3) ประเทศในเอเชียกลางส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งพาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจากรัสเซียอยู่มาก โดยเฉพาะด้านการค้าและการลงทุน นอกจากนี้ บางประเทศ เช่น ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถานยังคงรับความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมจากรัสเซียอยู่มาก และล่าสุดเมื่อเกิดปัญหาโคลนถล่มที่ทาจิกิสถานเมื่อปลายเดือนพฤษภาคม 2553 รัสเซียก็รีบให้ความช่วยเหลือทันที สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยอย่างใกล้ชิดระหว่างกัน นอกจากนี้ แม้ว่าบางประเทศจะมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีขึ้น แต่ระบบเศรษฐกิจภายในประเทศเป็นการมุ่งพัฒนาในอุตสาหกรรมน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในด้านเดียว มิได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนาความหลากหลายของการผลิตทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ทำให้ประเทศในเอเชียกลางต้องพึ่งพาตลาดการค้าของรัสเซียเป็นหลัก และอำนาจต่อรองด้านเศรษฐกิจก็ยังไม่สามารถสู้รัสเซียได้

4) รัสเซียยังมีภาพเป็น “พี่ใหญ่” ในสายตาของประเทศในเอเชียกลาง ซึ่งบางประเทศยังมีข้อขัดแย้งระหว่างกันอยู่และต้องการให้รัสเซียเป็นตัวกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหา ซึ่งจะเห็นได้ชัดในเรื่องปัญหาน้ำขาดแคลนในภูมิภาคเอเชียกลางระหว่างประเทศต้นน้ำ คือ ทาจิกิสถาน คีร์กีซสถาน และคาซัคสถาน กับประเทศปลายน้ำ คือ อุซเบกิสถาน เนื่องจากอุซเบกิสถานต้องการให้ประเทศต้นน้ำปล่อยน้ำให้อุซเบกิสถานใช้ในการทำการเกษตรกรรมและครัวเรือนมากขึ้น แต่ประเทศต้นน้ำ คือ ทาจิกิสถานต้องการใช้น้ำเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้า ซึ่งทำให้อุซเบกิสถานไม่พอใจรัสเซียที่ไม่ให้การสนับสนุน แต่อย่างไรก็ตามท่าทีของอุซเบกิสถานได้อ่อนลงเมื่อประธานาธิบดี Islam Karimov ของอุซเบกิสถานได้เดินทางไปเยือนรัสเซียเมื่อเดือนเมษายน 2553 ที่ผ่านมา

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน เป็นลักษณะผู้ให้และผู้รับความช่วยเหลือ เนื่องจากทั้งสองประเทศมีปัญหาสงครามกลางเมือง ผู้นำประเทศอ่อนแอ ประเทศมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ยากจน และมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่าคาซัคสถานและอุซเบกิสถาน จึงไม่มีศักยภาพที่จะแข่งข้อกับรัสเซียได้มากกว่าประเทศทั้งสอง อย่างไรก็ตาม คีร์กีซสถานได้พยายามใช้ความได้เปรียบในเชิงภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งมีชายแดนติดต่อกับอัฟกานิสถานและมีเส้นทางเชื่อมโยงไปยังอัฟกานิสถานที่สะดวกที่สุดในภูมิภาค เป็นสิ่งต่อรองกับสหรัฐอเมริกา และรัสเซียในการตั้งฐานทัพในคีร์กีซสถาน ซึ่งในที่สุด ได้กลายเป็นปัญหาที่ทำให้ประธานาธิบดีคีร์กีซสถานต้องถูกประท้วงขับไล่จากประชาชนคีร์กีซสถานเมื่อเดือนเมษายน 2553 ซึ่งสื่อตะวันตกคาดว่า รัสเซียอาจจะอยู่เบื้องหลัง

รัสเซียเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของประเทศในเอเชียกลาง โดยมีมูลค่าการค้ากับภาคีสถาณรวม 12.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และกับอุซเบกิสถาน 4.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2552 เป็นประเทศที่ลงทุนในประเทศในเอเชียกลางมากที่สุด และเป็นประเทศที่ให้เงินกู้และให้ความช่วยเหลือในรูปแบบต่างๆ เป็นจำนวนมาก นอกจากนั้น ในช่วงที่ประเทศในเอเชียกลางถูกผนวกเข้ากับอดีตสหภาพโซเวียต ได้มีชาวรัสเซียจำนวนมากอพยพไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเอเชียกลางจำนวนมาก เช่น ในคาซัคสถานได้มีชาวรัสเซียอพยพเข้าไปอาศัยอยู่มากถึงหนึ่งล้านคน ทำให้ชาวรัสเซียจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในประเทศในเอเชียกลางมีความผูกพันใกล้ชิดกับชาวรัสเซียในสหพันธรัฐรัสเซียในปัจจุบัน โดยมีโรงเรียน และสถาบันวิชาการหลายแห่งที่เปิดทำการเรียนการสอนในประเทศเอเชียกลางเป็นภาษารัสเซีย

สำหรับ CICA รัสเซียแสดงบทบาทนำในกระบวนการของ CICA มาโดยตลอด โดยเป็นแกนนำของบรรดาประเทศสมาชิกที่มาจากสมาพันธรัฐอิสระ (Commonwealth of Independent States – CIS) และแสดงบทบาทการเป็นพันธมิตรกับภาคีสถาณอย่างออกนอกหน้า ซึ่งภาคีสถาณได้ตอบสนองด้วยการให้ความช่วยเหลือต่อบทบาทของรัสเซียด้วยดี ประเด็นที่เห็นได้ชัด คือ ภาคีสถาณสนับสนุนข้อเสนอของรัสเซียที่จะให้ภาษารัสเซียเป็นภาษาราชการของ CICA ควบคู่ไปกับภาษาอังกฤษ แม้จะได้รับการต่อต้านจากประเทศนอกกลุ่ม CIS ซึ่งเห็นว่า CICA ทำตัวเสมือนเป็นเขตอิทธิพลของรัสเซียอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ภาคีสถาณได้ช่วยผลักดันให้ที่ประชุมของ CICA ยอมรับให้ภาษารัสเซียเป็นภาษาที่ใช้ในการสื่อสารในที่ประชุมของ CICA แม้จะไม่ได้มีการยอมรับให้เป็นภาษาราชการของ CICA ก็ตาม นอกจากนั้น การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ของรัสเซียได้ชักนำให้ประเทศในเอเชียกลางอื่น หรือ ประเทศ CIS เข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA และให้การสนับสนุนท่าทีของภาคีสถาณ หรือ รัสเซีย โดยไม่มีท่าทีแตกแยก

3.3.2.2 จีน

หลังจากจีนเปิดประเทศสู่ระบบเศรษฐกิจการตลาด และเร่งรัดปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้ทันสมัย จีนมีนโยบายที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งประเทศทั้ง 5 ในเอเชียกลางก็ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของจีน

โดยรวม การดำเนินนโยบายของจีนต่อประเทศในเอเชียกลางมีเป้าหมายที่สำคัญ ดังนี้

- 1) จีนเล็งเห็นว่า ภูมิภาคเอเชียกลางเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในฐานะประเทศเพื่อนบ้าน และเป็นกลุ่มประเทศมุสลิม และได้เพิ่มความสำคัญให้มากขึ้นในสถานะด้านเศรษฐกิจในช่วงภายหลังศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในด้านพลังงาน ซึ่งได้แก่น้ำมัน และ

ก๊าซธรรมชาติที่อาจใช้ประโยชน์ในการป้อนความต้องการพลังงานของจีน และตลาดโลก นอกจากนี้ จีนมองว่า ภูมิภาคเอเชียกลางเป็น “Eurasia” เชื่อมต่อระหว่างเอเชียกับยุโรป ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นสะพานที่สามารถเชื่อมโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก จีนจึงให้ความสนใจด้านเสถียรภาพ ความมั่นคง และความเจริญก้าวหน้าในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งหากเกิดปัญหาสถานะความวุ่นวายในภูมิภาคนี้ ก็จะทำให้ความร่วมมือทางด้านการเมือง และเศรษฐกิจระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกได้รับผลกระทบไปด้วย

2) จีนให้ความสำคัญในการพัฒนาชายแดนจีนที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง ได้แก่ แคว้นซินเจียง (Xinjiang) ซึ่งมีชนกลุ่มน้อยมุสลิมอยู่หนาแน่น

3) จีนเคยติดต่อค้าขายกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางมาช้านานตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์ในอดีตในเส้นทาง “สายไหม” ซึ่งช่วยให้ประชาชนของทั้งสองฝ่ายมีความใกล้ชิดกัน ในสมัยปัจจุบัน จีนยังให้ความสำคัญที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ในเส้นทาง “สายไหม” ให้มีความทันสมัยมากขึ้น

จีนเป็นประเทศที่มีประชากรจำนวนมาก และมีความต้องการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และการพัฒนาในประเทศ จึงมีความต้องการพลังงานมาก โดยนับตั้งแต่ปี 2536 จีนได้เป็นผู้นำเข้าที่สำคัญสำหรับน้ำมันที่มาจากประเทศในเอเชียกลาง โดยจีนได้สัมปทานขุดเจาะน้ำมันในคาซัคสถาน และได้สร้างท่อน้ำมันจากคาซัคสถานถึงชายแดนจีนเป็นระยะทางกว่า 3,000 กิโลเมตร ซึ่งเปิดใช้แล้วเมื่อวันที่ 14 พฤศจิกายน 2548 และยังสามารถเดินโครงการวางท่อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากกลุ่มประเทศเอเชียกลางผ่านเติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน และคาซัคสถาน ซึ่งมี ความยาวประมาณ 1,833 กิโลเมตร เข้าสู่จีนทางตะวันตกเฉียงเหนือของเขตปกครองตนเองซินเจียง ซึ่งเริ่มเปิดใช้แล้วเมื่อปลายเดือนธันวาคม 2552 เพื่อเชื่อมต่อกับท่อดำเลียงภายในประเทศจีนไปจนถึงนครเซี่ยงไฮ้ กวางโจว และฮ่องกง นอกจากนั้น จีนยังได้เข้าไปร่วมลงทุนในด้านน้ำมันกับบริษัทน้ำมันแห่งชาติของคาซัคสถานด้วย

ในด้านการเมือง หลังจากสหภาพโซเวียตล่มสลาย จีนได้เริ่มมีความร่วมมือด้านการทหารและความมั่นคงกับประเทศในเอเชียกลางมากยิ่งขึ้น เช่น มีการประชุมระหว่างกันเพื่อลดอาวุธ และเสริมสร้างความร่วมมือด้านการทหารบริเวณชายแดนในปี 2536 จีนและคาซัคสถานได้ออกแถลงการณ์ร่วมในด้านความร่วมมือทางทหาร ในปี 2539 จีน คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และรัสเซียได้ลงนามในความตกลงเสริมสร้างความร่วมมือทางทหารในเขตชายแดน และในปี 2541 จีน คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และรัสเซียได้มีการหารือกันที่เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน รวมทั้ง

ความร่วมมือในการปราบปรามการก่อการร้าย ลัทธิแบ่งแยกดินแดน กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง การค้าอาวุธผิดกฎหมาย และการปราบปรามยาเสพติด

จีนมองท่าทีและบทบาทของประเทศมหาอำนาจที่พยายามแผ่ขยายอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียกลางว่า รัสเซียเป็นผู้ท้าทายเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียกลางและภูมิภาคใกล้เคียง ทหารในกองทัพของประเทศในเอเชียกลางส่วนใหญ่เคยดำรงตำแหน่งทางทหารในกองทัพรัสเซียมาก่อนในสมัยประเทศเหล่านี้ยังอยู่ภายใต้การปกครองของสหภาพโซเวียต ดังนั้น ทักษะและแนวความคิดทางทหาร รวมทั้งอาวุธยุทโธปกรณ์ของประเทศเหล่านี้ล้วนมาจากรัสเซียทั้งสิ้น เมื่อประเทศเหล่านี้ได้รับเอกราช จึงยังคงต้องการที่จะอยู่ภายใต้ความคุ้มกันทางด้านความมั่นคงจากรัสเซีย อย่างไรก็ตาม ทั้งจีนและรัสเซียต่างต้องการเห็นภูมิภาคนี้มีเสถียรภาพและสันติภาพ และได้ต่อต้านการให้ภูมิภาคนี้อยู่ภายใต้อิทธิพลของประเทศมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง โดยจีนและรัสเซียต่างให้การสนับสนุนความร่วมมือทางทหารแก่ประเทศในเอเชียกลาง

จีนคัดค้านการที่สหรัฐอเมริกาตั้งฐานทัพในภูมิภาคเอเชียกลาง หรือ การใช้กำลังร่วมกันกับประเทศเหล่านี้ เนื่องจากเห็นว่า จะเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของจีนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ในปี 2541 ซึ่งสหรัฐอเมริกาส่งกองกำลังทหารไปโค่นล้มรัฐบาลทาลิบานในอัฟกานิสถาน นั้น จีนถือว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนเช่นกัน

จีนไม่คัดค้านโดยตรงในการที่ 4 ประเทศในเอเชียกลาง ยกเว้นทาจิกิสถาน เข้าร่วมในโครงการพันธมิตรเพื่อสันติภาพขององค์การนาโต้ แต่จีนได้เฝ้ามองอิทธิพลของนาโต้ อย่างใกล้ชิดในการเพิ่มการมีอิทธิพลต่อประเทศในเอเชียกลาง และไม่คัดค้านการที่ประเทศในเอเชียกลางจะพัฒนาความร่วมมือด้านการทหารระหว่างกัน โดยจีนได้สนับสนุนให้ประเทศเหล่านี้พัฒนากองทัพของตนเอง รวมทั้งยินดีที่เห็นประเทศเหล่านี้รวมตัวกันเพื่อสนับสนุนสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียกลางในกรอบความร่วมมือ CICA อย่างไรก็ตาม จีนมีผลประโยชน์พิเศษที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับประเทศในเอเชียกลางในกรอบความร่วมมือดังกล่าว โดยไม่ต้องการเห็นประเทศในเอเชียกลางรวมตัวกันเพื่อนำไปสู่การแข่งขันสะสมอาวุธ หรือ การเผชิญหน้าทางทหารระหว่างประเทศในภูมิภาคนี้ และการที่ประเทศภายนอกภูมิภาคจะเข้าไปแทรกแซงกิจการเมืองภายในของประเทศเหล่านี้โดยอาจทำให้เกิดอันตรายต่อเอกราชและอธิปไตยของประเทศในเอเชียกลาง จีนไม่ต้องการที่จะมีอิทธิพลในภูมิภาคนี้ แต่ไม่ประสงค์ที่จะให้มีกิจกรรมใดๆ ที่จะเป็นภัยต่ออำนาจอธิปไตย หรือ นำไปสู่การแตกแยกประเทศของจีน และสนับสนุนความร่วมมือใดๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสันติภาพ และการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประเทศในภูมิภาคนี้

อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของรัสเซีย เห็นว่า จีนเป็นภัยที่อาจก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่รัสเซียมากกว่าสหรัฐอเมริกา โดยรัสเซียไม่ประสงค์ที่จะเห็นกองทัพของ NATO

อยู่หน้าข้างพรมแดนในสองด้านของตน และเล็งเห็นว่า สหรัฐอเมริกาไม่น่าเป็นปัญหาข้อขัดข้องของรัสเซีย เนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่มีทีท่าที่จะปักหลักลงรากฐานกองกำลังในเอเชียกลางอย่างจริงจัง เพราะเป้าหมายของสหรัฐอเมริกายุติที่ความสำเร็จในการปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน ซึ่งหากประสบความสำเร็จ กองกำลังของสหรัฐอเมริกาก็จะถอนออกไป โดยเห็นว่า ผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกาคืออยู่ที่ตะวันออกกลางมากกว่าในเอเชียกลาง ส่วนจีนในทางตรงกันข้ามกลับพยายามทำลายการผูกขาดของรัสเซียในตลาดพลังงานในเอเชียกลาง โดยได้ดำเนินโครงการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากเติร์กเมนิสถานไปยังภาคตะวันตกของจีนผ่านดินแดนที่เป็นตัวแทนของรัสเซีย คือ คาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน เนื่องจากสำหรับจีน การขนส่งพลังงานผ่านดินแดนเอเชียกลางจะมีค่าขนส่งที่ถูกกว่า เร็วกว่า และปลอดภัยกว่าที่จะขนส่งโดยทางเรือผ่านช่องแคบมะละกา ซึ่งเป็นแหล่งสับสนของโจรสลัด

ส่วนผู้นำในเอเชียกลางมักชอบที่จะติดต่อกับธุรกิจกับจีน เนื่องจากจีนมีเงินมาก และมีนโยบายการต่างประเทศที่ไม่ผูกมัดด้วยจริยธรรม และพร้อมที่จะจัดส่งกองกำลังทางเรือจากทะเลจีนใต้ไปยังอ่าวเปอร์เซียเพื่อให้การคุ้มกันการขนส่งน้ำมันจากเอเชียกลางไปยังจีน อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่จีนหวาดหวั่นจากการขยายความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชียกลาง คือ กลุ่มชน Uighur ซึ่งพูดภาษา Turkic ในแคว้นซินเจียงในภาคตะวันตกของจีนอาจก่อความวุ่นวายในจีน และอาจหลบหนีไปอาศัยที่รัสเซียเป็นแหล่งหลบซ่อน ซึ่งทำให้จีนไม่อาจทำอะไรรุนแรงได้ เนื่องจากต้องอาศัยก๊าซธรรมชาติจากเติร์กเมนิสถาน และการที่ผู้นำที่สำคัญในเอเชียกลาง 2 ประเทศ คือ คาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน มีอายุกว่า 70 ปี และมีสุขภาพไม่แข็งแรงมากนัก และไม่มีบุตรเป็นทายาท ซึ่งหากผู้นำดังกล่าวเสียชีวิตลง อาจเกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายขึ้นในประเทศทั้งสอง และเป็นผลให้จีนอาจต้องใช้ความพยายามในการปกป้องท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากเอเชียกลางไปยังจีนเพิ่มมากขึ้น

สำหรับท่าทีของจีนใน CICA นักการทูตมองโกเลีย ซึ่งเป็นผู้แทนที่เข้าร่วมประชุมในกรอบของ CICA มาอย่างยาวนานต่อเนื่องได้ให้ความเห็นว่า จีนแสดงให้เห็นว่า จีนมีเจตจำนงในการประชุม CICA เป็นอย่างมาก แต่ได้เลื่อยฆาตงในกรอบปีที่ผ่านมา ซึ่งมองโกเลียเห็นว่า น่าจะมาจากการที่จีนได้สมประสงค์แล้ว 3 ประการ คือ (1) มีโอกาสที่จะได้น้ำมันจากคาซัคสถานค่อนข้างแน่นอนแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการสร้างท่อส่งน้ำมัน Ataucy-Akashankol จากคาซัคสถานไปยังภาคตะวันตกของจีนสำเร็จลงแล้ว (2) การที่จีนได้เป็นที่ตั้งของสำนักเลขาธิการขององค์กร Shanghai Cooperation Organization (SCO) และ (3) ประเทศพันธมิตรในเอเชียกลางมีแนวโน้มหันกลับมาต่อต้านการเข้ามาของสหรัฐอเมริกา และอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในเอเชียกลาง โดยเฉพาะการยื่นคำขาดของรัฐบาลอุซเบกิสถานที่ให้สหรัฐอเมริกาถอนฐานทัพ

ออกจากอุซเบกิสถาน (จากการที่สหรัฐอเมริกาได้ร่วมประณามการปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงของรัฐบาลอุซเบกิสถาน) นั้น จึงถือว่า ปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการปิดล้อมจีนและรัสเซียกำลังล้มเหลวลง

3.3.2.3 สหรัฐอเมริกา

ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกาได้ให้ความสนใจประเทศในเอเชียกลางมากขึ้น ทั้งในด้านการเป็นทำเลที่ตั้งทางภูมิยุทธศาสตร์สำคัญในโลก และการมีแหล่งพลังงานและแร่ธาตุจำนวนมาก โดยในเริ่มแรก สหรัฐอเมริกาใช้ตุรกี ซึ่งเป็นพันธมิตรที่ดีของสหรัฐอเมริกาและมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศในเอเชียกลางในการถ่วงดุลกับรัสเซียและอิหร่าน และเปิดช่องทางให้สหรัฐอเมริกาไปมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับประเทศในเอเชียกลางมากขึ้น โดยสหรัฐอเมริกามีเป้าหมายที่จะพยายามลดบทบาทและความสำคัญของจีนที่มีต่อประเทศในภูมิภาคนี้ นอกจากนี้ สหรัฐอเมริกายังมองเอเชียกลางในแง่ผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง โดยต้องการป้องกันและสกัดกั้นกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง ด้วยเกรงว่า เอเชียกลางจะตกเป็นแหล่งบ่มเพาะและอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงจากประเทศตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา

ปัจจุบัน สหรัฐอเมริกามีฐานทัพอยู่ในคีร์กีซสถาน และทาจิกิสถาน โดยสหรัฐอเมริกาใช้ฐานทัพนี้เป็นการขนถ่ายและเปลี่ยนกองกำลังทหารที่ปฏิบัติการในอัฟกานิสถาน รวมทั้งสำหรับเติมน้ำมันเครื่องบินและเป็นที่พักของเครื่องบินขนส่งสัมภาระสำหรับฐานทัพของสหรัฐอเมริกาในอุซเบกิสถาน นั้น สหรัฐอเมริกาได้ถอนฐานทัพออกไปแล้ว ตามความตกลงกับรัฐบาลอุซเบกิสถานจากความไม่พอใจที่รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ร่วมประณามรัฐบาลอุซเบกิสถานในการปราบปรามกบฏมุสลิมหัวรุนแรงที่เขตเมือง Andijan โดยสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกเห็นว่า รัฐบาลอุซเบกิสถานละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง และถือโอกาสปราบปรามประชาชนที่ไม่พอใจการบริหารงานของรัฐบาลในปัญหาความยากจน

นโยบายหลักของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาคเอเชียกลางเป็นการให้การสนับสนุนเพื่อให้ประเทศในภูมิภาคสามารถสนับสนุนการดำเนินการของสหรัฐอเมริกาและ NATO ต่ออัฟกานิสถาน ตลอดจนการต่อต้านการก่อการร้าย การลดอาวุธ การลักลอบค้าอาวุธและยาเสพติด รวมทั้งการส่งเสริมวาระของสหรัฐอเมริกา เช่น ตลาดเสรี สิทธิมนุษยชน การพัฒนาพลังงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมิให้ประเทศและประชาชนในภูมิภาคนี้กลายเป็นพวกกลุ่มหัวรุนแรงต่อต้านตะวันตก และก่อปัญหาให้แก่พันธมิตรในภูมิภาคของสหรัฐอเมริกา เช่น ตุรกี และยังภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 สหรัฐอเมริกายังให้ความสำคัญแก่ภูมิภาคนี้มากขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ภูมิภาคนี้ที่เป็น front-line states กลายเป็นแหล่งบ่มเพาะผู้ก่อการร้าย ซึ่ง

สอดคล้องกับความต้องการของประเทศในภูมิภาคเอเชียกลางเองด้วย ซึ่งไม่ต้องการเห็นอัฟกานิสถาน กลายเป็นแหล่งกบดานของผู้ก่อการร้ายและการค้ายาเสพติด และประเทศในเอเชียกลางเองต้องเผชิญภัยคุกคามจากการก่อการร้าย และการแพร่ระบาดของยาเสพติด ประเทศในเอเชียกลาง จึงได้ให้ความร่วมมือแก่สหรัฐอเมริกาด้วยดี และอนุญาตให้สหรัฐอเมริกาและ NATO สามารถใช้ประเทศของตนเป็นเส้นทางผ่านในการขนส่งวัสดุอุปกรณ์ที่ไม่เป็นอันตรายผ่านไปยัง อัฟกานิสถานได้ โดยอาจสรุปท่าทีเฉพาะของสหรัฐอเมริกาที่มีต่อแต่ละประเทศในเอเชียกลางได้ ดังนี้

- คาซัคสถาน สหรัฐฯ ต้องการกำจัดอาวุธนิวเคลียร์และอาวุธชีวภาพในสมัย อดีตสหภาพโซเวียต และลงทุนด้านพลังงานในคาซัคสถาน
- เติร์กเมนิสถาน สหรัฐฯ ต้องการลงทุนด้านพลังงาน โดยเฉพาะในด้าน ก๊าซธรรมชาติ
- คีร์กีซสถาน สหรัฐฯ ให้ความสนใจการปฏิรูประบบเศรษฐกิจและ ประชาธิปไตย
- ทาจิกิสถาน สหรัฐฯ ให้ความสนใจการฟื้นฟูเศรษฐกิจภายหลังเหตุการณ์ สงครามกลางเมืองในทาจิกิสถานเมื่อปี ค.ศ. 1992 -1997

โดยรวม นโยบายหลักของสหรัฐอเมริกาต่อเอเชียกลางอาจสรุปได้ ดังนี้

- 1) เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อสร้างพันธมิตรในการต่อต้าน การก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน และปากีสถาน
- 2) เพิ่มพูนการพัฒนาแหล่งพลังงาน ตลอดจนเส้นทางขนส่งพลังงาน ในภูมิภาค
- 3) เสริมสร้างการตระหนักถึงธรรมาภิบาลและการเคารพสิทธิมนุษยชน
- 4) พัฒนาระบบเศรษฐกิจการตลาด
- 5) ป้องกันการเกิดรัฐที่ล้มเหลวในทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน รวมถึง การให้ความช่วยเหลือในด้านความมั่นคงทางอาหาร

สำหรับบทบาทของสหรัฐอเมริกาใน CICA สหรัฐอเมริกาสมัครเป็น ประเทศสังเกตการณ์ใน CICA โดยมีเป้าหมายเพื่อรับทราบประเด็นและท่าทีของประเทศสมาชิก ในภูมิภาค และระหว่างประเทศด้านต่างๆ และสกัดกั้นบทบาทที่ผูกขาดของรัสเซียด้านพลังงานใน ภูมิภาคเอเชียกลาง โดยสหรัฐอเมริกามีความมุ่งประสงค์ที่จะสร้างท่อบริเวณนี้และก๊าซธรรมชาติ จากคาซัคสถานและเติร์กเมนิสถานผ่านอัฟกานิสถาน ไปออกที่ปากีสถานเพื่อเป็นเส้นทางเลือกจาก

การสร้างท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากคาซัคสถานและเติร์กเมนิสถานไปออกอ่าวเปอร์เซียที่อิหร่าน ซึ่งรัสเซียให้การสนับสนุน ทั้งนี้ เป็นที่วิจารณ์กันว่า เมื่อเหตุการณ์ความไม่สงบในอัฟกานิสถานยุติลง จะเปิดโอกาสให้บริษัทน้ำมัน UNOCAL ของสหรัฐอเมริกาได้เข้าไปเป็นผู้สนับสนุนอำนาจทางการเมืองในอัฟกานิสถานอย่างเต็มตัว โดยเฉพาะบทบาทของนาย Hamid Kazai ประธานาธิบดีอัฟกานิสถาน ซึ่งเคยเป็นที่ปรึกษาของบริษัท UNOCAL และเป็นผู้แทนของบริษัทในการเจรจาเรื่องการสร้างท่อส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติกับกลุ่มทาลีบัน (Taliban) ในอัฟกานิสถานมาตั้งแต่ปี 2540 มาก่อน นอกจากนี้ รัฐบาลสหรัฐอเมริกาได้ส่งนาย Robert Finn อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงบากู (Baku) อาเซอร์ไบจาน และเป็นบุคคลสำคัญที่ก่อให้เกิดการลงนาม “สัญญาแห่งศตวรรษ” ในการสร้างท่อส่งน้ำมันระหว่างอาเซอร์ไบจานกับบริษัทข้ามชาติของประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศตะวันตกในปี 2537 ไปเป็นเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำกรุงคาบูล (Kabul) อัฟกานิสถาน

3.3.2.4 ประเทศที่สำคัญอื่น

ก. ตุรกี

ตุรกีมีความใกล้ชิดกับประเทศในเอเชียกลางมากขึ้นภายหลังการล่มสลายลงของสหภาพโซเวียต โดยมีชนกลุ่มน้อยเชื้อสายตุรกีอาศัยอยู่ในตอนเหนือของอุซเบกิสถาน คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน (และแคว้นซินเกียงของจีน) ชกเว้นทาจิกิสถาน ซึ่งชนกลุ่มน้อยเหล่านี้มีความผูกพันกันกับชาวตุรกี เพราะมีภาษา วัฒนธรรม และศาสนาเหมือนกัน รัฐบาลตุรกีจึงประสงค์ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับชนกลุ่มน้อยเชื้อสายตุรกีในประเทศเอเชียกลางให้ใกล้ชิด และมีนโยบายเปิดตลาดให้แก่สินค้าจากประเทศเอเชียกลาง และถือว่า ประเทศในเอเชียกลางเป็นแหล่งพลังงาน และแหล่งวัตถุดิบของตุรกี รวมทั้งได้พยายามหาหนทางให้มีการสร้างท่อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากภูมิภาคเอเชียกลางผ่านไประตุรกีไปยังยุโรป แทนที่จะผ่านรัสเซีย และอิหร่าน ซึ่งจะมีผลทำให้ตุรกีมีเกียรติภูมิและอิทธิพลในภูมิภาคทะเลสาปแคสเปียนด้วย นอกจากนี้ รัฐบาลตุรกีมีการลงนามความร่วมมือด้านการฝึกฝนทางทหารกับประเทศในเอเชียกลาง และสนใจที่จะผลิตอาวุธและยุทโธปกรณ์กับบางประเทศในเอเชียกลาง โดยมองว่า ประเทศในภูมิภาคนี้อาจเป็นตลาดอาวุธของตุรกี ซึ่งมีความสามารถในการต่อเรือรบ รถทหาร อาวุธเบา และระเบิด

นักธุรกิจตุรกีเองมีความตื่นตัวในการที่จะเข้าไปทำธุรกิจการค้ากับประเทศในเอเชียกลางด้วย โดยเห็นว่า ตุรกีจะเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยงเอเชียกลางกับประเทศยุโรปตะวันตกได้ โดยเฉพาะการวางท่อน้ำมันจากประเทศเอเชียกลางไปสู่ประเทศตะวันตกโดยผ่านตุรกี ตุรกีจึงให้ความสำคัญแก่ประเทศในเอเชียกลางที่มีแหล่งน้ำมันมาก เช่น คาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน รวมทั้งอาเซอร์ไบจาน

สำหรับบทบาทของตุรกีใน CICA ตุรกีเป็นประเทศแรกๆ ที่ได้แสดงบทบาทอย่างแข็งขันในภูมิภาคเอเชียกลางตั้งแต่สหภาพโซเวียตล่มสลายลง โดยเป็นตัวแทนของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศตะวันตกในการเข้าไปยังภูมิภาคเอเชียกลางในช่วงแรก โดยเฉพาะการให้การสนับสนุนการฟื้นฟูและส่งเสริมศิลปวิทยาการและสถาปัตยกรรมของอิสลาม และการให้ความช่วยเหลือทางด้านการศึกษา และการดำเนินการทูตในลักษณะ soft power³ ต่อประเทศในเอเชียกลางอย่างแข็งขัน ความสำเร็จที่สำคัญของตุรกีในเอเชียกลางที่สำคัญ คือ ความสามารถในการเข้าไปครอบครองธุรกิจปิโตรเลียม downstream ได้เกือบทั้งหมดในภูมิภาค โดยเฉพาะความสำเร็จในการเป็นสถานีของท่อส่งน้ำมันจากคาซัคสถาน และเติร์กเมนิสถาน และจากท่อส่งน้ำมันใต้ทะเลของรัสเซียจาก Novorussysk ไปตุรกี รวมไปถึงธุรกิจบริการและโครงสร้างพื้นฐานในภูมิภาค อาทิ กิจการธนาคารและการเงิน สำนักงานให้คำปรึกษาด้านการลงทุน โครงการก่อสร้างที่พักอาศัยและโรงแรม และงานการขนส่ง (logistics) ด้านการค้า (ตุรกีเป็นผู้ป้อนสินค้าอุปโภคและบริโภคที่ใหญ่ที่สุดให้แก่ประเทศในเอเชียกลาง) ซึ่งในเรื่องนี้ เอกอัครราชทูตมาเลเซียประจำกรุงอังการา ตุรกี ได้เล่าให้ทราบว่า สิงคโปร์กำลังเข้าไปในภาคธุรกิจดังกล่าวเช่นกัน โดยการจัดตั้ง trading house เพื่อป้อนสินค้าอุปโภคและบริโภคให้แก่เมืองที่มีน้ำมันในคาซัคสถานหลายแห่ง ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดี โดยมีบริษัทของมาเลเซียและไทยร่วมเป็น sub-contractor ด้วย

ข. อิหร่าน

อาณาจักรเปอร์เซียเคยปกครองดินแดนแถบทาจิกิสถานมาก่อน ในอดีต ชาวทาจิกิสถานจึงสามารถพูดภาษาฟาร์ซีของอิหร่านได้ อิหร่านจึงมีความผูกพันกับทาจิกิสถานมาก โดยเป็นชาติแรกๆ ที่ให้การรับรองทาจิกิสถานเป็นเอกราชภายหลังการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียต และมีบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือทาจิกิสถานในการยุติสงครามกลางเมืองในปี ค.ศ. 1992 -1997 โดยเฉพาะการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมต่อประชาชนที่ลี้ภัยสงคราม และการเป็นตัวกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ในปัจจุบัน อิหร่านเป็นประเทศที่ลงทุนในทาจิกิสถานมากเป็นอันดับที่สองรองจากจีน โดยเป็นการลงทุนในด้านเหมืองแร่ แร่ลูมิเนียม และการปลูกฝ้าย และได้ให้ความช่วยเหลือทาจิกิสถานในด้านต่างๆ เช่น การสร้างโรงงานไฟฟ้าจากพลังน้ำ เส้นทางรถไฟในทาจิกิสถานเพื่อเชื่อมต่ออิหร่าน และให้ทุนการศึกษาแก่

³ การดำเนินการทูตเพื่อโน้มน้าวความนิยมของประชาชนในประเทศอื่น เช่น การใช้ public diplomacy, cultural diplomacy

นักเรียนนักศึกษาชาวทาจิกิสถานไปศึกษาต่อในอิหร่านในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ แม้ว่าจะใช้ภาษาฟาร์ซีเช่นในอิหร่าน แต่ประชากรส่วนใหญ่ หรือ ร้อยละ 95 ของทาจิกิสถานเป็นชาวมุสลิม นิกายซุนนี มีเพียง ร้อยละ 3 เป็นชีอะห์

อิหร่านมีความสัมพันธ์ทางการค้ากับคาซัคสถานกว่า 2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2552 และทั้งสองประเทศมีความร่วมมือในการวางท่อน้ำมันและก๊าซธรรมชาติเชื่อมต่อระหว่างคาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน และอิหร่านผ่านอ่าวเปอร์เซียเพื่อเป็นประตูการส่งออกน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติของคาซัคสถานไปสู่เอเชีย เติร์กเมนิสถานเป็นประเทศที่มีปริมาณการค้าสูงสุดกับอิหร่านในเอเชียกลาง โดยมีมูลค่าการค้ากว่า 3.3 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2552 เพิ่มขึ้นร้อยละ 40 จากปีที่ผ่านมา อิหร่านไปลงทุนในด้านอุตสาหกรรมเกษตรและการชลประทาน การกลั่นน้ำมัน การก่อสร้างถนนและวางสายโทรคมนาคม การสร้างเขื่อน โรงงานแยกก๊าซธรรมชาติเหลว และการก่อสร้างเส้นทางรถไฟในเติร์กเมนิสถานเพื่อเชื่อมต่อคาซัคสถาน เติร์กเมนิสถาน และอิหร่าน อิหร่านยังมีความร่วมมือในการช่วยสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติให้แก่เติร์กเมนิสถาน โดยมีเงื่อนไขให้เติร์กเมนิสถานต้องขายก๊าซธรรมชาติให้แก่อิหร่านอย่างน้อย 25 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

อิหร่านเป็นคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของอุซเบกิสถานในภูมิภาคตะวันออกกลาง โดยคาดว่า จะมีมูลค่าการค้ากว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2553 และมีการลงทุนในอุซเบกิสถานในด้านการเกษตร การขนส่ง การผลิตน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ การก่อสร้าง สาธารณูปโภค อุตสาหกรรมยาและเวชภัณฑ์ และการธนาคาร และให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาชาวอุซเบกิสถานเป็นประจำ ส่วนคีร์กีซสถาน อิหร่านให้เงินกู้แก่คีร์กีซสถาน จำนวน 200 ล้านดอลลาร์ในปี 2551 และให้ความช่วยเหลือก่อสร้างทางหลวงระหว่างกรุงบิชเคก (Bishkek) กับเมืองโอช (Osh) ในภาคใต้ของคีร์กีซสถาน และให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาชาวคีร์กีซสถานเป็นประจำ และสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์อิหร่านศึกษาในมหาวิทยาลัยของคีร์กีซสถาน

สำหรับบทบาทของอิหร่านใน CICA อิหร่านเป็นประเทศที่แสดงบทบาทสนับสนุนกระบวนการของ CICA อย่างเข้มแข็งมาโดยตลอด แต่เหตุผลที่อยู่เบื้องหลัง คือ นโยบายความร่วมมือด้านพลังงานระหว่างอิหร่านกับคาซัคสถาน โดยในระยะ 2 ปีที่ผ่านมา นี้ คณะผู้แทนด้านน้ำมันของ 2 ประเทศไปมาหาสู่กันมาก โดยนอกเหนือไปจากผลประโยชน์ร่วมกัน ในนโยบายการสร้างท่อส่งน้ำมันจากคาซัคสถานไปยังอิหร่านแล้ว ประเทศทั้งสองยังรื้อฟื้นการแลกเปลี่ยน (swap) น้ำมัน ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2539 แต่ได้ยุติลงชั่วคราว เนื่องจากคาซัคสถานถูกสหรัฐอเมริกาคัดค้านอย่างหนัก โดยจากการบอกเล่าของนักการทูตอิหร่าน การแลกเปลี่ยนน้ำมันเป็นธุรกิจที่ให้ผลประโยชน์ด้วยกันแก่ทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ แม้ว่าอิหร่าน

จะมีน้ำมันสำรองถึง 93 พันล้านบาร์เรล แต่แหล่งน้ำมันส่วนใหญ่อยู่ทางตอนใต้ของประเทศ ในขณะที่ประชากรส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ทางภาคเหนือและจะไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ หากอิหร่านจะขนถ่ายน้ำมันจากทางตอนใต้ของประเทศของตนไปให้ประชาชนในภาคเหนือใช้ แต่จะเป็นการคุ้มค่าน้อยมาก หากอิหร่านจะใช้น้ำมันจากเมือง Aktau ของคาซัคสถานจากทะเลสาปแคสเปียนแทน โดยการขนถ่ายทาง tanker ไปลงที่ท่าเรือ Neka ของอิหร่านแล้วส่งผ่านต่อไปยังกรุงเตหะรานของอิหร่าน ในขณะที่เดียวกันคาซัคสถานจะได้น้ำมันของอิหร่านตอนใต้ ซึ่งมีซัลเฟอร์ (sulfur) น้อยกว่าของคาซัคสถานมาก และส่งออกขายไปยังตลาดโลกโดยออกทางอ่าวเปอร์เซียเป็นการทดแทน ทั้งนี้ภายหลังการเจรจา ทั้งสองประเทศได้ตกลงกันในการแลกเปลี่ยนน้ำมันแล้ว โดยในปี 2548 จะทำการแลกเปลี่ยนในระยะเริ่มแรก จำนวน 5 แสนตัน

ค. อินเดียกับปากีสถาน

อินเดียกับปากีสถานเป็นสองประเทศคู่แข่งในการประชุม CICA บ่อยมาก และบางครั้งไม่สร้างสรรค์และมีผลทำให้พัฒนาการของ CICA ติดขัดและดำเนินไปอย่างล่าช้า ยิ่งการมีโครงการสร้างท่อส่งน้ำมันจากคาซัคสถานไปยังอิหร่านก็น่าจะมีส่วนทำให้ระดับความขัดแย้งระหว่างสองประเทศเพิ่มความรุนแรงขึ้น โดยปากีสถานสนับสนุนการสร้างท่อส่งน้ำมันจากทะเลสาปแคสเปียนจากเติร์กเมนิสถานและคาซัคสถานผ่านอัฟกานิสถานไปออกที่สถานี (terminal) ที่ท่าเรือการาจี ของปากีสถาน ตามเส้นทาง Heart-Kandahar-Karachi ทั้งนี้ บริษัท Bidas ของอาร์เจนตินา ซึ่งมีฐานอยู่ที่เติร์กเมนิสถาน และบริษัท UNOCAL ของสหรัฐอเมริกาได้เข้าไปสำรวจความเป็นไปได้ของการสร้างท่อส่งน้ำมันแล้วในทันทีที่กลุ่มตาลิบันได้ถูกโค่นล้มลงไปในอัฟกานิสถาน ในขณะที่อินเดียสนับสนุนการสร้างท่อส่งน้ำมันของอิหร่านจากเติร์กเมนิสถานและคาซัคสถานไปออกทางท่าเรือในอิหร่าน

ง. อุซเบกิสถาน

ขณะนี้ในคาซัคสถานมีข้อสังเกตว่า มีการแข่งขันมีระหว่างประธานาธิบดีนูร์ซุลตัน เอ. นาซาร์บายเอฟของคาซัคสถานกับ ประธานาธิบดี อิสลาม เอ. คาริมอฟ (Islam A. Karimov) ของอุซเบกิสถาน เพื่อชิงความเป็นผู้นำของสองประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง แม้ว่า คาซัคสถานจะมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจนำหน้าอุซเบกิสถานอย่างเห็นได้ชัดก็ตาม ในปัจจุบัน แต่ตราบดีที่อุซเบกิสถานยังสามารถผลิตทองคำได้มากเป็นลำดับที่ 4 ของโลก การที่คาซัคสถานจะขึ้นเป็นผู้นำเดี่ยวในภูมิภาคก็คงไม่ใช่นัก ดังจะเห็นได้จากการที่อุซเบกิสถานมักไม่ค่อยส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมในกรอบของ CICA และหากส่ง มักจะส่งเจ้าหน้าที่การทูตในระดับไม่อาวุโสเข้าร่วมการประชุม โดยอุซเบกิสถานต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่า อุซเบกิสถานไม่กระตือรือร้นกับบทบาทของและความพยายามของคาซัคสถานในการก่อตั้งและผลักดัน CICA

ให้มีความคืบหน้าเท่าใดนัก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุซเบกิสถานไม่เคยส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม ในขณะทำงานพิจารณาธรรมเนียมการจัดตั้งสำนักเลขาธิการ CICA เนื่องจากอุซเบกิสถานไม่ สนับสนุนให้ CICA เป็นเวทีระหว่างประเทศที่มีตัวตน แต่ต้องการให้เป็นเวทีในการหารือและ แลกเปลี่ยนความเห็นกันเท่านั้น

จ. สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์

นาย Ibrahim Hassan Saif เอกอัครราชทูตสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ประจำ กรุงอัสตานา ประเทศคาซัคสถาน ซึ่งได้รับมอบหมายเป็นผู้แทนสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์เข้าร่วม การประชุมคณะทำงานพิเศษและเจ้าหน้าที่อาวุโสของ CICA ที่กรุงบากู ประเทศอาเซอร์ไบจาน เมื่อเดือนเมษายน 2553 ให้ความเห็นว่า สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์มอง CICA เป็นกระบวนการ ดำเนินการทางการเมืองและการทูตระหว่างประเทศของคาซัคสถาน ซึ่งยังไม่มีผลที่ชัดเจนต่อ ตะวันออกกลาง สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์จึงจะยังคงสงวนท่าทีการเป็นสมาชิกของ CICA ใน ลักษณะที่ low profile และเฝ้าติดตามพัฒนาการของ CICA ไปก่อน

ฉ. สาธารณรัฐเกาหลี

สาธารณรัฐเกาหลีสมัครเป็นสมาชิกของ CICA ในอันดับที่ 18 ในปี 2548 ภายหลังที่ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิกของ CICA อันดับที่ 17 ในปี 2547 โดยอาจกล่าวได้ว่า เป้าหมายแรกในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA ของสาธารณรัฐเกาหลี นั้น อาจเพื่อหาเสียง สนับสนุนการสมัครเป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติของนายบัน คี-มูน (Ban Ki-moon) รัฐมนตรีต่างประเทศของสาธารณรัฐเกาหลี ในวาระการดำรงตำแหน่งระหว่างปี ค.ศ. 2007 - 2011 โดยนายบัน คี-มูนเองเป็นผู้แทนสาธารณรัฐเกาหลีเข้าร่วมการประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 2 ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เมื่อปี 2549 ซึ่งภายหลังจากนายบัน คี-มูนได้รับการเลือกตั้งแล้ว สาธารณรัฐเกาหลีมีท่าทีที่ low profile ลง แต่ก็คอยเฝ้าดูพัฒนาการของ CICA อย่างใกล้ชิด โดยส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมในกรอบของ CICA เป็นประจำ และยังได้มีส่วนเป็นเจ้าภาพจัดการ ประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่อาวุโสของ CICA ที่กรุงโซลด้วย ทั้งนี้ ความสนใจแก่ CICA ของสาธารณรัฐเกาหลีส่วนหนึ่งน่าจะมาจากความต้องการพลังงานจากประเทศในเอเชียกลาง และจากการที่มีชนกลุ่มน้อยสัญชาติเกาหลีอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากในคาซัคสถานด้วย

3.4 CICA และเป้าหมายการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในเอเชีย

3.4.1 พัฒนาการของ CICA

แม้แนวคิดในการจัดตั้ง CICA จะเริ่มต้นมีขึ้น และผลักดันโดยคาซัคสถานมาตั้งแต่ ปี 2535 แต่กระบวนการดำเนินงานเพื่อจัดตั้ง CICA ให้มีสถานะเป็นเวทีการหารือระหว่างประเทศ

ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า และกว่าที่คาซัคสถานจะสามารถผลักดันให้ CICA สามารถกำหนดทิศทางและกระบวนการทำงานให้เป็นที่เข้าใจของประเทศสมาชิกได้ เวลาที่ล่วงเลยไปแล้ว 10 ปี โดยจะเห็นได้จากการที่ CICA สามารถจัดการประชุมระดับผู้นำของ CICA ขึ้นเป็นครั้งแรก ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถานได้เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2545 ซึ่งได้มีผู้นำจากสมาชิกเข้าร่วมการประชุมอย่างคับคั่ง ได้แก่ รัสเซีย จีน คาซัคสถาน อินเดีย ปากีสถาน อัฟกานิสถาน คีร์กีซสถาน มองโกเลีย ตุรกี และทาจิกิสถาน โดยที่ประชุมฯ ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมทั้งหมด 16 ประเทศในขณะนั้น ได้ร่วมกันลงนามรับรอง Almaty Act ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญของ CICA ในการกำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของ CICA ที่จะป็นองค์กรเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคงและเสถียรภาพในเอเชีย ด้วยการดำเนินการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย

พัฒนาการของ CICA ซึ่งได้ดำเนินไปอย่างล่าช้า นั้น ในขั้นแรกเกิดจากคาซัคสถานและสมาชิกของ CICA เองด้วย ซึ่งก็ยังไม่มีความชัดเจนว่า ต้องการให้ CICA มุ่งหน้าไปทางไหน และจะให้บรรลุอะไร และแม้ว่า จะมีชื่อว่าเป็นกระบวนการของทวีปเอเชีย แต่ดูเหมือนการดำเนินการเป็นกระบวนการดำเนินการทางการเมืองและระหว่างประเทศของประเทศในเอเชียกลาง โดยมีได้ขยายขอบเขตเกินออกไป และหากจะถือว่าเป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ของเอเชีย ภาพรวมของ CICA เองก็ไม่ชัดเจน เพราะสมาชิกมีความแตกต่างหลากหลาย และมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของการรวมตัวแตกแยกกระจัดกระจายไม่เป็นรูปเป็นร่าง ทั้งทุกประเทศในเอเชียก็มิได้เป็นสมาชิก ตัวสมาชิกเองก็มิได้มีความคาดหวังอะไรจาก CICA เป็นที่ชัดเจน รวมทั้งคาซัคสถานซึ่งเป็นประเทศที่ริเริ่มแนวความคิด และผลักดันกระบวนการดำเนินงานของ CICA

นอกจากนั้น โดยที่การรวมกลุ่มกันดังกล่าวได้ริเริ่มมาจากประเทศคาซัคสถาน ซึ่งได้แสดงบทบาทนำในการเสนอแนวความคิดในการก่อตั้ง CICA ในโอกาสภายหลังที่เพิ่งได้รับเอกราชมาใหม่ๆ จากสหภาพรัสเซีย ซึ่งมีกลุ่มประเทศในเอเชียกลางอีก 4 ประเทศ (อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และ เติร์กเมนิสถาน) ซึ่งได้รับเอกราชจากสหภาพโซเวียตในช่วงเวลาเดียวกันเข้าร่วม พร้อมทั้งมีรัสเซีย จีน และอินเดีย อิหร่าน ซึ่งเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคเข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วย แนวคิดในการรวมกลุ่มดังกล่าวจึงนอกจากจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพยายามรวมตัวของรัฐต่างๆ ที่อยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันเพื่อแสวงหาความร่วมมือและการพัฒนาร่วมกัน ตลอดจนเพื่อรักษาและส่งเสริมเสถียรภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาคตามแนวความคิดในทฤษฎีความร่วมมือเพื่อรักษาเอกราชและอธิปไตยของตนแล้ว แนวคิดในการก่อตั้ง CICA ของคาซัคสถานยังสะท้อนให้เห็นถึงความหวาดระแวงเคลงใจ และความเกรงกลัวของประเทศในเอเชียกลางต่ออิทธิพลและอำนาจทางการเมืองและการทหารของรัสเซีย ซึ่งอาจจะหวนกลับไป

ผนวกกลุ่มประเทศเอเชียกลางเข้าไปในสหพันธรัฐรัสเซียอีก เนื่องจากกลุ่มประเทศเอเชียกลางมี ภูมิประเทศที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดกับรัสเซีย และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน และ เติร์กเมนิสถาน ซึ่งต่างเป็นประเทศที่มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติน้ำมัน แก๊สธรรมชาติ และแร่ธาตุ ที่มีจำนวนมาก อาทิ ทองคำ ยูเรเนียม ทังสแตน อันเป็นที่ต้องการของประเทศมหาอำนาจต่างๆ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดอีก คือ การที่กลุ่มประเทศดังกล่าว แม้ว่าได้รับเอกราชแล้ว แต่ก็ยังสมัครเป็น สมาชิกสมาพันธรัฐอิสระ (Commonwealth of Independent States – CIS) ร่วมกับสหพันธรัฐรัสเซีย ในขณะที่เสนอแนวความคิดริเริ่มในการก่อตั้ง CICA ขึ้นมาด้วยเช่นกัน โดยเชิญรัสเซียเข้าเป็น สมาชิกร่วมกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียด้วยบนหลักการให้ประเทศที่มีส่วนใดส่วนหนึ่งใน เอเชียสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ และให้การตัดสินใจใดๆ ของ CICA เป็นไปตามหลักฉันทามติ การเคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของสมาชิก และการไม่แทรกแซงในกิจการภายใน ของกันและกัน

ความประสงค์ที่ต้องการดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่มีอิสระ และความ ประสงค์ที่จะต้องการมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ และความพยายามในการรักษาความสัมพันธ์ ที่ถ่วงดุลอำนาจระหว่างรัสเซีย สหรัฐอเมริกา และจีน จึงอาจเป็นท่าทีที่แท้จริงของคาซัคสถาน และ กลุ่มประเทศในเอเชียกลางในการก่อตั้ง CICA ซึ่งมุ่งหวังที่จะพยายามรักษาความเป็นเอกราช อธิปไตย และความมีอิสระในการแสดงบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ พร้อมกับการเปิดประเทศ เพื่อรับความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน และการขยายความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับ ต่างประเทศเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมในประเทศให้เจริญก้าวหน้า ดังนั้น การก่อตั้ง CICA จึงอาจมองได้ว่า เพื่อเป็นเกราะกำบังคุ้มครองรักษาผลประโยชน์ของประเทศคาซัคสถานและ ประเทศอื่นในเอเชียกลาง โดยมีปัจจัยที่สนับสนุนแนวความคิดดังกล่าว ดังนี้

3.4.1.1 กลุ่มประเทศในเอเชียกลาง อันได้แก่ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน

ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน และคีร์กีซสถาน ล้วนแต่เป็นประเทศบริวารของสหภาพโซเวียต ในอดีตที่ถูกปกครองมาเป็นเวลากว่า 70 ปี จึงมีความเกรงกลัวในอิทธิพลทางการเมืองและการทหาร ของรัสเซีย แม้ว่า อำนาจของสหภาพรัสเซียในอดีตจะได้ล่มสลายแล้ว แต่สหพันธรัฐรัสเซียในปัจจุบัน ก็ยังมีกำลังทางทหารสูง

3.4.1.2 กลุ่มประเทศเอเชียกลางล้อมรอบด้วยประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค และ

ประกอบด้วยชนชาติหลายเผ่าพันธุ์ โดยเฉพาะชนชาติรัสเซีย ซึ่งอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากใน กลุ่มประเทศเอเชียกลาง ซึ่งรัสเซียอาจอ้างเป็นสาเหตุในการบุกยึดประเทศเอเชียกลางได้ หากชนชาติรัสเซียในเอเชียกลางได้รวมตัวร้องเรียนความไม่เป็นธรรมจากการกระทำของรัฐ

3.4.1.3 กลุ่มประเทศเอเชียกลางมีทรัพยากรและแร่ธาตุตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ซึ่งอาจเป็นสาเหตุให้กลุ่มประเทศเอเชียกลางถูกยึดครองโดยประเทศมหาอำนาจ โดยเฉพาะรัสเซีย ซึ่งมองเอเชียกลางเป็นเขตหลังบ้านของตน สำหรับการที่ประเทศอื่นในเอเชียได้สมัครเป็นสมาชิก CICA นั้น ดูเหมือนแต่ละประเทศจะมีวาระที่ซ่อนเร้นแตกต่างกันออกไป แต่โดยรวมแล้ว น่าจะประสงค์ที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องในด้านพลังงาน หรือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับประเทศในเอเชียกลางมากกว่าที่จะให้ความร่วมมือในการผลักดันเป้าประสงค์ของการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในเอเชีย

3.4.2 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ของ CICA

นอกจากพัฒนาการของ CICA จะเป็นไปอย่างล่าช้า เนื่องจากสมาชิกอยู่ในหลากหลายพื้นที่ และบางสมาชิกยังมีท่าทีและทัศนคติที่มีความหวาดระแวงเคลงใจต่อกันอยู่มาก หรือ ในระดับที่รุนแรงที่สุด คือ มีท่าทีที่เป็นปรปักษ์ระหว่างกันอย่างชัดเจน อาทิ อิสราเอลกับปาเลสไตน์ อิสราเอลกับอิหร่าน อินเดียกับปากีสถาน คาซัคสถานกับอุซเบกิสถาน ทาจิกิสถานกับอุซเบกิสถาน จีนกับอินเดีย เป็นต้น ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ แต่การจะศึกษาวิเคราะห์หาขีดความสามารถของ CICA ที่จะดำเนินการกิจในการเป็นองค์กรเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย นั้น เห็นควรใช้วิธีการศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (SWOT Analysis) กับ CICA เพื่อวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของ CICA ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงการเป็นเวทีหารือเพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งจะทำให้เห็นภาพรวม ความเป็นไปได้ อุปสรรคและโอกาสของ CICA ในการดำเนินการตามเป้าประสงค์ดังกล่าว

3.4.2.1 จุดแข็ง (strength) ของ CICA

ก. โครงสร้างสมาชิกของ CICA ประกอบด้วย 23 ประเทศในหลากหลายพื้นที่ในภูมิภาคเอเชีย ได้แก่ จีน มองโกเลีย และสาธารณรัฐเกาหลี ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อินเดีย ปากีสถาน อัฟกานิสถานในเอเชียใต้ ไทย เวียดนาม และกัมพูชา ซึ่งเพิ่งเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2553 ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อิหร่าน สหราชอาณาจักรอิมิเรตส์ จอร์แดน อิสราเอล ปาเลสไตน์ อียิปต์ อิรัก ในตะวันออกกลาง คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน ในเอเชียกลาง และรัสเซีย ตุรกี และอาเซอร์ไบจาน เป็นประเทศที่มีที่ตั้งทั้งในเอเชียและยุโรป (Eurasia) ซึ่งหมายความว่า CICA ได้ครอบคลุมประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างกว้างขวาง

ข. การที่ CICA ครอบคลุมสมาชิกในทวีปเอเชียที่มีท่าทีและทัศนคติที่ยังหวาดระแวงแคลงใจ หรือ เป็นปรปักษ์ต่อกันอย่างชัดเจนมาแต่อดีต และยังมีได้มีท่าทีที่จะหาข้อยุติระหว่างกันได้โดยง่ายในอนาคตอันใกล้ ได้แก่ อินเดียกับปากีสถาน อินเดียกับจีน จีนกับมองโกเลีย จีนกับรัสเซีย อิสราเอลกับปาเลสไตน์ อิสราเอลกับอิหร่าน คาซัคสถานกับอุซเบกิสถาน อุซเบกิสถานกับคีร์กีซสถาน อิรักกับอิหร่าน ซึ่งในมุมมองหนึ่ง สามารถมองเป็นจุดอ่อนของ CICA ได้ เนื่องจากประเทศดังกล่าวจะทำให้พัฒนาการของ CICA เป็นไปอย่างล่าช้า แต่ในอีกมุมมองหนึ่ง การที่มี CICA ได้รวมเอาประเทศที่มีข้อขัดแย้งกันมาเป็นสมาชิกร่วมกันก็อาจนับเป็นจุดแข็งของ CICA ที่จะสามารถใช้ CICA เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและทัศนะระหว่างประเทศที่เป็นคู่ขัดแย้งกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนยังเป็นเวทีให้ประเทศคู่ขัดแย้งกันได้เผยแพร่ข้อคิดเห็นของตนต่อประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสมาชิกในภูมิภาคเดียวกัน ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว แม้ว่าจะไม่ช่วยหาข้อยุติในปัญหาความขัดแย้ง แต่อย่างน้อย จะช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดในภูมิภาค และลดอุณหภูมิความขัดแย้งระหว่างประเทศคู่ปรปักษ์มิให้ลุกลามไปจนถึงการใช้กำลังอย่างรุนแรงต่อกัน ตลอดจนยังเป็นเวทีให้ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคได้มีบทบาทที่จะช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยมิทำให้ประเทศที่เป็นคู่ปรปักษ์ระหว่างกันต้องเสียหน้า หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดยอมเลิกรา

ค. CICA ได้รับความสนใจจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย และนอกภูมิภาคเอเชีย ตลอดจนองค์การระหว่างประเทศสำคัญสมัครเป็นผู้สังเกตการณ์การประชุม ได้แก่ ออสเตรเลีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เลบานอน มาเลเซีย ยูเครน สหรัฐอเมริกา กาตาร์ และบังกลาเทศ และองค์การระหว่างประเทศ ได้แก่ องค์การสหประชาชาติ องค์การเพื่อความร่วมมือและความมั่นคงในยุโรป (OSCE) และสันนิบาตอาหรับ (Arab League) สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของประชาคมระหว่างประเทศต่อกระบวนการดำเนินงานของ CICA ในการเป็นเวทีหารือเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชีย และเป็นโอกาส และข้อได้เปรียบของ CICA ที่จะสามารถขอรับความร่วมมือในด้านต่างๆ จากประเทศและองค์การระหว่างประเทศดังกล่าวเพื่อสนับสนุนกระบวนการดำเนินงานของตน

ง. การดำเนินงานของ CICA ซึ่งเป็นกระบวนการตัดสินใจโดยใช้หลักมติเอกฉันท์ การเคารพในอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน และการไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน เป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความปรองดอง การประนีประนอม และการโอนอ่อนผ่อนปรนท่าทีให้แก่กันและกัน โดยเฉพาะหลักมติโดยเอกฉันท์ ซึ่งแม้จะมองเป็นจุดอ่อนของ CICA แต่ในอีกมุมมองหนึ่งก็เป็นจุดแข็ง ซึ่งทำให้ประเทศที่มีทัศนคติที่รุนแรงต้องผ่อนคลายท่าทีที่แข็งกร้าวของตนลงในเวทีการประชุมของ CICA เพื่อหาจุดร่วมในการร่วมมือกัน อันทำให้กระบวนการของ

CICA สามารถดำเนินต่อไปได้เรื่อยๆ แม้ว่า จะไม่สามารถนำผลประโยชน์ให้แก่ประเทศใดประเทศหนึ่งที่เป็นคู่ขัดแย้งกันได้อย่างเป็นรูปธรรม แต่ประเทศที่เป็นคู่ขัดแย้งกัน ตลอดจนสมาชิกอื่นๆ ยังเห็นคุณประโยชน์ในการดำรงอยู่ของ CICA ในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งหมายความว่า CICA จะดำรงอยู่เพื่อดำเนินการ หรือ สานความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกต่อไปอย่างต่อเนื่อง และการดำเนินการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกของ CICA จะยังเป็นประโยชน์ในการทำให้บรรยากาศความขัดแย้งในเอเชียได้มีการปล่อย “ลมร้อน” ออกไป และประเทศที่เป็นปรปักษ์ต่อกันมีเวทีที่จะหารือ และมีปฏิสัมพันธ์กันได้ในระดับทวิภาคี ในระหว่างการเข้าร่วมประชุมในกรอบของ CICA โดยปลอดจากกระแสหลักดันจากสังคมในแต่ละประเทศ ซึ่งจะเป็นปัจจัยช่วยและผลักดันให้เกิดความรุนแรงลุกลามขึ้นระหว่างกันออกไปได้อย่างแน่นอน

จ. สมาชิกของ CICA ประกอบด้วยมหาอำนาจในภูมิภาคเอเชีย หรือ ประเทศที่มีส่วนได้เสีย (stakeholders) ต่อความสงบและสันติภาพในเอเชียกลางอย่างแท้จริง ได้แก่ รัสเซีย จีน อินเดีย ปากีสถาน คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ไทย เวียดนาม ตุรกี อิหร่าน อิสราเอล จอร์แดน อิหร่าน และอิรัก รวมทั้ง ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย ออสเตรเลีย กาตาร์ และ องค์การสหประชาชาติ ในฐานะผู้สังเกตการณ์ ซึ่งล้วนมีความปรารถนาที่จะเห็นดินแดนในเอเชียกลางเป็นภูมิภาคที่สงบ มีสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ ปลอดจากการก่อการร้าย และอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งหมายความว่า ประเทศดังกล่าวจะต้องมีความพยายามอย่างที่สุดที่จะสรรค์สร้างความร่วมมือในกรอบของ CICA ให้เป็นรูปธรรมมากที่สุด หนึ่งนั้น เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจของแต่ละประเทศมหาอำนาจในเอเชียกลาง อีกหนึ่งนั้น เพื่อพยายามรักษาให้มีบรรยากาศของความสงบ สันติภาพ ความมั่นคงและเสถียรภาพในเอเชียกลางให้มากที่สุดเพื่อที่ประเทศของตนจะสามารถรักษาผลประโยชน์ของตนในเอเชียกลางไว้อย่างต่อเนื่อง

ฉ. การที่ประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค เช่น รัสเซีย จีน อินเดีย อิหร่าน ตุรกี อิสราเอลเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA และสหรัฐอเมริกา ซึ่งเข้าร่วมด้วยในฐานะประเทศสังเกตการณ์ นั้น โดยแท้ที่จริงแล้ว วัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA ของแต่ละประเทศแตกต่างกันออกไป แต่ประเด็นที่เหมือนกัน คือ ประเทศดังกล่าวต่างปรารถนาที่จะให้ภูมิภาคเอเชียกลางเป็นดินแดนที่ปลอดจากการครอบงำของประเทศมหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่ง ดังนั้น ประเทศดังกล่าวจึงจะต้องพยายามประคับประคองให้ CICA สามารถดำรงอยู่ (sustain) และมีความเชื่อมโยง (relevancy) กับสมาชิกอย่างต่อเนื่องตลอดไป เพื่อเป็นองค์กรพิทักษ์ความเป็นกลางของดินแดนในเอเชียกลาง และการถ่วงดุลแห่งอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค แม้ว่า CICA จะไม่สามารถที่จะส่งเสริม (contribute) ความร่วมมือใดๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม

3.4.2.2 จุดอ่อน (weakness) ของ CICA

ก. สมาชิกของ CICA อยู่กระจัดกระจายในหลากหลายพื้นที่ แม้ว่า จะครอบคลุมทวีปเอเชียได้อย่างกว้างขวาง แต่หลายประเทศมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่ห่างไกลกัน และไม่ได้ครอบคลุมทุกประเทศในเอเชีย โดยมีเพียงประเทศในเอเชียกลางและประเทศที่มี พรมแดนรอบเอเชียกลางเท่านั้นที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้ชิดกัน ความแตกต่างในทำเลที่ตั้ง ทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา และระดับการพัฒนา ทำให้สมาชิกของ CICA มีความคิดเห็น ทศนะ และมุมมองที่แตกต่างหลากหลายกันในประเด็นปัญหาระหว่างประเทศ ในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยประเทศหนึ่ง หรือ กลุ่มประเทศหนึ่งอาจเห็นว่า ประเด็นหนึ่งมีความ สำคัญ แต่อีกหลายประเทศที่อยู่ห่างออกไป ยังไม่เห็นว่าเป็นประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญ เพียงพอ เป็นต้น ซึ่งในเรื่องนี้ จะทำให้สมาชิกของ CICA ไม่สามารถมีข้อคิดที่สอดคล้องกัน และเป็นเอกภาพได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ข. การที่ CICA ประกอบด้วยสมาชิกในหลากหลายพื้นที่ใน เอเชีย และยังประกอบด้วยสมาชิกที่มีความขัดแย้งต่อกันมาตั้งแต่ในอดีต และยังมีทศนะที่แตกต่าง และขัดแย้งกันจนกระทั่งถึงการปะทะกันด้วยกำลังในปัจจุบัน โดยยังไม่สามารถหาข้อยุติได้ เช่น อินเดียกับปากีสถาน อิสราเอลกับอิหร่าน อิสราเอลกับปาเลสไตน์ นั้น แม้ว่าการที่ CICA ได้รวมเอาประเทศที่มีข้อขัดแย้งกันดังกล่าวมารวมอยู่ในกลุ่มเดียวกันได้จะเป็นประโยชน์และ เป็นจุดแข็งของ CICA ซึ่งทำให้ CICA มีความสำคัญมากขึ้น และเป็นเวทีที่สามารถเอื้ออำนวยให้ ประเทศคู่ขัดแย้งได้มีโอกาสหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูล ข้อคิดเห็น ทศนะ และข้อเสนอแนะเพื่อ แก้ไขขัดแย้งระหว่างกันได้อย่างแนบเนียนในเวทีการประชุมของ CICA โดยไม่มีกระแสสังคม ภายในของแต่ละประเทศ คอยผลักดัน กระตุ้น หรือ ขั้วยุ ซึ่งจะส่งผลให้ CICA มีบทบาทใน การดำเนินการเพื่อส่งเสริมการดำเนินการตามเป้าหมายของการมีสันติภาพ เสถียรภาพและความ มั่นคงในเอเชีย นั้น การที่ CICA มีสมาชิกที่มีข้อขัดแย้งต่อกันจะนับเป็นจุดอ่อนในการทำให้ พัฒนาการของ CICA มีความล่าช้า และ CICA จะไม่สามารถมีท่าทีและข้อคิดที่เป็นเอกภาพ และไม่สามารถดำเนินมาตรการในการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการในการสร้าง ความไว้วางใจระหว่างประเทศในเอเชียได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ค. กระบวนการดำเนินงานของ CICA ซึ่งตัดสินใจโดยมติเอกฉันท์ และ ทั้ง CICA เองไม่มีสถานะเหนือรัฐ (supra-national) ซึ่งสามารถบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตาม ก็จะทำให้ CICA ไม่สามารถมีท่าทีร่วมกันที่เป็นเอกภาพได้อย่างรวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ยิ่งขึ้น

ง. การที่ CICA ประกอบด้วยประเทศในหลากหลายพื้นที่ นอกจากจะทำให้แต่ละประเทศมีมุมมอง และทัศนะที่แตกต่างกันออกไปอย่างหลากหลายในประเด็นใดประเด็นหนึ่งแล้ว ยังทำให้สมาชิกของ CICA ขาดความผูกพันร่วมกันอย่างจริงจังที่จะมีเจตนารมณ์ในการร่วมมือกันในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชียตามเป้าประสงค์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลายประเทศยังมีมุมมองว่า องค์การสหประชาชาติน่าจะเป็นองค์การระหว่างประเทศของโลกในการปฏิบัติหน้าที่และภารกิจดังกล่าวที่เพียงพออยู่แล้ว

จ. แม้สมาชิกของ CICA ในปัจจุบัน มีถึง 23 ประเทศ แต่ประเทศที่เป็นผู้สนับสนุนทางการเงินแก่ CICA ยังมีจำนวนน้อย โดยมีเพียง คาซัคสถาน เป็นผู้สนับสนุนทางการเงินแก่ CICA เป็นประจำรายใหญ่ รองลงไป ได้แก่ รัสเซีย จีน อิหร่าน ซึ่งก็ยังไม่ให้การสนับสนุนทางการเงินในจำนวนไม่มาก และในบางโอกาส โดยในปี 2552 คาซัคสถานได้บริจาคเงินให้แก่ CICA จำนวน 758,291 ดอลลาร์สหรัฐ รัสเซีย 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ จีน 40,000 ดอลลาร์สหรัฐ ตุรกี 40,000 ดอลลาร์สหรัฐ และอิสราเอล 20,000 ดอลลาร์สหรัฐ สะท้อนถึงความเปราะบางของ CICA ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่า ยังเป็นเพียงองค์กรสำหรับ คาซัคสถาน และเอเชียกลาง และยังมิได้ให้การสนับสนุนทางการเงินเป็นประจำ ซึ่งหากคาซัคสถานถอนการสนับสนุนทางการเงินลงก็น่าจะส่งผลกระทบให้สถานะของ CICA สั่นคลอน และแผ่วเบา

ฉ. เจ้าหน้าที่ประจำสำนักเลขาธิการ CICA ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถาน เป็นเจ้าหน้าที่ทางการทูตที่ประเทศสมาชิกส่งไปปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจ และการสนับสนุนทางการเงินของแต่ละประเทศ ซึ่งในทางปฏิบัติ หากเจ้าหน้าที่ดังกล่าวยังไม่มีความเป็น “มืออาชีพ” ที่เพียงพอในการปฏิบัติงานในสำนักเลขาธิการ CICA รวมถึงการจัดทำเอกสารรายงาน การจัดและดำเนินกิจกรรมต่างๆ การติดต่อประสานงาน ฯลฯ ก็อาจจะทำให้การดำเนินงานของสำนักเลขาธิการ CICA มีความล่าช้า และไม่มีประสิทธิภาพ และส่งผลให้ความคาดหวังในการปฏิบัติงานของ CICA ที่ลดน้อยลง

3.4.2.3 โอกาส

ก. การก่อตั้ง CICA เป็นกลไกเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชียเป็นกลไกเสริมที่ต่อการปฏิบัติงานขององค์การสหประชาชาติในการดำเนินพันธกิจในการธำรงไว้ซึ่งสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพ และความร่วมมือในโลก โดยเฉพาะในเอเชีย ซึ่งหลายประเทศยังมีข้อขัดแย้งระหว่างกันมาแต่อดีต และยังไม่มียุติที่ยุติได้ในอนาคตอันใกล้ และในปัจจุบัน ยังมีมีองค์กรใดในเอเชียที่ทำหน้าที่นี้ และครอบคลุมประเทศในภูมิภาคเอเชียได้อย่างกว้างขวางเท่ากับ CICA โดย CICA จะทำหน้าที่เสริมเป็นเวทีให้เกิดบรรยากาศของการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในเรื่องที่ขัดแย้งกันอย่างตรงไปตรงมา และเปิดโอกาสให้

ประเทศอื่นในภูมิภาคเดียวกันได้มีบทบาทในการใกล้ชิดข้อพิพาทระหว่างประเทศในเอเชียได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า

ข. การที่ CICA มีเป้าประสงค์ที่จะส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในเอเชีย โดยการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกผ่านการพูดคุยหารือ (dialogue) โดยในระยะเริ่มแรก จะมุ่งส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม และภัยคุกคามใหม่ๆ ก่อน โดยเชื่อว่า ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และในด้านการต่อต้านภัยคุกคามใหม่ๆ จะมีความง่ายกว่าที่จะดำเนินการระหว่างสมาชิก และเป็นฐานในการสร้างความไว้วางใจต่อกันในระดับเบื้องต้นก่อนที่จะขยายความร่วมมือออกไปในมิติด้านการเมืองและการทหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากขึ้น นั้น สอดคล้องตามแนวความคิดในทฤษฎีความร่วมมือ ซึ่งเห็นว่า การรวมกลุ่มของประเทศใดๆ เพื่อดำเนินการตามเป้าประสงค์ใดประสงค์หนึ่ง นั้น เกิดจากกลุ่มประเทศดังกล่าววิตกกังวลถึงความมั่นคงในอำนาจอธิปไตย เอกภาพ บูรณภาพแห่งดินแดน และเสรีภาพของตน และจะร่วมมือในด้านเศรษฐกิจและสังคมก่อน โดยเชื่อว่า ความร่วมมือในด้านดังกล่าวจะนำไปสู่ความร่วมมือในการเมืองและการทหาร ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญ และซับซ้อน ตูร์กี ในฐานะประธานของ CICA ใหม่ ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งแล้วเมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2553 ที่ผ่านมา โดยมีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี ระหว่างปี 2553-2555 ก็ได้มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน โดยเห็นว่าถึงเวลาแล้วที่ CICA จะต้องมีความร่วมมือในมิติด้านการเมืองและการทหารมากยิ่งขึ้นในช่วงที่ตูร์กีดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2553 - 2555 โดย ได้แสดงวิสัยทัศน์เมื่อรับตำแหน่งว่า ตูร์กีจะผลักดันความร่วมมือด้านการเมืองและการทหารผ่านการพูดคุยหารือ (dialogue) และมติความเป็นเอกฉันท์ระหว่างสมาชิกเพื่อสร้างสรรค์ความมั่นคงที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือ (cooperative security) ซึ่งตูร์กีเห็นว่า จะช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียได้อย่างเป็นรูปธรรม และสร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อความร่วมมือในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งส่งผลให้มีการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศในภูมิภาคเอเชียให้มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

3.4.2.4 อุปสรรค

ก. ข้อขัดแย้งที่ฝังรากลึกจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนาอย่างยาวนานในอดีตระหว่างประเทศในเอเชีย โดยเฉพาะประเทศที่เป็นประเทศคู่กรณีมาอย่างยาวนาน เช่น อินเดียกับปากีสถาน อิสราเอลกับปาเลสไตน์จะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อ CICA ในการเป็นกลไกที่จะดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าประสงค์ในการส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย

ข. การแย่งชิงอำนาจระหว่างประเทศมหาอำนาจ ซึ่งก่อให้เกิด

แนวร่วมพันธมิตรหลายฝ่ายใน CICA จะเป็นอุปสรรคแก่การดำเนินงานในภาพรวมของ CICA เนื่องจากประเทศมหาอำนาจดังกล่าวจะชักจูงและผลักดัน CICA ให้เดินไปในทิศทางที่ตนต้องการ มากกว่าที่จะมีความจริงใจในการให้ความร่วมมือแก่ CICA ในการดำเนินการตามเป้าหมายที่ตั้งไว้เป็นรูปธรรม

ค. ในปัจจุบัน ยังมีทรัพยากรน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และแร่ธาตุอยู่เป็นจำนวนมากในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งดึงดูดใจให้ประเทศสมาชิกให้ความร่วมมือแก่ CICA แต่หากเมื่อใดก็ตาม ทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ รวมถึงแร่ธาตุในเอเชียกลางหมดลง ก็อาจจะทำให้ประเทศในเอเชียกลางหมดความหมายลง และจะส่งผลกระทบต่อความสำคัญของ CICA ต่อเป้าหมายการเป็นกลไกของภูมิภาคเอเชียในการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ลดลง

ง. การรับช่วงตำแหน่งประธานของ CICA ซึ่งก่อนที่คาซัคสถานจะส่งมอบตำแหน่งให้แก่ตุรกีดำรงตำแหน่งระหว่างปี 2553 – 2555 นั้น คาซัคสถานได้พยายามเชิญชวนหลายประเทศเข้ารับตำแหน่งประธาน แต่ไม่ได้รับความสนใจจากประเทศดังกล่าว ดังนั้น หากคาซัคสถาน และตุรกีปฏิเสธที่จะไม่ดำรงตำแหน่งประธานของ CICA ต่อในวาระต่อไป CICA จะประสบปัญหาความชะงักงันในการดำเนินการ

จ. CICA ยังมีได้เป็นที่ยอมรับว่า เป็นองค์กรความร่วมมือของภูมิภาคเอเชียทั้งทวีป แม้ว่าจะมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย และได้รับความสนใจที่เพิ่มขึ้นจากประเทศในพื้นที่ต่างๆ ของเอเชียสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มเติม เนื่องจากยังมีอีกหลายประเทศในเอเชียมิได้เป็นสมาชิก และหลายประเทศยังเห็นว่า CICA ก่อตั้งขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของประเทศในเอเชียกลาง และแม้กระทั่งประเทศในเอเชียกลางด้วยกันเอง เช่น อุซเบกิสถาน คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน และทาจิกิสถาน ที่มีพรมแดนติดต่อกันก็ยังมีความสัมพันธ์ที่ประปรายต่อกัน ทำให้ CICA ไม่ได้รับความมั่นใจว่าจะประสบความสำเร็จในการดำเนินการตามเป้าหมายตั้งแต่แรก ซึ่งทำให้ CICA ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากประเทศสมาชิก ตลอดจนประชาคมระหว่างประเทศในเอเชีย ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ รองศาสตราจารย์ ดร. ประภัสสร เทพชาตรี⁴ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเห็นว่า “แนวโน้มพัฒนาการของ CICA ที่ตั้งเป้าจะเป็นเวทีหารือของทวีปเอเชียทั้งทวีป นั้น น่าจะเป็นเรื่องยากลำบาก เนื่องจากมีปัญหาสมาชิกที่ไม่มี ความสมดุล คือ ส่วนใหญ่เป็นเอเชียกลาง และ

⁴ โลกทรรศน์ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ 2 – 8 กรกฎาคม 2553

ตะวันออกกลาง มีประเทศจากเอเชียตะวันออกเพียงไม่กี่ประเทศ CICA จึงไม่อาจที่จะพูดได้เต็มปากว่าเป็นเวทีหารือของทวีปเอเชียทั้งทวีปได้อย่างแท้จริง และในระยะยาว CICA อาจประสบปัญหา เช่นเดียวกับการประชุมความร่วมมือในเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue – ACD) ซึ่งเป็นเวทีหารือที่ใหญ่เกินไป สมาชิกไม่สมดุล ประเทศในเอเชียมีความหลากหลายและแตกต่างกันมาก จึงทำให้หาจุดร่วม หรือ ผลประโยชน์ร่วมกันได้ยาก และทำให้ ACD ในระยะหลังๆ แผลงไปเยอะ แทบจะไม่มีใครพูดถึงอีกแล้วในปัจจุบัน และ CICA อาจประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับ ACD หรือ ในระยะยาว CICA อาจจะได้แค่เป็นเพียงเวทีหารืออย่างหลวมๆ และในประเด็นกว้างๆ แต่คงไม่สามารถพัฒนาไปเป็นองค์กร หรือประชาคมที่มีความเข้มแข็งได้ CICA อาจจะเป็นประโยชน์อยู่บ้างสำหรับมหาอำนาจใหม่ที่จะใช้ CICA เป็นเวทีในการถ่วงดุลกับสหรัฐอเมริกาในอนาคต”

3.5 ประเทศไทยกับ CICA

3.5.1 การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับกลุ่มประเทศเอเชียกลาง

ภายหลังการล่มสลายของอดีตสหภาพโซเวียตในปี 2534 และการแยกตัวเป็นเอกราชของประเทศในเอเชียกลาง อันได้แก่ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศดังกล่าวพร้อมกันในปี 2535 ซึ่งทำให้ประเทศในเอเชียกลางพอใจและมีความรู้สึกที่ดีต่อประเทศไทย โดยเห็นว่าเป็นการแสดงความเป็นมิตรประเทศของประเทศไทยต่อประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง

อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตของไทยกับกลุ่มประเทศในเอเชียกลาง การติดต่อและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกลุ่มประเทศเอเชียกลางยังมีค่อนข้างน้อยมาก เนื่องจากระยะทางที่ห่างไกลกัน และการเดินทางระหว่างกันค่อนข้างยากลำบาก กอปรกับระบบเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศในเอเชียกลางในระยะดังกล่าวเป็นแบบรวมศูนย์ (centralized administration) อยู่มากโดยผู้นำประเทศและบริวารมีอำนาจสูงสุดใน การบริหารและตัดสินใจ และรวมอำนาจ ทั้งขึ้นตอนและกระบวนการทางธุรกิจในประเทศเอเชียกลางยังยุ่งยากซับซ้อนตามระบบเศรษฐกิจดั้งเดิมของอดีตสหภาพโซเวียต ซึ่งเปิดโอกาสให้มีการฉ้อโกงได้ง่าย และการขาดความโปร่งใส และยังไม่เปิดโอกาสให้นักธุรกิจต่างชาติไปทำธุรกิจได้ ทำให้นักธุรกิจไทยมองกลุ่มประเทศเอเชียกลางยังเป็นประเทศ “ม่านเหล็ก” และไม่สนใจที่จะไปบุกเบิกตลาดในกลุ่มประเทศดังกล่าว

ต่อเมื่อประเทศไทยได้สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA เมื่อปี 2547 ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศเอเชียกลางจึงได้เพิ่มพูนมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนการเดินทางเยือนของผู้แทนระดับสูงระหว่างกัน มีการติดต่อการค้าในลักษณะ “ซื้อมาขายไป”

โดยนักธุรกิจไทยยังเกรงกลัวที่จะไปบุกเบิกตลาดสินค้า หรือ หาช่องทางในการลงทุนในกลุ่มประเทศในเอเชียกลาง มีการให้ความร่วมมือทางวิชาการ โดยประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่ประเทศในเอเชียกลางอย่างต่อเนื่องโดยจัดหลักสูตรการฝึกอบรมในสาขาที่เกี่ยวข้องให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐจากประเทศเอเชียกลางเป็นประจำ เช่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การท่องเที่ยว การปราบปรามยาเสพติด การเกษตร และเศรษฐกิจพอเพียง และจากการที่ความสัมพันธ์ระหว่างกันได้เปิดมากขึ้น ทำให้มีการเปิดเส้นทางการบินระหว่างกัน ซึ่งเป็นผลให้ชาวเอเชียกลางนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาวในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งอุณหภูมิลดลงถึง ลบกว่า 20 องศาเซลเซียส โดยมีรายละเอียดแต่ละประเทศ ดังนี้

- **คาซัคสถาน** ซึ่งเป็นประเทศที่มีพื้นที่ใหญ่มากที่สุดในเอเชียกลาง มีประชากร 15.8 ล้านคน มีปริมาณน้ำมันสำรอง ร้อยละ 2.5 ของโลก และตั้งเป้าว่า จะส่งออกน้ำมันมากอยู่ในอันดับ 1 ใน 10 ของโลกภายในปี 2558 และมีปริมาณแร่ยูเรเนียมมากที่สุดเป็นอันดับ 2 ของโลก และตั้งเป้าว่า จะคุมสัดส่วนการมีแร่ยูเรเนียมมากเป็น ร้อยละ 30 ของโลกภายในปี 2558 นั้น ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคาซัคสถานเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2535 โดยได้มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันสม่ำเสมอ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯ เยือนคาซัคสถานเมื่อปี 2548 นายสุรยุทธ์อาน เอ. นาซาร์บายอฟ เยือนไทยเมื่อปี 2536 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับคาซัคสถานยังมีมูลค่าน้อย ในปี 2552 มูลค่า 46.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยส่งออก 34.88 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้า 11.37 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าส่งออกของไทยไปคาซัคสถาน ได้แก่ เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เครื่องซักผ้า เครื่องซักแห้ง เครื่องปรับอากาศ เสื้อผ้าสำเร็จรูป และอาหารกระป๋อง ส่วนสินค้าที่นำเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เหล็ก ชาวคาซัคสถานเดินทางมาไทย 25,386 คนในปี 2552 และแรงงานไทยทำงานเป็นช่างเชื่อมโลหะในฐานขุดเจาะน้ำมันในคาซัคสถาน ประมาณ 221 คน สายการบินของคาซัคสถานทำการบินในเส้นทางตรงระหว่างเมืองอัลมาตี (Almaty) กับกรุงเทพฯ สัปดาห์ละ 6 เที่ยวบิน และระหว่างกรุงอัสตานา (Astana) กับกรุงเทพฯ สัปดาห์ละ 6 เที่ยวบิน ประเทศไทยมอบหมายสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโก มีเขตอาณาครอบคลุมคาซัคสถาน ส่วนคาซัคสถานได้เปิดทำการสถานเอกอัครราชทูตที่กรุงเทพฯ โดยระดับหัวหน้าสำนักงานเป็นระดับอุปทูตรักษาการ

- **อุซเบกิสถาน** เป็นประเทศที่มีอารยธรรมเก่าแก่ที่สุดในเอเชียกลาง เป็นศูนย์กลางการค้าในเส้นทาง “สายไหม” ในอดีต มีประชากร 27.6 ล้านคน มากที่สุดในเอเชียกลาง ผลิตฝ้ายมากเป็นอันดับที่ 5 และส่งออกเป็นอันดับที่ 2 ของโลก มีปริมาณก๊าซธรรมชาติสำรองมากเป็นอันดับที่ 13 ของโลก มีปริมาณแร่ทองคำสำรองมากเป็นอันดับที่ 2 ของโลก และ เป็นประเทศ 1 ใน 10 ที่ผลิตทองคำของโลก ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอุซเบกิสถานเมื่อ

วันที่ 6 พฤษภาคม 2535 ทั้งสองฝ่ายได้แลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันเป็นระยะ โดยส่วนใหญ่เป็นฝ่ายไทยไปเยือน ที่สำคัญ คือ การเสด็จเยือนอุซเบกิสถานของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเมื่อปี 2548 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยกับอุซเบกิสถานยังมีอยู่น้อย มูลค่าในปี 2522 จำนวน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยส่งออก 8.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้า 1.10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าออกสำคัญของไทย ได้แก่ เม็ดพลาสติก สิ่งทอ ลำโพงขยายเสียงและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ข้าวสาลี อาหารสำเร็จรูป เครื่องสำอาง สบู่ และผลิตภัณฑ์รักษาผิว ส่วนสินค้าเข้าที่สำคัญ ได้แก่ เส้นใยใช้ในการทอ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์ทำจากยาง ชาวอุซเบกิสถานเดินทางมาไทย 4,329 คนในปี 2552 และมีคนไทยทำงานอยู่ในอุซเบกิสถานประมาณ 2 คน สายการบินของอุซเบกิสถานทำการบินในเส้นทางตรงระหว่างกรุงทาชเคนต์ (Tashkent) กับกรุงเทพฯ สัปดาห์ละ 4 เที่ยวบิน ประเทศไทยมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโกมีเขตอาณาครอบคลุมอุซเบกิสถาน ส่วนอุซเบกิสถานได้เปิดเป็นสถานกงสุลใหญ่ที่กรุงเทพฯ

- **เติร์กเมนิสถาน** มีประชากร 4.8 ล้านคน มีรายได้จากการส่งออกน้ำมันและก๊าซธรรมชาติ ฝ่าย และพรม โดยเฉพาะก๊าซธรรมชาติมีปริมาณสำรองมากเป็นอันดับที่ 5 ของโลก ประเทศไทยได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเติร์กเมนิสถานเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2535 ความสัมพันธ์ระหว่างกันมีค่อนข้างน้อย ประกอบกับเติร์กเมนิสถานไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA เนื่องจากดำเนินนโยบายการต่างประเทศในลักษณะวางตัวเป็นกลาง จึงทำให้ทั้งสองประเทศไม่มีโอกาสที่จะดำเนินการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากนัก การค้าระหว่างไทยกับเติร์กเมนิสถานยังมีน้อย โดยในปี 2552 มีมูลค่าเพียง 3.71 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยส่งออก 3.54 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้า 0.17 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าส่งออกของไทย ได้แก่ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ตู้เย็น เตาอบ ไมโครเวฟ และเครื่องใช้ไฟฟ้าที่ให้ความร้อน ผักกระป๋องและแปรรูป เครื่องตัดต่อและป้องกันวงจรไฟฟ้าลัด ส่วนสินค้าเข้า ได้แก่ สิ่งพิมพ์ และเครื่องใช้เบ็ดเตล็ด ชาวเติร์กเมนิสถานเดินทางมาท่องเที่ยวไทย 2,377 คน ในปี 2552 และประเทศไทยมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอังการามีเขตอาณาครอบคลุมเติร์กเมนิสถาน ส่วนเติร์กเมนิสถานมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูตเติร์กเมนิสถานประจำกรุงเทพฯ มีเขตอาณาครอบคลุมไทย

- **ทาจิกิสถาน** มีประชากร 7.2 ล้านคน มีรายได้จากการส่งออกแร่ลูมิเนียม กระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำ ฝ่าย และผลไม้ โดยเฉพาะไฟฟ้า เป็นประเทศที่ผลิตพลังงานไฟฟ้าจากน้ำมากเป็นอันดับที่ 4 ของผลผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำของโลก เป็นประเทศที่สถานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจนที่สุดในเอเชียกลาง แต่สามารถจับกุมการลักลอบค้ายาเสพติดได้มากเป็นอันดับ 3 ของโลกเนื่องจากมีพรมแดนใกล้ชิดกับอัฟกานิสถาน ประเทศไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทาง

การทูตกับทาจิกิสถานเมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2535 และมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันเป็นระยะ นายเอโมมาลี ราห์มอน (Emomali Rahmon) ประธานาธิบดีทาจิกิสถานเคยเยือนไทยเมื่อปี 2549 และได้รับพระราชทานวโรกาสให้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย การค้าระหว่างไทยกับทาจิกิสถานยังมีมูลค่าน้อย โดยในปี 2552 จำนวน 1.14 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยส่งออก 0.65 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้า 0.50 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าออกของไทย ได้แก่ ตู้เย็น ตู้แช่แข็งและส่วนประกอบ เครื่องซักผ้า และเครื่องซักแห้งและส่วนประกอบ สินค้าเข้า ได้แก่ สินแร่โลหะ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์ เส้นใยใช้ในการทอ แร่หินที่มีค่าที่ใช้ทำเครื่องประดับ ชาวทาจิกิสถานเดินทางมาไทย 88 คนในปี 2552 และขณะนี้ สายการบินโซมอน (Somon) ของทาจิกิสถานกำลังขอเปิดทำการบินในเส้นทางตรงระหว่างกรุงดูชานเบ (Dushanbe) กับกรุงเทพฯ โดยในระยะแรก จะเปิดทำการบินสัปดาห์ละ 2 เที่ยวบิน และจะเพิ่มเป็น 3 เที่ยวบินต่อสัปดาห์ โดยประเทศไทยมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโก มีเขตอาณาครอบคลุมทาจิกิสถาน และทาจิกิสถานมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูตทาจิกิสถานประจำกรุงปักกิ่งมีเขตอาณาครอบคลุมประเทศไทย ทาจิกิสถานมีโบราณวัตถุทางพุทธศาสนาที่สำคัญ คือ มีพระพุทธรูปปางไสยาสน์ ซึ่งปั้นด้วยดินเหนียวที่ใหญ่ที่สุดในเอเชียกลาง ยาว 13 เมตร สูง 2.85 เมตร

- **คีร์กีซสถาน** เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญกับทั้งรัสเซีย และสหรัฐอเมริกา เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับอัฟกานิสถาน โดยทั้งสองประเทศต่างมีฐานทัพอยู่ในประเทศนี้มีประชากร 5.3 ล้านคน มีรายได้จากการส่งออกทองคำ ปรอท ยูเรเนียม ก๊าซธรรมชาติ ฝ้าย และขนสัตว์ ประเทศไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับคีร์กีซเมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2535 การติดต่อกันค่อนข้างน้อย การค้ากับไทยในปี 2552 จำนวน 1.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยส่งออก 1.28 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และนำเข้า 0.62 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าออกของไทย ได้แก่ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ผ้าฝ้าย เครื่องจักรกล ผลิตภัณฑ์เซรามิก อัญมณีและเครื่องประดับ โทรศัพท์ สินค้าเข้า ได้แก่ กล้องเลนส์และอุปกรณ์การถ่ายรูปและถ่ายภาพยนตร์ เครื่องคอมพิวเตอร์ และส่วนประกอบ เครื่องใช้ไฟฟ้าชาวคีร์กีซเดินทางมาไทย 1,035 คนในปี 2552 ประเทศไทยมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโกมีเขตอาณาครอบคลุมคีร์กีซสถาน ส่วนคีร์กีซสถานมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูตคีร์กีซสถานประจำกรุงกัวลาลัมเปอร์มีเขตอาณาครอบคลุมประเทศไทย

3.5.2 การสมัครเป็นสมาชิก CICA ของไทย

3.5.2.1 เป้าประสงค์ของไทยใน CICA

ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิกของ CICA ในอันดับที่ 17 เมื่อปี 2547 โดยมีวัตถุประสงค์ในทางหนึ่งเพื่อให้การสนับสนุนความร่วมมือและความพยายามของประเทศ

ในภูมิภาคเอเชีย ในการส่งเสริมความร่วมมือ ความมั่นคง และเสถียรภาพในเอเชียตามนโยบายการดำเนินการทูตรอบทิศทาง (omni-directional diplomacy) ของรัฐบาลไทยในสมัยดังกล่าว ซึ่งมีเป้าหมายที่จะขยายบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ และความพยายามที่จะดำเนินการหาเสียงสนับสนุนประเทศไทยจากประเทศในภูมิภาคต่างๆ ในการสมัครลงรับเลือกตั้งของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รองนายกรัฐมนตรี เป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ในวาระปี 2550 – 2554 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประเทศในเอเชียกลาง ซึ่งรัฐบาลไทยไม่มีตัวแทนทางการทูตในประเทศดังกล่าว และประเทศที่ไม่ค่อยมีการติดต่อกัน เช่น อัฟกานิสถานในอีกทางหนึ่ง

ภายหลังการเลือกตั้งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในปี 2550 ซึ่งไทยไม่ประสบความสำเร็จ โดยนายบัน คี-มูน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสาธารณรัฐเกาหลีได้รับเลือกตั้ง เป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในวาระดังกล่าวโดยการสนับสนุนอย่างแข็งขันจากประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศตะวันตก ประเทศไทยยังคงมอง CICA เป็นเวทีระหว่างประเทศที่น่าสนใจเพื่อติดตามความเคลื่อนไหว ทำที่และทิศทางการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของประเทศในภูมิภาคเอเชียที่เป็นสมาชิก CICA และเป็นกลไกในการประสานความสัมพันธ์และแสวงหาความร่วมมือในระดับทวิภาคีกับประเทศในเอเชียกลาง ตลอดจนกับประเทศที่ประเทศไทยไม่มีเวทีในการติดต่อ โดยได้ให้ความสำคัญแก่การให้ความร่วมมือแก่กระบวนการดำเนินงานของ CICA อย่างต่อเนื่อง โดยการเข้าร่วมการประชุมในทุกระดับของ CICA มาโดยตลอด และสนับสนุนกิจกรรมของ CICA โดยเป็นเจ้าภาพการประชุมคณะทำงานและเจ้าหน้าที่อาวุโสของ CICA ในปี 2550 ซึ่งเป็นการประชุมในกรอบความร่วมมือของ CICA นอกคาซัคสถานเป็นครั้งแรก และยังเป็นการประชุมของ CICA ครั้งที่มีการหารือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งที่ประชุมเห็นพ้อง และได้กำหนดให้ CICA มีความร่วมมือระหว่างกันในด้านการพัฒนามนุษย์ (human dimension) และการต่อต้านสิ่งทำร้ายใหม่ๆ ซึ่งเสนอโดยประเทศไทย และการจัดการหารือ 3 ฝ่าย (ไทย ตุรกี ในฐานะประเทศที่จะดำรงตำแหน่งประธานของ CICA ระหว่างปี 2553 -2555 และคาซัคสถาน ในฐานะประธานของ CICA ถึงปี 2553) ที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนมกราคม 2553 เพื่อขอรับการถ่ายทอดแนวทางและประสบการณ์ของประเทศไทยในการดำเนินมาตรการสร้างความไว้วางใจในด้านการเมืองและการทหารในกรอบของ ASEAN Regional Forum (ARF) เพื่อนำไปปรับใช้ในกรอบของ CICA และล่าสุดในประมาณต้นเดือนตุลาคม 2553 นี้ ประเทศไทยได้รับเป็นเจ้าภาพที่จะจัดการประชุมหารือทางธุรกิจของ CICA (CICA Business Forum) ที่กรุงเทพฯ เพื่อหารือร่วมกันในแนวทางการสนับสนุนและพัฒนากิจการวิสาหกิจขนาดเล็กและขนาดกลางในสมาชิกของ CICA

3.5.2.2 ผลประโยชน์ของไทยใน CICA

แม้ว่า เป้าประสงค์ของการสมัครเป็นสมาชิก CICA ของไทยจะมีวาระซ่อนเร้นที่สำคัญเพื่อหาเสียงสนับสนุนการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ซึ่งประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง โดยได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนส่วนหนึ่งจากสมาชิกของ CICA แต่การเลือกตั้งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติอยู่ภายใต้อิทธิพลและการบงการประเทศสมาชิกประเภทถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส จีน และรัสเซีย ซึ่งใช้อิทธิพลของตนผลักดันให้ประเทศต่างๆ เลือกตั้งผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นเลขาธิการองค์การสหประชาชาติในการเลือกตั้งในสมัชชาใหญ่สหประชาชาติตามการบงการของตน ในขณะที่การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA อาจดูเหมือนว่า ประเทศไทยจะไม่ได้อะไรเป็นกอบเป็นกำมากนักในเวทีดังกล่าว จากสถานะความอ่อนแอของ CICA เอง และการที่สมาชิกยังไม่มีเป้าหมายของการร่วมมือกันที่ชัดเจน ประกอบกับความขัดแย้งระหว่างสมาชิกด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยสามารถใช้เวที CICA ในการแสวงหามิตรประเทศและความร่วมมือ ตลอดจนการขยายความสัมพันธ์ในด้านต่างๆ กับประเทศในเอเชียกลาง ได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะกับคาซัคสถาน ซึ่งมีความพึงพอใจต่อท่าทีของประเทศไทยที่ได้ร่วมเป็นสมาชิก และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแก่ CICA ซึ่งคาซัคสถานถือเป็นผลงานที่สำคัญของตนในเวทีระหว่างประเทศ โดยความสามารถเชิญชวนประเทศไทย ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเป็นตัวแทนหนึ่งเดียวจากอาเซียนในขณะนั้น เข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA นับเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือที่สำคัญให้แก่ CICA เป็นอันมาก

โดยรวม จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ของไทยได้นำผลประโยชน์มาสู่ประเทศไทยในด้านต่างๆ ดังนี้

ก. การมีความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีที่เพิ่มพูนขึ้นกับประเทศ

ในเอเชียกลาง

- ประเทศไทยได้มีความสัมพันธ์ทางการค้าที่เพิ่มพูนขึ้นกับประเทศในเอเชียกลาง โดยเฉพาะกับคาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทนำในเอเชียกลาง โดยมีปริมาณการค้ากับคาซัคสถานถึง 46.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และอุซเบกิสถาน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2552

- การมีเส้นทางบินติดต่อกันโดยตรง โดยคาซัคสถานมีเส้นทางการบินระหว่างกรุงอัสตานามายังประเทศไทยสัปดาห์ละ 3 เที่ยวบิน และจากเมืองอัลมาตีมาประเทศไทยอีกสัปดาห์ละ 3 เที่ยวบิน อุซเบกิสถานมีเส้นทางการบินตรงจากกรุงทาชเคนต์มายัง

ประเทศไทย สัปดาห์ละ 3 เที่ยวบิน และในต้นปี 2553 นี้ ทาจิกิสถานได้ยื่นขอเปิดทำการบินในเส้นทางบินตรงระหว่างกรุงดูชานเบมายังประเทศไทยอีกสัปดาห์ละ 2 เที่ยวบิน ซึ่งการมีเส้นทางบินตรงระหว่างกันจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยอำนวยความสะดวกการเดินทางไปมาหาสู่กัน และการส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างกัน

■ การเปิดสำนักงานตัวแทนทางการทูตในประเทศไทย

โดยคาซัคสถาน และอุซเบกิสถานได้เปิดทำการสถานเอกอัครราชทูต และสถานกงสุลใหญ่ประจำประเทศไทยตามลำดับที่กรุงเทพฯ ในขณะที่ไทยมอบหมายให้สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโกมีเขตอาณาดูแลประเทศทั้งสอง พร้อมทั้งจัดตั้งสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ไทยประจำเมืองอัลมาตี คาซัคสถาน และสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ไทยประจำกรุงทาชเคนต์เป็นสำนักงานผู้แทนของไทยในการส่งเสริมความร่วมมือกับคาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน

■ การส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย โดยชาวเอเชียกลางเดินทางมา

ท่องเที่ยวไทยเพิ่มขึ้น อาทิ คาซัคสถาน 25,386 คน อุซเบกิสถาน 1,826 คน ในปี 2552 และคาดว่าหากสถานการณ์การเมืองภายในประเทศไทยสงบลง ในปลายปี 2553 น่าจะมีชาวเอเชียกลางเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยมากขึ้นเนื่องจากมีความสะดวกในการเดินทางโดยมีสายการบินของประเทศในเอเชียกลางทำการบินมายังประเทศไทยหลายเที่ยวต่อสัปดาห์

■ ความนิยมไทย โดยประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือทาง

วิชาการแก่ประเทศในเอเชียกลางในสาขาที่เกี่ยวข้องชาญ เช่น การปราบปรามยาเสพติด การท่องเที่ยว การเกษตร และเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นที่ต้องการในประเทศเอเชียกลาง และเป็นที่ประทับใจแก่เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐจากประเทศในเอเชียกลาง โดยเฉพาะทาจิกิสถาน ซึ่งมีความซาบซึ้งมาก โดยเห็นว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในสาม (จีน ญี่ปุ่น และไทย) ที่ให้ความร่วมมือทางวิชาการที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เปรียบเทียบกับมาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ซึ่งการให้ความร่วมมือทางวิชาการดังกล่าวนับเป็นการดำเนินการทูตในลักษณะ soft power ซึ่งจะสร้างความนิยมไทย และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐของไทยกับประเทศในเอเชียกลาง อันเป็นประโยชน์ในการติดต่อประสานงาน และร่วมมือกันในอนาคต

ข. ภูมูทางการประกอบการทางธุรกิจและการลงทุนที่เปิดกว้าง

ภาคเอกชนไทย โดยเฉพาะสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และบริษัท ปตท.สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) สนใจที่จะไปแสวงหาช่องทางในการลงทุนและการประกอบการทางธุรกิจในอุซเบกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน ซึ่งเป็นตลาดที่ยังไม่มีการแข่งขันมากนัก และบรรษัทข้ามชาติของประเทศพัฒนาแล้วต่างๆ ยังมิได้ให้ความสนใจตลาดในประเทศนี้ จึงเป็นโอกาสที่หน่วยงานภาครัฐของไทยจะนำภาคเอกชนของไทยไปบุกเบิกหาช่องทาง

ในการขยายความสัมพันธ์ด้านธุรกิจและการค้ากับประเทศดังกล่าว โดยดำเนินการในระดับรัฐต่อรัฐ ก่อน เนื่องจากประเทศดังกล่าวยังมีระเบียบที่ค่อนข้างจำกัดต่อการเปิดเสรีการส่งเสริมการลงทุน และการประกอบการในด้านต่างๆ ซึ่งจำเป็นที่หน่วยงานของรัฐของไทยจะต้องนำภาคเอกชนไป บุกเบิกหาช่องทางก่อนเพื่อเป็นการประกันความเสี่ยงในการลงทุนและการประกอบการ ซึ่งเมื่อ ระหว่างวันที่ 14 - 18 กรกฎาคม 2553 นายอภิชาติ ชินวรรโณ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยได้นำคณะผู้แทนไทย ซึ่งประกอบด้วยคณะเจ้าหน้าที่ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงมอสโก ผู้บริหารระดับสูงจากบริษัทปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย สสำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการต่างประเทศเดินทางไปเข้าพบรองนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงเศรษฐกิจและการลงทุนระหว่างประเทศ และผู้ว่าการสำนักพลังงานของอุซเบกิสถาน ซึ่งทั้งสองฝ่ายได้มีการหารือกันอย่างกว้างขวางถึงสู่ทางการลงทุนในด้านพลังงานในอุซเบกิสถาน และการขยายความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอุซเบกิสถาน

นอกจากนี้ ในด้านอุซเบกิสถาน สภาหอการค้าอุซเบกิสถานเคยมี แผนการที่จะนำคณะผู้แทนทางธุรกิจเดินทางมาเยือนไทยเพื่อหาช่องทางในการขยายความร่วมมือ ด้านการค้าและการลงทุนกับไทย แต่ได้เลื่อนการเดินทางออกไป เนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบ ทางการเมืองในประเทศไทยเมื่อเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2553 ซึ่งสถานกงสุลใหญ่อุซเบกิสถาน ประจำประเทศไทยได้แจ้งให้ทราบต่อมาว่า คณะฯ จะพิจารณากำหนดวันเดินทางมาเยือนไทยใหม่

ประเทศไทยมีสู่ทางในการขยายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุน กับประเทศในเอเชียกลางที่น่าสนใจ เนื่องจากประเทศดังกล่าวยังไม่มีมีการพัฒนาการผลิตสินค้า อุปโภคและบริโภคในระดับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ระบบเศรษฐกิจของประเทศยังพึ่งพาการผลิต จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในประเทศ เช่น น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และแร่ธาตุต่างๆ การผลิต ทางด้านเกษตรกรรมอาจจะอุดมสมบูรณ์ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ในการแปรรูป และการทำให้มี มูลค่าเพิ่ม ช่องว่างทางธุรกิจดังกล่าวจึงน่าจะเป็นช่องทางตลาดของไทย ซึ่งสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยได้แสดงความสนใจที่จะเดินทางไปแสวงหาช่องทางในการลงทุน และทำธุรกิจร่วม ในคาซัคสถาน อุซเบกิสถาน และเติร์กเมนิสถาน โดยเฉพาะในด้านการป้อนสินค้าอุปโภคและ บริโภคจากประเทศไทยแก่ประเทศในเอเชียกลาง และการให้ประเทศในเอเชียกลางเป็นแหล่ง วัตถุดิบป้อนความต้องการผลิตในประเทศไทย เช่น ฝ้าย แร่ธาตุ และผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่างๆ และล่าสุด บริษัท ปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย สสำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ได้แสดง ความสนใจที่จะไปลงทุนด้าน การขุดเจาะสำรวจหาแหล่งพลังงานในประเทศดังกล่าว พร้อมทั้ง

การแสวงหาช่องทางในการลงทุนร่วมในด้านอุตสาหกรรมปิโตรเคมีในอุซเบกิสถาน และ
เติร์กเมนิสถาน ซึ่งมีก๊าซธรรมชาติสำรองเป็นจำนวนมากด้วย

ก. การสนับสนุนประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศ

การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ยังทำให้ประเทศไทยได้รับ
คะแนนเสียงสนับสนุนในการสมัครรับเลือกตั้งของไทยในเวทีระหว่างประเทศต่างๆ จากประเทศ
ในเอเชียกลางอย่างสม่ำเสมอ เช่น การลงสมัครรับเลือกตั้งของไทยเป็นสมาชิกสภาองค์การอาหาร
และการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO Council) เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2552 การลงสมัครรับ
เลือกตั้งของไทยเป็นสมาชิกสภาสิทธิมนุษยชน (Human Rights Council) วาระปี ค.ศ. 2010 – 2013
โดยเฉพาะทาจิกิสถาน ซึ่งได้ให้เสียงสนับสนุนไทยแบบให้เปล่า โดยไม่มีการขอแลกเปลี่ยนเสียง

ล่าสุด ในการประชุมสภารัฐมนตรีต่างประเทศขององค์การการประชุม
อิสลาม (Organization for Islamic Conference – OIC) ครั้งที่ 37 ที่กรุงคูฮานเบ ทาจิกิสถาน เมื่อวันที่
18 – 20 พฤษภาคม 2553 ประเทศในเอเชียกลางได้ร่วมกันคัดค้านข้อเสนอร่างข้อมติของเลขาธิการ
OIC เกี่ยวกับประเทศไทยโดยเฉพาะในเรื่องจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามคำร้องขอจากประเทศไทย
ซึ่งเกรงว่า ข้อมติของเลขาธิการ OIC ดังกล่าวจะส่งภาพลักษณ์ที่เป็นลบต่อความพยายามแก้ไข
ปัญหาของไทย และกลุ่มผลประโยชน์ หรือ กลุ่มที่มีแนวความคิดหัวรุนแรงในประเทศไทยอาจใช้
เป็นข้ออ้างเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในทางการเมือง

3.6. สรุปผลการศึกษา

3.6.1 การล่มสลายของสหภาพโซเวียตก่อให้เกิดภาวะความเปลี่ยนแปลงทาง

ภูมิรัฐศาสตร์ของโลก และทำให้เกิดประเทศใหม่ๆ ขึ้นในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งเป็นตลาดใหม่ที่มี
ศักยภาพทางทรัพยากรธรรมชาติ โดยในช่วงทศวรรษ 90 สหภาพโซเวียตประสบปัญหาทางด้าน
เศรษฐกิจอย่างรุนแรง อันนำไปสู่การล่มสลายในที่สุด โดยในช่วงเวลาดังกล่าว รัสเซียอยู่ในภาวะ
จำยอมให้ประเทศในเอเชียกลางได้รับเอกราช เพราะอ่อนแอ ประสพภาวะวิกฤต และมีปัญหารุมเร้า
รอบด้าน โดยเฉพาะปัญหาด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นในช่วงแรกๆ เมื่อประเทศเหล่านี้ได้รับเอกราชใหม่ๆ
รัสเซียจึงมุ่งเน้นเรื่องการแก้ไขปัญหาภายในประเทศ และไม่ได้สนใจที่จะรักษาอิทธิพลของตนมาก
นัก ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะรัสเซียยังมีทัศนคติที่ยังมองเห็นว่า ประเทศเหล่านี้ คือ
เขตหลังบ้านของตัวเองที่รัสเซียยังคงมีอำนาจต่อรองที่เหนือกว่า และมีอิทธิพลที่ครอบงำได้ และ
เมื่อปัญหาต่างๆ ในรัสเซียคลี่คลายไปในทางที่ดีขึ้นภายใต้การนำของนายวลาดิเมียร์ ปูติน (Vladimir
Putin) ประธานาธิบดีรัสเซียในขณะนั้น รัสเซียจึงเริ่มมองเห็นว่า เขตหลังบ้านของตนกลายเป็นจุด
ยุทธศาสตร์ที่สำคัญต่อการเมืองและเศรษฐกิจโลก โดยได้รับความสนใจจากประเทศมหาอำนาจ

อื่นๆ มากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เริ่มค่อยๆ แผลอทธิพลเข้าไปในรูปแบบต่างๆ กัน และมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ประเทศยุโรป และจีน โดยเฉพาะการที่เอเชียกลางเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ คือ น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติจำนวนมาก โดยประเทศดังกล่าว เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศยุโรป จีน และญี่ปุ่นพยายามสกัดกั้นและทำลายบทบาทที่ผูกขาดของรัสเซียในบริเวณดังกล่าว โดยการพยายามสร้างท่อส่งน้ำมัน และก๊าซธรรมชาติใหม่ๆ เพื่อแข่งขันกับรัสเซีย และวัตถุประสงค์ที่รองลงไป คือ ความพยายามในการปราบปรามการก่อการร้าย โดยภายหลังเหตุการณ์ 11 กันยายน 2544 ทำให้สหรัฐอเมริกา และประเทศยุโรปต้องการที่จะเข้าไปปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายในอัฟกานิสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศในภูมิภาคเอเชียกลาง อาทิ มีพรมแดนติดต่อกับทาจิกิสถาน 1,206 กิโลเมตร เติร์กเมนิสถาน 744 กิโลเมตร และอุซเบกิสถาน 137 กิโลเมตร

รัสเซียจึงต้องการปกป้องเขตหลังบ้านของตน โดยมีคำนิยามว่า ตนเป็นพี่ใหญ่ของประเทศในเอเชียกลาง และไม่ต้องการให้ประเทศใดเข้าไปมีอิทธิพลในพื้นที่ดังกล่าวมากกว่ารัสเซีย โดยอาจจะต้องการรักษาผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจของตนในภูมิภาคเอเชียกลาง ซึ่งมีความสำคัญต่อการรักษาสถานะและอิทธิพลของรัสเซียต่อความมั่นคงด้านพลังงานของโลก โดยรัสเซียเป็นประเทศที่ลงทุนในประเทศในเอเชียกลางมากที่สุด และต้องการรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศ เนื่องจากภูมิภาคเอเชียกลางเปรียบเสมือน “กันชน” ระหว่างอัฟกานิสถาน ซึ่งรัสเซียมองว่าเป็นแหล่งซ่องสุมยาเสพติดและกลุ่มก่อการร้ายที่ร้ายแรง การคงอิทธิพลของรัสเซียในเอเชียกลางย่อมเกื้อกูลต่อการแก้ไขปัญหาทั้งสองประการที่สำคัญ และป้องกันมิให้มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อการร้าย กลุ่มการค้ายาเสพติด และกลุ่มขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติเข้าไปในรัสเซียได้โดยง่าย

3.6.2 จากข้อมูลที่ได้ประมวลมาเป็นลำดับ อาจกล่าวในด้านหนึ่งได้ว่า CICA เป็นเพียงความพยายามของคาซัคสถานที่จะเสริมสร้างบารมีให้แก่ผู้นำของตน และส่งเสริมบทบาททางการเมืองของคาซัคสถานในเวทีการเมืองระหว่างประเทศในฐานะผู้นำประเทศในเอเชียกลางเสียมากกว่า ส่วนสมาชิกที่มีบทบาทนำใน CICA เช่น รัสเซีย จีน ตุรกี อินเดีย อิหร่าน อิสราเอล และปากีสถาน ต่างมีผลประโยชน์แห่งชาติของตนในเอเชียกลางและกับคาซัคสถานมากกว่าที่จะช่วยกันส่งเสริมความร่วมมือพหุภาคีในภูมิภาคเอเชียกลาง โดยเฉพาะผลประโยชน์ในธุรกิจด้านน้ำมัน และการเป็นเส้นทางผ่านของท่อส่งน้ำมันจากคาซัคสถาน

ส่วนประเทศเอเชียกลางยังคงเกรงกลัวอำนาจทางการเมืองและการทหารของรัสเซียที่ยังคงมีอิทธิพลเหนือกว่าในประเทศเหล่านี้มาก และรัสเซียเองก็มองว่า ตนเองเป็นพี่ใหญ่ และมักจะเข้าไปแทรกแซงในกิจการภายในของประเทศเหล่านี้ โดยเฉพาะในบางเวลาที่ประเทศ

เหล่านี้มีปัญหาข้อขัดแย้งกัน โดยจะเข้าไปใกล้เคียงกับปัญหาในทันทีโดยอ้างว่า เป็นปัญหาภายในภูมิภาคที่ต้องแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยประเทศอื่นไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว โดยคาซัคสถาน นั้นกล่าวได้ว่ามีความใกล้ชิดกับรัสเซียมากที่สุดโดยดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่ให้ความสมดุลระหว่างรัสเซียกับประเทศมหาอำนาจอื่น แต่มักโน้มเอียงไปยังรัสเซีย เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหภาพศุลกากรที่รัสเซียก่อตั้งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยรัสเซีย คาซัคสถาน และเบลารุส ซึ่งทำให้รัสเซียสนับสนุนคาซัคสถานในการก่อตั้ง CICA และการเป็นประธานของคาซัคสถานในองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) ในปี 2553 นี้ ในขณะที่อุซเบกิสถานจะเห็นห่างกับรัสเซีย เพราะอุซเบกิสถานไม่พอใจรัสเซียที่ไม่ให้การสนับสนุนเรื่องการแบ่งปันน้ำในภูมิภาคเอเชียกลาง และอุซเบกิสถานมีข้อสงสัยเกี่ยวกับผลประโยชน์ของรัสเซียในการจัดตั้งสหภาพศุลกากรดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับอุซเบกิสถานได้ดีขึ้นเมื่อนาย Islam Karimov ประธานาธิบดีอุซเบกิสถานได้เดินทางไปเยือนรัสเซียเมื่อเดือนเมษายน 2553 คาซัคสถาน และอุซเบกิสถานจึงเป็นสองประเทศในเอเชียกลางที่มีศักยภาพที่จะแข่งขันกับรัสเซียได้ในระดับหนึ่ง

ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถานเป็นประเทศที่เศรษฐกิจค่อนข้างยากจน ผู้นำอ่อนแอ มักเกิดปัญหาสงครามกลางเมืองบ่อยครั้ง และระดับการพัฒนาเศรษฐกิจต่ำ รัสเซียจึงไม่ได้ให้ความสนใจมาก โดยมองเป็นเพียงประเทศผู้รับความช่วยเหลือจากรัสเซียเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม ทั้งสองประเทศพยายามใช้ประโยชน์จากการมีพรมแดนติดกับและใกล้ชิดกับอัฟกานิสถานอันมีความสำคัญทางภูมิรัฐศาสตร์ในเอเชียกลางต่อรองกับรัสเซีย ทำให้คีร์กีซสถานเป็นที่ตั้งของฐานทัพของสหรัฐอเมริกาและของรัสเซียทั้งคู่ และเป็นที่โง่เขลากันว่า เหตุการณ์สงครามกลางเมืองที่คีร์กีซเมื่อเดือนเมษายน 2553 ซึ่งทำให้ประธานาธิบดีคุมานเบ็ก บากิเยฟ (Kurmanbek Bakiyev) ของคีร์กีซต้องหลบหนีออกนอกประเทศ และนาง Roza Otunbayeva อดีตรัฐมนตรีต่างประเทศในคณะรัฐมนตรีของนาย Bakiyev ซึ่งต่อมา ได้ลาออกไปเป็นฝ่ายค้าน ได้รับแต่งตั้งเป็นประธานาธิบดีแทนเมื่อเดือนมิถุนายน 2553 นั้น เกิดจากการดำเนินการของฝ่ายรัสเซียเพื่อตอบโต้การที่ประธานาธิบดี Bakiyev เอาใจออกห่างไปสนับสนุนสหรัฐอเมริกามากขึ้น ส่วนทาจิกิสถานมีชายแดนติดต่อกับอัฟกานิสถานถึง 1,206 กิโลเมตร โดยแม้ว่าจะเป็นเส้นทางที่ไม่สะดวก และชายแดนติดต่อกับอัฟกานิสถาน ส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำและเทือกเขาสลับซับซ้อน แต่สหรัฐอเมริกา ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ด้านภูมิรัฐศาสตร์สำคัญ และใช้เป็นช่องทางในการขนส่งสัมภาระและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่มีให้อาวุธยุทธโประภัณฑ์ไปให้กองกำลังของสหรัฐอเมริกาในอัฟกานิสถาน ในขณะเดียวกัน การที่ทาจิกิสถานมีพรมแดนที่เป็นแม่น้ำและเทือกเขาสลับซับซ้อน ซึ่งยากแก่การควบคุมการลักลอบเข้าเมือง และขนยาเสพติด ทำให้ทั้งรัสเซีย

และสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญในการให้ความช่วยเหลือทางจิตสภาวะเพื่อป้องกันมิให้มีการลักลอบนำยาเสพติดไหลทะลักออกไปสู่ประเทศยุโรป และรัสเซียด้วย

3.6.3 ประเทศในเอเชียกลางเอง อาทิ คาซัคสถาน อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และ คีร์กีซสถาน แม้จะเป็นประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกัน แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์ระหว่างกันที่เปราะบาง โดยนอกจากอุซเบกิสถานจะมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีกับคาซัคสถาน เนื่องจากผู้นำทั้งสองประเทศไม่ชอบกันแล้ว อุซเบกิสถานยังมีปัญหาเรื่องการแบ่งปันทรัพยากรน้ำกับทาจิกิสถาน ซึ่งเป็นประเทศต้นน้ำ และมีโครงการสร้างเขื่อนกั้นน้ำขนาดใหญ่ทำให้น้ำไหลลงไปอุซเบกิสถานน้อย เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ส่วนทาจิกิสถาน ซึ่งพึ่งพาการนำเข้าน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจากอุซเบกิสถานก็กล่าวหาว่า อุซเบกิสถานขายให้ในราคาสูง หนักไปกว่านั้น ผู้นำของประเทศทั้งสองยังมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกันเป็นการส่วนตัวอีก ทำให้รัฐบาลของทั้งสองประเทศมักกล่าวโจมตีกันเมื่อเกิดปัญหาต่างๆ และว่า แต่ละประเทศบ่อนทำลายเศรษฐกิจของกันและกัน การเดินทางไปมาหาสู่กันก็ลำบาก เนื่องจากมีการวางกับระเบิดเป็นจำนวนมากตามชายแดนระหว่างสองประเทศ และจากความสัมพันธ์ที่ไม่ดีดังกล่าว ทำให้ไม่มีการเปิดเที่ยวบินตรงระหว่างกัน โดยการเดินทางระหว่างกัน ต้องเดินทางโดยทางรถยนต์ ซึ่งนาย Richard Norland⁵ เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำอุซเบกิสถาน ได้ให้ข้อมูลว่า “อุซเบกิสถานขอให้นาย Dmitri Medvedev ประธานาธิบดีรัสเซียช่วยเจรจา แต่ประธานาธิบดีรัสเซียกลับพูดอย่างหนึ่งทำอย่างหนึ่ง กล่าวคือ เมื่ออยู่ในอุซเบกิสถานก็ว่า จะช่วยพุดมิให้ทาจิกิสถานสร้างเขื่อน แต่เมื่ออยู่ในทาจิกิสถานก็ว่า จะสนับสนุนทาจิกิสถานสร้างเขื่อน ทำให้อุซเบกิสถานสงสัยว่า รัสเซียพยายามมิให้อัฟกานิสถานมีเสถียรภาพ ซึ่งจะทำให้อุซเบกิสถานไม่สามารถพัฒนาเส้นทางออกสู่ทะเลทางใต้ โดยเป็นการบังคับให้อุซเบกิสถานใช้เส้นทางผ่านรัสเซีย อุซเบกิสถานยังเกรงปัญหาการลักลอบการก่อการร้ายจากกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรง (Islamic Movement of Uzbekistan – IMU) ซึ่งได้พยายามก่อการร้ายในอุซเบกิสถานหลายครั้งแต่ไม่สำเร็จ และหลบหนีไปปฏิบัติการในประเทศเพื่อนบ้าน คือ คีร์กีซสถาน และทาจิกิสถาน ซึ่งเป็นรัฐที่อ่อนแอ โดยกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงดังกล่าวได้พยายามทำ suicide bom แล้ว 2 ครั้ง ส่วนกับคาซัคสถาน ผู้นำทั้ง 2 ประเทศนี้ไม่ชอบกันเป็นส่วนตัว โดยในปี 2553 นี้ คาซัคสถานเป็นประธานองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) อุซเบกิสถานก็ต้องการแสดงถึงความสำคัญของตัวในภูมิภาคนี้ด้วย โดยทุ่มเทการจัดการประชุมระดับผู้นำของ Shanghai Cooperation Dialogue – SCO) ในเดือนมิถุนายน 2553 นี้ที่กรุงทาชเคนต์อย่างยิ่งใหญ่ อุซเบกิสถานมีเพื่อนที่ดีเพียงประเทศเดียวในเอเชียกลาง คือ เติร์กเมนิสถาน ซึ่งมี

⁵ กล่าวในโอกาสที่นายสมปอง สงวนบรรพ์ อุปทูต ณ กรุงมอสโกเข้าพบเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2553

ก๊าซธรรมชาติสำรองในอันดับ 5 ของโลก และปัจจุบัน ประเทศทั้งสองมีความร่วมมือในโครงการวางท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากเติร์กเมนิสถาน ผ่านอุซเบกิสถานไปยังจีน ซึ่งก๊าซธรรมชาติจากเติร์กเมนิสถานได้ไปถึงจีนเป็นครั้งแรกแล้วเมื่อกลางเดือนมีนาคม 2553 การสนับสนุนโครงการดังกล่าว อุซเบกิสถานมีแผนที่จะพัฒนาการผลิตก๊าซธรรมชาติของตน โดยเริ่มจากให้ท่อส่งก๊าซธรรมชาติผ่านอุซเบกิสถานก่อน จากนั้น อุซเบกิสถานจะส่งก๊าซธรรมชาติของตนเข้าไปด้วย ซึ่งจีนก็พอใจ อย่างไรก็ตาม เห็นว่า ความสัมพันธ์ของประเทศในเอเชียกลางทั้ง 5 ประเทศเป็นลักษณะความไม่ลงรอยกันระหว่างญาติพี่น้อง แต่เมื่อมีวิกฤตการณ์ ประเทศเหล่านี้จะรวมใจกันเพื่อตกลงกันได้”

3.6.4 แม้คาซัคสถานจะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัสเซีย แต่ไม่ต้องการให้ถูกรอบงำโดยรัสเซีย และพยายามคานอำนาจของรัสเซียในภูมิภาค โดยการเปิดประตูรับและคบหาร่วมมือกับฝ่ายตรงข้ามกับรัสเซียเพื่อถ่วงดุลอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา ประเทศยุโรป จีน และญี่ปุ่น โดยดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่มีความสมดุลระหว่างสองฝ่าย การก่อตั้ง CICA ขึ้น จึงอาจมองได้ว่า ส่วนหนึ่งเพื่อเป็นเกราะกำบังตัวของคาซัคสถาน ซึ่งมีทรัพยากรน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และแร่ยูเรเนียมจำนวนมาก โดยร่วมมือกับประเทศอื่นในเอเชียกลาง ได้แก่ อุซเบกิสถาน ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน รวมทั้งเพื่อป้องกันมิให้ประเทศในเอเชียกลางถูกรอบงำจากประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคประเทศใดประเทศหนึ่ง และเป็นกลไกถ่วงดุลอำนาจจากการช่วงชิงระหว่างประเทศมหาอำนาจที่ต้องการแผ่อิทธิพลในเอเชียกลาง ทั้งนี้ ยกเว้นเติร์กเมนิสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่มีก๊าซธรรมชาติจำนวนมากที่ต้องการหลุดพ้นจากการครอบงำของรัสเซีย โดยจะดำเนินนโยบายที่เหินห่างจากรัสเซีย และไม่ค่อยเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศที่รัสเซียมีบทบาทสำคัญมากนัก รวมทั้ง CICA ด้วย ส่วนรัสเซียนั้น โดยที่แนวความคิดดังกล่าวริเริ่มโดยประธานาธิบดีนุร์สุลตัน เอ. นาซาร์บายอฟของคาซัคสถาน ซึ่งถือว่า กลไกดังกล่าวเปรียบเสมือนลูกหัวแก้วหัวแหวนของคาซัคสถาน รวมทั้ง แม้ว่าคาซัคสถานจะเป็นเอกราชจากอดีตสหภาพโซเวียตมานานแล้วก็ตาม แต่คาซัคสถานยังปฏิบัติตัวเป็นบริวารของสหพันธรัฐรัสเซีย โดยเฉพาะประธานาธิบดีนุร์สุลตัน เอ. นาซาร์บายอฟของคาซัคสถาน การเข้าร่วม CICA ของรัสเซียจึงมองได้ว่า เป็นเพื่อประโยชน์ในการเอาใจคาซัคสถาน และในขณะเดียวกัน ยังเป็นประโยชน์แก่รัสเซียในการปกป้องมิให้เอเชียกลางถูกรอบงำโดยสหรัฐอเมริกา ซึ่งสมประโยชน์ทั้งฝ่ายรัสเซีย และจีน ซึ่งไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาแผ่อิทธิพลและแนวความคิดทางตะวันตกเข้าไปในประเทศของตนผ่านดินแดนเอเชียกลาง และไม่ต้องการให้สหรัฐอเมริกาปิดล้อม หรือ มีอิทธิพลเหนือเอเชียกลางอีกด้วย ในขณะเดียวกัน สหรัฐอเมริกาก็ใช้ตุรกี และสาธารณรัฐเกาหลีเป็นสมาชิก รวมทั้งตนเองได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสังเกตการณ์ของ CICA ด้วยเพื่อรักษาผลประโยชน์ด้านพลังงานของตนและประเทศ

ตะวันตกในเอเชียกลาง ดังนั้น CICA จึงเป็นเพียงองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศที่รวมตัวกันแบบหลวมๆ ในภูมิภาคเอเชียกลาง ไม่อาจกล่าวได้ว่า เป็นองค์กรตัวแทนของทวีปเอเชียทั้งทวีป และไม่อาจกล่าวได้ว่า สมาชิกของ CICA ต่างมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันเพื่อส่งเสริมเป้าหมายของการมีสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงในเอเชียอย่างจริงจัง

3.6.5 ในส่วนของคาสัคสถานเองก็พยายามดำเนินนโยบายด้านพลังงานอย่างชาญฉลาด โดยได้กระจายการส่งออกน้ำมันไปทุกทิศทางโดยพยายามไม่ผูกติดกับประเทศใดประเทศหนึ่ง น้ำมันที่ผลิตได้จากทะเลสาปแคสเปียนจะส่งไปออกในทิศทางต่างๆ ในด้านยุโรป จะส่งไปออกที่ทำเรือทางฝั่งทะเลดำของรัสเซีย ในขณะที่ส่วนหนึ่ง ขนถ่ายผ่านเรือบรรทุกน้ำมันไปออกยังท่าเรือที่กรุงบากู ประเทศอาเซอร์ไบจาน เพื่อส่งผ่านท่อน้ำมันของอาเซอร์ไบจานไปออกที่ทำเรือในทะเลเมดิเตอร์เรเนียนของตุรกี ในด้านเอเชีย คาสัคสถานส่งน้ำมันผ่านท่อกส่งน้ำมันของจีนไปออกยังชายแดนด้านตะวันตกของจีน และอีกส่วนหนึ่ง ส่งผ่านท่อกส่งน้ำมันไปออกอ่าวเปอร์เซียที่ทำเรือของอิหร่าน ซึ่งเส้นทางหลังนี้เป็นที่สนใจของบรรดาประเทศนอกพันธมิตรของสหรัฐอเมริกา และอังกฤษ โดยเฉพาะรัสเซีย และฝรั่งเศส เนื่องจากบริษัทน้ำมันของสหรัฐอเมริกา และอังกฤษไม่กล้าที่จะเข้าไปลงทุนในโครงการนี้ด้วยเกรงว่า สหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรการกีดกัน (sanction) อิหร่าน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อบริษัทของตน ในขณะที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การขนส่งน้ำมันจากทะเลสาปแคสเปียนไปยังตลาดโลก นั้น เส้นทางที่สั้นและประหยัดที่สุด คือ เส้นทางลงอ่าวเปอร์เซีย

โครงการส่งน้ำมันออกจากคาสัคสถานไปลงอ่าวเปอร์เซียดังกล่าวยังก่อให้เกิดความขัดแย้งในผลประโยชน์ (conflict of interests) โดยโครงการฯ ได้รับการสนับสนุนจากจีนและอินเดีย ซึ่งต่อต้านนโยบายทางเลือกของสหรัฐอเมริกา และปากีสถาน ซึ่งกำลังเสนอ โครงการสร้างท่อกส่งน้ำมันจากคาสัคสถานผ่านอัฟกานิสถานไปออกที่ทะเลที่ปากีสถาน ดังนั้น สถานการณ์ใน CICA จึงเป็นการสร้างแนวร่วมพันธมิตรขึ้นมา 2 กลุ่ม ขั้วเดียวกันเพื่อแย่งชิงการเป็นผู้กำหนดเส้นทางส่งออกน้ำมันจากทะเลสาปแคสเปียน ได้แก่ คาสัคสถาน รัสเซีย อิหร่าน ฝรั่งเศส จีน และอินเดีย และอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ อัฟกานิสถาน และปากีสถาน

3.6.6 แม้ว่า CICA จะไม่มีประสิทธิภาพพอในการเป็นกลไกส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย แต่การมี CICA ไว้สำหรับประเทศสมาชิกในเอเชียก็สามารถเป็นช่องระบาย “ลมร้อน” ในภูมิภาค อันเป็นประโยชน์ในการช่วยลดอุณหภูมิความขัดแย้งระหว่างประเทศในเอเชียลงได้ระดับหนึ่ง ทั้งยังเป็นเวทีในการเปิดโอกาสให้สมาชิกในภูมิภาคเอเชียได้แสดงข้อคิดเห็นและทัศนะต่อประเด็นในภูมิภาค และประเด็นระหว่างประเทศต่างๆ

ซึ่งเป็นประโยชน์ในการแข่งขัน หรือ รับทราบท่าทีและข้อคิดเห็นของประเทศสมาชิกในประเด็นต่างๆ ดังกล่าว

3.6.7 ในการประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 3 ณ นครอิสตันบูล ประเทศตุรกี เมื่อวันที่ 7 – 9 มิถุนายน 2553 ได้มีการยอมรับประเทศในภูมิภาคเอเชียสมัครเข้าเป็นสมาชิกของ CICA เพิ่มเติม 2 ประเทศได้แก่ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และอิรัก และบังกลาเทศสมัครเป็นประเทศสังเกตการณ์ นอกจากนั้นเมื่อต้นเดือนกรกฎาคม 2553 ราชอาณาจักรกัมพูชาได้แสดงความจำนงขอสมัครเป็นสมาชิกของ CICA เพิ่มเติม ซึ่งสำนักเลขาธิการ CICA ได้มีหนังสือแจ้งเวียนสมาชิกพิจารณาแจ้งความเห็นภายในวันที่ 15 กรกฎาคม 2553 แล้ว และได้รับแจ้งไม่ขัดข้องจากสมาชิก ซึ่งตามหลักการการตัดสินใจใช้มติเป็นเอกฉันท์ถือว่า กัมพูชาได้รับการยอมรับจากสมาชิกเดิมให้เป็นสมาชิก CICA แล้ว

นอกจากสมาชิกที่เพิ่มขึ้นแล้ว ในส่วนของประเทศและองค์กรสังเกตการณ์ของ CICA นอกจากบังกลาเทศ กาตาร์ ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย ยูเครน องค์การสหประชาชาติ และสันนิบาตอาหรับ (LAS) แล้ว ยังมีประเทศและองค์กรระหว่างประเทศที่ได้รับเชิญเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมครั้งนี้เพิ่มเติม ได้แก่ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ ญูเวต ออสเตรเลีย มาซิโดเนีย องค์การการประชุมอิสลาม (OIC) องค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) องค์การสนธิสัญญาป้องกันแอตแลนติกเหนือ (NATO) องค์การความร่วมมือทางเศรษฐกิจของประเทศ เอเชียกลาง (ECO) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศทะเลดำ (BSEC) และสหภาพรัฐสภาแห่งยุโรป (PACE)

การมีประเทศสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มเติม และการมีประเทศและองค์กรระหว่างประเทศแสดงความสนใจเข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมของ CICA ดังกล่าว สะท้อนว่า CICA กำลังได้รับความสนใจจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย และภูมิภาคต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนอกจากจะมีประเทศไทยแล้ว ยังมีสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และราชอาณาจักรกัมพูชาเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA เพิ่มเติมด้วย และยังมีประเทศอินโดนีเซีย และประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นประเทศสมาชิกของอาเซียนเช่นกันเข้าร่วมเป็นประเทศสังเกตการณ์ของ CICA อีกด้วย และเมื่อวันที่ 12 กรกฎาคม 2553 ในการพบปะหารือระหว่างนายกษิต ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศกับ ดร. R.M. Marty M. Natalegawa รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอินโดนีเซียในโอกาสเดินทางมาเยือนไทย ณ กระทรวงการต่างประเทศ นายกษิตฯ ได้เชิญชวนอินโดนีเซียเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA โดยให้เหตุผลว่า CICA มีประเทศที่มีศักยภาพในการขยายความร่วมมือ เช่น คาซัคสถาน อาเซอร์ไบจาน ตุรกี และอิสราเอล และการเชื่อมโยง CICA กับองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) อย่างใกล้ชิด

การเป็นสมาชิก CICA ของอินโดนีเซีย ซึ่งได้รับตำแหน่งประธานของอาเซียนต่อจากเวียดนามแล้ว ในปี 2553 จะสามารถเชื่อมโยงอาเซียนกับเอเชียกลางให้ใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

3.6.8 จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ได้ส่งผลประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยทั้งในด้าน พหุภาคีและทวิภาคี โดยในด้านพหุภาคี นอกจาก CICA จะเป็นเวทีให้ประเทศไทยรับทราบท่าที และข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ในภูมิภาคและระหว่างประเทศ อันเป็นประโยชน์ในการถ่วงดุล กรอง แนวความคิดของไทยเพื่อกำหนดเป็นแนวนโยบายการต่างประเทศที่สมดุลแล้ว CICA ยังเป็นเวที ระหว่างประเทศให้ประเทศไทยได้ชี้แจงสถานการณ์ต่างๆ ในประเทศ หรือแสดงจุดยืน หรือ ถ่ายทอดประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของไทยในกรอบองค์กรอื่นที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก หรือก่อตั้ง เช่น ASEAN, ASEAN Regional Forum, Asia Cooperation Dialogue ให้แก่ CICA ซึ่ง เป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทยและการดำเนินการเชิงการทูตของไทย ตลอดจน การรณรงค์ขอเสียงสนับสนุนไทยในเวทีพหุภาคี

ในด้านทวิภาคี การเป็นสมาชิก CICA ได้เป็นประตูเปิดให้แก่ไทยในการขยาย ความร่วมมือในระดับทวิภาคีกับประเทศในเอเชียกลาง และประเทศอื่นๆ ที่ประเทศไทยไม่มี สำนักงานตัวแทนทางการทูตตั้งอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนไทยใน เวทีระหว่างประเทศต่างๆ การแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงระหว่างไทยกับประเทศในเอเชียกลาง มูลค่าการค้าที่เพิ่มพูนมากขึ้น การมีสำนักงานตัวแทนทางการทูตของคาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน ในประเทศไทย การมีสำนักงานสถานกงสุลกิตติมศักดิ์ไทยในคาซัคสถานและอุซเบกิสถาน การมี เส้นทางการบินติดต่อกันโดยตรงระหว่างประเทศไทยกับประเทศในเอเชียกลาง การเดินทางไปมา หาสู้กันระหว่างประชาชนที่เพิ่มขึ้น จำนวนชาวเอเชียกลางที่เดินทางมาท่องเที่ยวไทยเพิ่มขึ้น ตลอดจนคู่ทางการประกอบการทางธุรกิจและการลงทุนที่เปิดกว้างมากขึ้นระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศในเอเชียกลางล้วนเป็นตัวอย่างที่พิสูจน์ได้ถึงประโยชน์ในการเป็นสมาชิก CICA ของไทย

บทที่ 4

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อสรุป

แม้ว่าการสมัครเป็นสมาชิก CICA ของไทยอาจจะดูเหมือนว่า จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศไทยอย่างชัดเจนจาก CICA แต่อย่างใด แต่ในความเป็นจริง ประเทศไทยได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA และการให้ความร่วมมือของไทยแก่ CICA อย่างแข็งขันตลอดมา ซึ่งปรากฏตามข้อสรุป ดังนี้

4.1.1 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับแหล่งภูมิรัฐศาสตร์สำคัญแห่งหนึ่งของโลก

CICA ก่อตั้งขึ้นตามทฤษฎีความร่วมมือ (cooperation theory) ซึ่งมีแนวคิดที่ว่าประเทศต่างๆ ได้รวมตัวกันขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินการบางอย่างหนึ่งเมื่อมีความวิตกกังวลในความเป็นเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของตน สอดคล้องกับการที่ประเทศในเอเชียกลางได้รวมตัวกันขึ้นภายใต้การนำของประธานาธิบดีคาซัคสถานภายหลังเพิ่งได้รับเอกราชจากการล่มสลายลงของอดีตสหภาพโซเวียตเมื่อปี 2534 โดยการประกาศแนวคิดในการก่อตั้ง CICA ในการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ สมัยที่ 47 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2535 โดยทันที สะท้อนให้เห็นถึงความวิตกกังวลของประเทศในเอเชียกลางดังกล่าวต่อความเป็นเอกราช การมีอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของตน โดยการใช้การก่อตั้ง CICA เป็นเกราะกำบังตนเพื่อป้องกันประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค โดยเฉพาะรัสเซีย และจีน จะเข้าไปมีบทบาทและแผ่อิทธิพลเข้าครอบงำประเทศในเอเชียกลาง โดยเฉพาะคาซัคสถาน ซึ่งมีแหล่งปริมาณน้ำมันสำรองมากเป็นสัดส่วน ร้อยละ 2.5 ของปริมาณน้ำมันสำรองในโลก ก๊าซธรรมชาติ และแร่ยูเรเนียมซึ่งมีมากเป็นอันดับ 2 ของโลก และอุซเบกิสถาน ซึ่งผลิตและส่งออกฝ้ายมากเป็นอันดับ 5 และ 2 ของโลกตามลำดับ และมีก๊าซธรรมชาติ ร้อยละ 13 ของโลก และแร่ทองคำสำรองมากเป็นอันดับ 2 ของโลก ดังนั้น ดินแดนเอเชียกลางจึงเป็นแหล่งที่ตั้งที่สำคัญในด้านภูมิรัฐศาสตร์แห่งหนึ่งของโลก ซึ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ทำให้ประเทศไทยมีโอกาสและบทบาทที่จะแสดงออกเพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงของโลก อันจะช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ด้านการต่างประเทศของไทย

4.1.2 การมีเวทีสำหรับแสดงจุดยืนของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชีย

ประเทศไทยอาจใช้ประโยชน์จากเวที CICA ในการยังชีพทำที่ และรับทราบข้อคิดเห็นของประเทศต่างๆ ในประเด็นในภูมิภาคและระหว่างประเทศ การชี้แจงสถานการณ์ในประเทศไทย เช่น เหตุการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย กรณีชาวโรฮิงยา หรือ สถานการณ์ความไม่สงบในประเทศไทย หรือในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งประเทศไทยประสงค์จะผลักดันในเวทีระหว่างประเทศ เนื่องจากการที่ประเทศมหาอำนาจ และประเทศที่ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศในเอเชียกลางไปร่วมเป็นสมาชิกของ CICA นั้น ต่างมีจุดประสงค์ที่แตกต่างกัน แต่โดยรวมแล้วอาจจะเป็นเพื่อถ่วงและรักษาความสมดุลของการแข่งขันอำนาจและอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียกลาง และเพื่อแสดงจุดยืนของตนในประเด็นต่างๆ ทำให้ CICA เป็นเพียงเวทีเพื่อยืนยันของแต่ละประเทศมากกว่าที่จะเป็นเวทีเพื่อส่งเสริมความร่วมมือกันอย่างเป็นรูปธรรม

4.1.3 บทบาทของไทยในการช่วยลดอุณหภูมิความขัดแย้งในภูมิภาค

CICA อาจจะมีพัฒนาการที่ล่าช้า แต่ก็ยังเป็นประโยชน์ในการเป็นเวทีหารือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียต่อประเด็นปัญหาร่วมกันของภูมิภาค และระหว่างประเทศคู่ขัดแย้งที่ช่วยลดอุณหภูมิความตึงเครียดในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีคู่ขัดแย้งตลอดกาลที่สำคัญที่มีอยู่ในภูมิภาคเอเชียทั้งหมดร่วมเป็นสมาชิก เช่น อินเดียกับปากีสถาน อิสราเอลกับปาเลสไตน์ อิสราเอลกับอิหร่าน ซึ่งทำให้ประเทศคู่ขัดแย้งดังกล่าวมีเวทีที่จะหารือระหว่างกันโดยมิต้องทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องเสียหน้า หากจะต้องเจรจากัน ทำให้ประเทศไทย ในฐานะสมาชิก CICA ด้วยกัน มีโอกาสในการแสดงบทบาทการทูตระดับโลก โดยการเสนอเป็นตัวกลางในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้งในภูมิภาค หรือเป็นสถานที่ในการเจรจาหรือความขัดแย้งดังกล่าว

4.1.4 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ CICA

ในปี 2553 นี้ ตุรกี ซึ่งได้รับที่จะเป็นประธานของ CICA ในวาระปี 2553 – 2555 อันเป็นการเปลี่ยนการดำรงตำแหน่งประธานของ CICA เป็นครั้งแรกหลังจากคาซัคสถานได้ดำรงตำแหน่งมาอย่างยาวนานกว่า 18 ปี ได้ประกาศว่า จะผลักดันให้ CICA มีการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียในมิติด้านการเมืองและการทหารเพิ่มขึ้นโดยใช้วิธีการพูดคุย (dialogue) ระหว่างสมาชิกเพื่อสร้างความมั่นคงที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม (cooperative security) ซึ่งจากประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของตุรกี ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในตะวันออกกลาง และเป็นประธานขององค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) ในปี 2553 มาแล้ว น่าจะมีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ CICA มีการดำเนินกิจกรรมที่ทำให้เป้าประสงค์ของ CICA ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ซึ่งการเป็นสมาชิก CICA ของไทยจะเป็นโอกาสเปิดให้ประเทศไทยได้มีบทบาทในการให้ความ

ร่วมมือเพื่อส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย อันเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของไทยในด้านการต่างประเทศ

นอกจากนี้ ประเทศไทยอาจใช้ประโยชน์จากการเป็นประเทศที่มีบทบาทนำในองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ประเทศไทยมีบทบาทนำ ได้แก่ การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum-ARF) และการประชุมความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue – ACD) ซึ่งประเทศไทยได้ริเริ่มแนวคิดดังกล่าว ในการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง CICA กับองค์กรดังกล่าว ซึ่งจะทำให้องค์กรความร่วมมือดังกล่าวมีความเข้มแข็ง และมีการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

4.4.5 การส่งเสริมบรรยากาศของการหารือ

การที่หลายประเทศในเอเชียต่างร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรความร่วมมือทั้ง CICA, ARF และ ACD ซึ่งในส่วนหนึ่ง ดูเป็นการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรและเวลา แต่ในส่วนหนึ่ง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรความร่วมมือทั้งสามจะเป็นการกระตุ้นให้ประเทศต่างๆ ในเอเชียได้หันหน้ามาปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนข้อมูลและทัศนะระหว่างกันในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคและระหว่างประเทศในเวทีต่างๆ ดังกล่าวยิ่งขึ้น อันเป็นช่วยสร้างเสริมบรรยากาศของความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย หรือ อย่างน้อยที่สุด การมีความอดกลั้นต่อความแตกต่างในความคิดเห็น และทัศนะของประเทศต่างๆ ซึ่งการที่ไทยเข้าเป็นสมาชิกของ CICA จะช่วยให้ไทยสามารถรับรู้และกำหนดทิศทางทางการดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่ถูกต้อง และทันกาลจากข้อมูลและการหารือ การถกเถียง และการเสนอข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ จากสมาชิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสมาชิก ซึ่งประเทศมหาอำนาจในภูมิภาค เช่น รัสเซีย จีน อินเดีย และประเทศที่สามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในภาพรวมของเอเชีย ได้แก่ อิสราเอล ปาเลสไตน์ อิหร่าน อินเดีย และปากีสถาน

4.5.6 ความร่วมมือไร้พรมแดน

นอกจากความสัมพันธ์ด้านการค้า การท่องเที่ยว และโอกาสในการลงทุนที่เพิ่มพูนขึ้นระหว่างประเทศไทยกับประเทศเอเชียกลางจากการที่ไทยเป็นสมาชิก CICA ประเทศไทยยังจะได้รับประโยชน์ในการได้รับความร่วมมือจากสมาชิก CICA ในการต่อสู้กับปัญหาข้ามชาติ (transnational issues) ต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากนานาชาติ โดยอาศัยความเป็นพวกพ้องเดียวกัน และการประคับประคองต่างตอบแทน เช่น ปัญหาด้านอาชญากรรมข้ามชาติ สิ่งแวดล้อม โรคติดต่อระบาด การค้าอาวุธ และการค้ายมนุษย์ เป็นต้น อันจะทำให้ประเทศไทยมีกลไก เครือข่าย และความร่วมมือจากประเทศในภูมิภาคในการป้องกัน ต่อสู้ และแก้ไขในปัญหาในลักษณะดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4.2 ข้อเสนอแนะ

โลกในยุคโลกาภิวัตน์ได้เชื่อมโยงประเทศต่างๆ เข้าเป็นหมู่บ้านเดียวกันในโลก ซึ่งมีการไหลหมุนเวียนของข่าวสารและข้อมูล และการเดินทางติดต่อระหว่างกันได้อย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการเพิ่มพูนการเดินทาง การติดต่อ การลงทุน การค้า และการประกอบธุรกิจระหว่างกันอย่างกว้างขวางจากความต้องการพึ่งพาอาศัยกันที่เพิ่มขึ้น การเป็นสมาชิก CICA ของไทยเป็นที่ยอมรับว่า ได้ส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศ และการส่งเสริมผลประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยทั้งในด้านพหุภาคี และทวิภาคี ซึ่งควรที่จะได้มีการดำเนินการในเชิงนโยบายและการดำเนินการเพื่อสร้างเสริมบทบาทและผลประโยชน์ของไทยใน CICA ให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรมเพิ่มขึ้น ดังนี้

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

4.2.1.1 การสร้างพันธมิตรโดยรอบด้าน

ในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของประเทศใดประเทศหนึ่งให้สัมฤทธิ์ผลเพื่อส่งเสริมและรักษาผลประโยชน์ของชาติ และอธิปไตย จำเป็นที่ประเทศดังกล่าวจะต้องพยายามเสริมสร้างความเป็นมิตร และสร้างพันธมิตรโดยรอบด้าน การเป็นสมาชิก CICA ของไทย อย่างน้อยที่สุด จึงเป็นประโยชน์ในการมีมิตรประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศของไทย อีกทั้งยังจะเป็นเวทีระหว่างประเทศในเอเชียให้ประเทศไทยได้รับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และทัศนะของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเดียวกันต่อประเด็นต่างๆ ในภูมิภาคและระหว่างประเทศ อันเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดท่าทีของไทยที่สามารถส่งผลประโยชน์ให้แก่ประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยังจะเป็นประโยชน์ในการเป็นเวทีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยสามารถหยิบยกประเด็นต่างๆ ที่เห็นสมควรขึ้นชี้แจงเพื่อให้ประชาคมระหว่างประเทศในเอเชียทราบ ผลักดัน และขอรับการสนับสนุน รวมทั้งการขอให้สมาชิก CICA สนับสนุนไทยในเวทีองค์การระหว่างประเทศต่างๆ โดยอาศัย “ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน” และ “การประคับคองต่างตอบแทน” เป็นเครื่องมือทางการทูต อาทิ ปัญหาความไม่สงบในประเทศไทย การต่อต้านการค้ายาเสพติด การต่อต้านการลักลอบค้าอาวุธขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ฯลฯ และการสมัครเป็นสมาชิกประเภทไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติของไทยอีกวาระหนึ่ง ในปี ค.ศ. 2017 – 2019 โดยเฉพาะจากประเทศเอเชียกลาง ซึ่งไทยยังไม่มีตัวแทนทางการทูต และประเทศอื่นๆ ที่ประเทศไทยไม่ค่อยได้มีการติดต่อ

4.2.1.2 การกระชับความสัมพันธ์กับคาซัคสถาน

การที่ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิก CICA และส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมในกรอบของ CICA อย่างแข็งขัน นั้น ได้สร้างความประทับใจให้แก่คาซัคสถาน ซึ่งริเริ่มก่อตั้ง CICA เป็นอย่างมาก และน่าจะส่งผลดีโดยตรงต่อการดำเนินความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างไทยกับคาซัคสถาน โดยเฉพาะไทยยังไม่มีเวทีอื่นใดที่เหมาะสมที่จะดำเนินการปฏิสัมพันธ์กับคาซัคสถาน ได้มากกว่านี้ ทั้งนี้ เมื่อคำนึงว่า ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เห็นได้ชัดว่า คาซัคสถานทะเยอทะยานที่จะขยายบทบาทในเวทีระหว่างประเทศมากขึ้น โดยต้องการเป็นผู้นำภูมิภาคเอเชียกลาง ด้วยถือว่าที่ตั้งของประเทศที่ทำให้คาซัคสถานเป็น Eurasia เชื่อมโยงระหว่างสองทวีปในโลก คือ ยุโรป และเอเชียอย่างแท้จริง และคาซัคสถานได้มีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น โดยในปี 2553 นี้ คาซัคสถานได้ดำรงตำแหน่งประธานองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) และจะดำรงตำแหน่งประธานองค์การการประชุมอิสลาม (OIC) และเจ้าภาพจัด Asian Games ฤดูหนาวในปี 2554 คาซัคสถานยังประกาศว่า จะเร่งรัดพัฒนาประเทศให้เป็นหนึ่งใน 50 ประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากที่สุดภายในปี 2573 ดังนั้น หากประเทศไทยให้ความร่วมมือแก่ CICA ซึ่งเป็นกลไกที่คาซัคสถานปลุกปั่นขึ้นมาอย่างแข็งขันและต่อเนื่องต่อไป รวมทั้งการพิจารณาความเป็นไปได้ในการส่งเจ้าหน้าที่ทางการทูตของไทยไปประจำสำนักเลขาธิการ CICA รวมทั้งการพิจารณาเปิดสำนักงานตัวแทนทางการทูตของไทยในคาซัคสถานก็น่าจะเป็นประโยชน์ในการกระชับความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับคาซัคสถาน ซึ่งจะเป็นประเทศที่จะทวีความสำคัญยิ่งขึ้นในอนาคต ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

4.2.1.3 การส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างองค์กร

ในปี 2545 ซึ่งประเทศไทยเข้าร่วมการประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งแรก ณ เมืองอัลมาตี คาซัคสถานโดยนายนิสสัย เวชชาชีวะ ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้แทนประเทศไทยเข้าร่วมประชุมในฐานะประเทศสังเกตการณ์ แม้ว่า คาซัคสถานจะมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะให้ประเทศในเอเชียตะวันออก และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าเป็นสมาชิก CICA อย่างสมบูรณ์ในขณะนั้น โดยเห็นว่า ผลประโยชน์ของไทยที่จะได้รับโดยตรงจากการเป็นสมาชิก CICA ยังมีไม่มากพอต่อการสมัครเข้าเป็นสมาชิกอย่างสมบูรณ์ ซึ่งผู้ศึกษาเห็นสอดคล้องด้วย อีกทั้งเหตุผลเพิ่มเติมว่า ประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ผลักดันและประเทศที่ริเริ่มก่อตั้งกรอบความร่วมมือในลักษณะเดียวกันสำหรับภูมิภาคเอเชีย กล่าวคือ การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) และการประชุมความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue - ACD) อย่างไรก็ตาม เมื่อไทยตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ CICA อย่างเต็มตัวแล้ว ไทยควรจะให้ความร่วมมือแก่ CICA

อย่างแข็งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อสนองต่อความคาดหวังจากสมาชิกของ CICA ว่า ไทยจะถ่ายทอดประสบการณ์ในการเป็นตัวเชื่อมกลางและประสบการณ์ของความร่วมมือในกรอบของอาเซียน อาเซียนกับประเทศคู่เจรจา และการดำเนินมาตรการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างประเทศในกรอบความร่วมมือของ ARF ให้แก่ CICA ซึ่งตรงกับถ้อยคำในคำกล่าวสุนทรพจน์ต่อที่ประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 3 ณ นครอิสตันบูล เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2553 ของนายกิตติ ภิรมย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเข้าร่วมประชุมฯ ในฐานะผู้แทนพิเศษ (special envoy) ของนายกรัฐมนตรี ว่า “ไทยในฐานะที่เป็นประเทศจากอาเซียนเพียงประเทศเดียวที่เป็นสมาชิกของ CICA มากกว่า 6 ปี ยินดีที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ระหว่างอาเซียน ซึ่งก่อตั้งมากกว่า 42 ปี และ ARF ซึ่งก่อตั้งมากกว่า 16 ปี กับ CICA เพื่อประโยชน์ของทั้งสองฝ่ายในการแสวงหาหนทาง การขยายความร่วมมือในรูปแบบต่างๆ ระหว่างกัน และหวังว่า จะมีการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เอเชียตะวันตกและเอเชียตะวันออกให้มากยิ่งขึ้น”

4.2.1.4 การเปิดประตูเอเชียกลาง

การเป็นสมาชิก CICA ของไทยเป็นที่ยอมรับว่า เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสัมพันธ์ทวิภาคีกับประเทศในเอเชียกลางเพิ่มขึ้น และเป็น “ประตู” เปิดไปสู่การขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศในเอเชียกลาง ซึ่งในช่วงนี้ นับเป็นโอกาสของไทย เนื่องจากระบบเศรษฐกิจ ของประเทศในเอเชียกลางยังไม่พัฒนา และมีช่องว่างทางธุรกิจจำนวนมาก ที่ประเทศไทยสามารถแทรกเข้าไปหยิบฉวยโอกาสให้เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะในธุรกิจที่ประเทศไทยมีความชำนาญ อาทิ โทรคมนาคมและการสื่อสาร อินเทอร์เน็ต การพัฒนา อสังหาริมทรัพย์ พลังงาน โครงสร้างพื้นฐานและการบริการ การก่อสร้าง การขนส่ง การจัดตั้ง เครือข่ายโลจิสติกส์ การแปรรูปทรัพยากรธรรมชาติ และการเกษตร เหมือนแร่ ธุรกิจการค้าและการผลิตสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภค เครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ไฟฟ้า รถยนต์และ ส่วนประกอบ อาหารสำเร็จรูป อาหารกระป๋อง เสื้อผ้าและสิ่งทอ ธุรกิจสิ่งทอ และการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ในระยะเริ่มแรก กระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะหน่วยงานภาครัฐของไทยควรจะเป็น หน่วยงานนำภาคเอกชนไทยไปบุกเบิกหาช่องทางในการทำธุรกิจเพื่อประกันความมั่นใจในการประกอบการของนักธุรกิจไทย ดังเช่นกรณีที่นายอภิชาติ ชินวรรโณ รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศได้นำคณะผู้แทนไทย ซึ่งประกอบด้วยคณะผู้บริหารระดับสูงจากบริษัทปิโตรเลียม แห่งประเทศไทย สำรวจและผลิตปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการ ต่างประเทศไปเยือนอุซเบกิสถานเพื่อหาหนทางการลงทุนด้านพลังงานในอุซเบกิสถานเมื่อ ระหว่างวันที่ 14 – 18 กรกฎาคม 2553

นอกจากนั้น โดยที่ประเทศไทยมีชื่อเสียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับ ความนิยม และชาวไทยมีอิทธิพลไม่ตรีในการต้อนรับชาวต่างชาติ ซึ่งไทยอาจใช้ข้อได้เปรียบนี้ ในการเข้าร่วมงานนิทรรศการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในประเทศเอเชียกลางเพื่อส่งเสริม การเดินทางไปมาหาสู่กันระหว่างภาคประชาชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย รวมทั้ง การพิจารณาเปิดสำนักงานตัวแทนการท่องเที่ยวของไทยเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ประเทศเอเชียกลาง โดยเฉพาะคาซัคสถาน และอุซเบกิสถาน ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทนำใน เอเชียกลาง โดยคาซัคสถานมีรายได้จากการส่งออกน้ำมันและก๊าซธรรมชาติมากและต้องการเร่งรัด การพัฒนาประเทศ ส่วนอุซเบกิสถานมีประชากรกว่า 25 ล้านคน มากที่สุดในเอเชียกลาง และยังเป็น ประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับทุกประเทศในเอเชียกลาง ซึ่งเหมาะสมที่จะเป็นตลาดสำหรับการ ส่งออก และศูนย์กระจายสินค้าของไทยในเอเชียกลาง และทั้งสองประเทศยังเป็นประเทศที่มี กลุ่มทุนในการลงทุนที่เปิดกว้างสำหรับผู้ประกอบการของไทยทั้งในด้านพลังงาน อุตสาหกรรมต่างๆ รวมทั้งอุตสาหกรรมด้านปิโตรเคมี อุตสาหกรรมเกษตร และอุตสาหกรรมการผลิตอื่นๆ ตลอดจน การบริการ

4.2.1.5 การร่วมมือในการต่อต้านปัญหาข้ามชาติ

โลกในปัจจุบัน ต้องการความพึ่งพาอาศัยกันและกันมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก ประเด็นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นล้วนซับซ้อน เชื่อมโยงกับหลายประเทศ และมีลักษณะเป็นปัญหาระดับโลก (global issues) ซึ่งยากแก่ประเทศใดประเทศหนึ่งจะสามารถแก้ปัญหาได้เพียงลำพัง การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA จะทำให้ประเทศไทยมีมิตรประเทศในการร่วมมือต่อสู้และแก้ไข ปัญหาในลักษณะข้ามชาติดังกล่าว อาทิ การค้ายาเสพติด การลักลอบค้ายาเสพติด การแพร่ระบาดของ โรคติดต่อ การฟอกเงิน การก่อการร้าย เป็นต้น

4.2.1.6 การยกระดับการดำเนินการทูตของไทย

แม้ว่า CICA จะประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นคู่ขัดแย้งระหว่างกันตลอดเวลา และส่งผลให้พัฒนาการของ CICA ล่าช้า แต่ก็ยังเป็นช่องทางหนึ่งที่ประเทศไทยอาจจะใช้ประโยชน์ จากการร่วมเป็นสมาชิก CICA ในการอาสาดำเนินการทูตของไทยโดยเสนอเป็นตัวกลางจัดการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างประเทศคู่ขัดแย้ง หรือ เสนอเป็นสถานที่ในการเจรจาข้อพิพาทระหว่างประเทศคู่ขัดแย้ง ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักในเวทีระหว่างประเทศยิ่งขึ้น และช่วยยกระดับการดำเนินการทางการทูตของไทยให้มีชื่อเสียงก้าวสู่ระดับโลก

4.2.2 ข้อเสนอแนะเชิงดำเนินการ

4.2.2.1 การให้ความร่วมมือแก่ CICA อย่างแท้จริง

แม้ที่ผ่านมา CICA จะมีพัฒนาการความร่วมมือที่ยังไม่เป็นรูปธรรมมากนัก แต่การเป็นสมาชิก CICA ทำให้ไทยสามารถใช้โอกาสใน CICA ได้หลายด้าน อาทิ

ก. เป็นเวทีที่ประเทศไทยสามารถได้รับฟังท่าทีและความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลายจากแต่ละประเทศสมาชิกที่มีผลประโยชน์แตกต่างหลากหลายในภูมิภาค ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากเวทีของ CICA จะเป็นประโยชน์ในการประมวลเป็นท่าทีของประเทศไทย ตลอดจนการกำหนดเป็นนโยบายการต่างประเทศของไทยสำหรับประเทศต่างๆ ที่สอดคล้องกับท่าทีของประเทศดังกล่าว อันเป็นการเสริมสร้างมิตรสัมพันธ์ระหว่างกัน นอกจากนี้ การเป็นสมาชิก CICA ยังเป็นโอกาสให้ประเทศไทยได้เสริมสร้างและกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือทวิภาคีกับประเทศสมาชิกของ CICA และยังเป็นโอกาสให้ประเทศไทยได้ปฏิสัมพันธ์กับบางประเทศ ซึ่งไม่ค่อยได้มีการติดต่อสัมพันธ์กันบ่อยนัก ในเวทีต่างๆ เพื่อหาหรือการขยายและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกัน

ข. การเป็นสมาชิก CICA จะเป็นโอกาสและเวทีให้ประเทศไทยสามารถใช้ในการชี้แจง หรือ เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของไทย หรือ ประเด็นต่างๆ ที่เป็นท่าทีของประเทศไทยในเวทีประชาคมระหว่างประเทศได้เพิ่มมากขึ้น

ค. การเป็นสมาชิก CICA เป็นโอกาสในการแบ่งปันประสบการณ์ และขยายความเชื่อมโยง (connectivity) ภายในภูมิภาค และระหว่างภูมิภาค ทั้งนี้ หลายประเทศสมาชิกใน CICA ต่างเป็นประเทศที่มีอิทธิพลทางการเมืองระหว่างประเทศสูง และยังเป็นสมาชิกสำคัญในหลายองค์กร อาทิ จีน รัสเซีย อินเดีย นอกจากนี้ อีกหลายประเทศได้ขยายบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจทวีเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เช่น สาธารณรัฐเกาหลี ตุรกี คาซัคสถาน โดยเฉพาะตุรกี ซึ่งในปัจจุบันเริ่มตระหนักถึงศักยภาพของตนเองในฐานะประเทศที่เชื่อมโยงกับทั้งยุโรป เอเชียกลาง และตะวันออกกลาง รวมทั้งสามารถหารือได้กับทั้งอิรัก และอิหร่าน จึงเลือกที่จะดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่เป็นของตนเองมากขึ้นเช่นเดียวกับมหาอำนาจขนาดกลางที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น อินเดีย และบราซิล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ตุรกีกล้าเผชิญหน้ากับอิสราเอล และมีการหารือกับอิหร่านเรื่องนิวเคลียร์ รวมทั้งการแสดงบทบาทที่แข็งขันใน CICA ซึ่งได้มีส่วนช่วยเสริมสร้างสถานะภาพของตุรกีในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนี้ การที่ CICA มีประเทศสังเกตการณ์และองค์การระหว่างประเทศที่เป็นองค์กรสังเกตการณ์ในกิจกรรมของ CICA เพิ่มขึ้นก็เป็นโอกาสให้ประเทศไทยสามารถใช้เป็นช่องทางในการขยายความร่วมมือกับประเทศและองค์กรดังกล่าวให้เพิ่มมากขึ้นด้วย

ง. การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ซึ่งนับเป็นพัฒนาการของการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) อันทำให้มีการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ และกรอบความร่วมมือหลายองค์กรเพื่อส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และความไว้วางใจระหว่างสมาชิก นั้น หากประเทศไทยจะได้รวบรวมวิธีการดำเนินการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิก CICA นำไปประมวลเป็นแนวทางการดำเนินการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และการดำเนินมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศร่วมกับการดำเนินการในกรอบองค์การความร่วมมืออื่นที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก จะทำให้ประเทศไทยมีความรอบรู้และความชำนาญการในการดำเนินการในด้านดังกล่าว ซึ่งได้เริ่มทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นแล้วในเวทีระหว่างประเทศ นอกจากนั้น ประเทศไทยยังสามารถนำเอาประสบการณ์การร่วมดำเนินการส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในกรอบของ CICA ไปปรับใช้และดำเนินกิจกรรมในลักษณะเดียวกันในกรอบการทำงานขององค์การความร่วมมืออื่นที่ประเทศไทยเป็นสมาชิก เช่น อาเซียน และ ARF อันจะเป็นการส่งเสริมบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศดังกล่าวเพิ่มขึ้น

ดังนั้น นอกจากประเทศไทยควรที่จะให้ความสำคัญแก่ CICA โดยการเข้าร่วมการประชุม และการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของ CICA อย่างแข็งขันดังเช่นที่ได้ดำเนินการที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องต่อไปแล้ว ผู้แทนไทยที่เข้าร่วมประชุมและกิจกรรมในกรอบของ CICA ควรจะหาโอกาสในการพบปะพูดคุยกับผู้แทนจากประเทศสมาชิกอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศที่ไม่มีผู้แทนสำนักงานตัวแทนทางการทูตในประเทศไทย เพื่อหารือแนวทางในการส่งเสริมและขยายความร่วมมือระหว่างกัน ตลอดจนการจัดเก็บรวบรวมข้อมูล ทำที่ ข้อคิดเห็น และข้อถกเถียงต่างๆ ระหว่างสมาชิกในเวทีของ CICA อย่างเนบเนียน และจัดทำรายงานในประเด็นดังกล่าวควบคู่ไปกับการเข้าร่วมกิจกรรมในกรอบของ CICA ให้กระทรวงการต่างประเทศทราบ นอกจากนั้น เนื่องจาก CICA เป็นเวทีของประเทศสมาชิกที่มีศักยภาพ มีความหลากหลาย และกระจายอยู่ทุกภาคส่วนของเอเชีย ซึ่งไทยสามารถใช้ประโยชน์ในการเชื่อมโยง และต่อยอดจากกรอบความร่วมมืออื่นๆ ในลักษณะที่เกื้อหนุนต่อกันได้ อาทิ การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) การประชุมความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue - ACD) การประชุมหารือเอเชีย-ตะวันออกกลาง (Asia-Middle East Dialogue – AMED) หรือในองค์กรที่ไทยเป็นผู้สังเกตการณ์ หรือ เป็นหุ้นส่วน (partner) ด้วย อาทิ องค์การการประชุมอิสลาม (Organization for Islamic Conference – OIC) และองค์การเพื่อความร่วมมือและความมั่นคงในยุโรป (Organization for Security and Cooperation in Europe- OSCE) เป็นต้น ประเทศไทยอาจจะพิจารณาความเป็นไปได้ในการจัดส่งเจ้าหน้าที่การทูตของไทยไป

ปฏิบัติงานที่สำนักเลขาธิการ CICA อันจะเป็นประโยชน์ทั้งในด้านการส่งเสริมภาพลักษณ์ของไทย ในการให้ความร่วมมือแก่องค์กรความร่วมมือในระดับภูมิภาคเอเชีย การติดตามความเคลื่อนไหว ของสถานการณ์ต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย และระดับโลกได้อย่างใกล้ชิดและรู้ลึก และการพัฒนา จิตความสามารถของบุคลากรของกระทรวงการต่างประเทศ

4.2.2.2 การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของหน่วยราชการไทย

ประเทศไทย ซึ่งรับอาสาเป็นประเทศประสานงานด้านเศรษฐกิจของ CICA ร่วมกับรัสเซีย และคาซัคสถานของ CICA ควรจะผลักดัน และกระตุ้นให้ส่วนราชการ หรือ หน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนเสริมสร้างการปฏิสัมพันธ์และ การสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิก CICA อย่างต่อเนื่อง ทั้งเพื่อเผยแพร่บทบาทของไทย ในเวทีระหว่างประเทศ และการสร้างความนิยมไทยในหมู่สมาชิก CICA อันเป็นประโยชน์ใน การขยายความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสมาชิก CICA อย่างรอบด้าน อาทิ เช่น การที่ประเทศไทย โดยกระทรวงการต่างประเทศร่วมกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม กระทรวงอุตสาหกรรมได้รับที่จะเป็นเจ้าภาพจัด CICA Business Forum & SMEs Networking ในกรุงเทพฯ ในเดือนตุลาคม 2553 เพื่อร่วมกันพิจารณาหาแนวทางการพัฒนาและ ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในสมาชิก CICA ซึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์ในการ ส่งเสริมเผยแพร่ภาพลักษณ์ของไทยด้านการท่องเที่ยวไทย และการขยายตลาดการส่งออก สินค้าไทยไปในตัว ทั้งนี้ นายวลาดีมีร์ ปูติน (Vladimir Putin) นายกรัฐมนตรีรัสเซียยังได้ กล่าวถึงกิจกรรมดังกล่าวในคำกล่าวสุนทรพจน์ในการประชุมระดับผู้นำของ CICA ครั้งที่ 3 ณ นครอิสตันบูล ประเทศตุรกี เมื่อวันที่ 7-9 มิถุนายน 2553 และเชิญชวนสมาชิก CICA เข้าร่วม การประชุมดังกล่าวอย่างพร้อมเพรียงกันด้วย

นอกจากนี้ กระทรวงการต่างประเทศอาจมีบทบาทในการผลักดันและ ส่งเสริมให้ส่วนราชการของไทยได้มีความสัมพันธ์และความร่วมมือในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ประเทศในเอเชียกลางเพื่อเพิ่มพูนความสัมพันธ์ในกรอบทวิภาคี อันจะเป็นประโยชน์ต่อ ความร่วมมือระหว่างกันในกลุ่มพหุภาคีด้วย เช่น ความร่วมมือในการปราบปรามยาเสพติด การค้ามนุษย์ การฟอกเงิน การโอนตัวนักโทษ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ ซึ่งจะทำให้การดำเนินการของประเทศไทยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.2.2.3 การให้การสนับสนุนทางการเงินแก่ CICA

นับตั้งแต่ประเทศไทยสมัครเป็นสมาชิก CICA เมื่อปี 2547 จนถึงปัจจุบัน ปี 2553 เป็นเวลาเกือบ 7 ปี ประเทศไทยยังมิได้ให้การสนับสนุนทางการเงินอย่างเป็นทางการแก่ CICA โดยมีเพียงภาคีสถานเป็นประเทศบริจาครายใหญ่ประจำแก่ CICA รองลงไป ได้แก่ จีน รัสเซีย สาธารณรัฐเกาหลี อิหร่าน ซึ่งการให้การสนับสนุนทางการเงินดังกล่าวเป็นไปด้วยความสมัครใจ ซึ่งสำหรับประเทศไทย แม้จะไม่ได้ให้การสนับสนุนทางการเงิน แต่ประเทศไทยได้ให้ความร่วมมือแก่ CICA ด้วยดี โดยการให้ความร่วมมือในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคณะทำงานพิเศษและเจ้าหน้าที่อาวุโสของ CICA ที่กรุงเทพฯ ในปี 2550 การหารือสามฝ่าย (ตุรกี ภาคีสถานและไทย) ว่าด้วยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การดำเนินมาตรการสร้างความไว้วางใจด้านการเมืองและการทหารในกรอบของ ARF ที่กรุงเทพฯ เมื่อต้นเดือนมกราคม 2553 และล่าสุด การรับเป็นเจ้าภาพจัด CICA Business Forum & SMEs Networking ที่กรุงเทพฯ ในเดือนตุลาคม 2553 อย่างไรก็ตาม หากประเทศไทยจะพิจารณาความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณอุดหนุน CICA ในปีงบประมาณใดที่ประเทศไทยมีความพร้อมก็น่าจะเป็นการแสดงความมีน้ำใจของไทย และการให้ความสำคัญของไทยแก่ CICA

4.2.2.4 การผลักดันให้ CICA จัดทำปฏิทินกิจกรรมในแต่ละรอบปี

CICA มีกิจกรรมความร่วมมือภายใต้กรอบการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์และมาตรการสร้างความไว้วางใจระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียอยู่มาก ซึ่งเสนอโดยสมาชิกในระยะเวลาที่ผ่านมา ส่วนราชการของไทยมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย เนื่องจากไม่ทราบข้อมูลล่วงหน้าของการจัดกิจกรรมดังกล่าวในระยะเวลาที่นานพอที่จะเสนอขอตั้งงบประมาณสนับสนุนการเดินทางไปร่วมกิจกรรมตามกฎเกณฑ์ของ CICA ซึ่งกำหนดให้แต่ละประเทศสมาชิกออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เอง อาทิ การประชุมผู้บัญชาการตำรวจของ CICA ที่ตุรกี การประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องน้ำที่อิสราเอล การประชุมเชิงปฏิบัติการว่าด้วยการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ภาคีสถาน เป็นต้น ซึ่งล้วนเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น หากประเทศไทยจะผลักดันให้สำนักเลขาธิการ CICA สามารถจัดทำกำหนดการในปฏิทินของกิจกรรมความร่วมมือในกรอบของ CICA ในแต่ละรอบปีในระยะเวลาล่วงหน้าทั้งในส่วนของการจัด ซึ่งเสนอจัดโดยสำนักเลขาธิการ CICA หรือ สมาชิก CICA และให้สำนักเลขาธิการ CICA แจ้งเวียนให้สมาชิกทราบและพิจารณาก่อนเป็นการล่วงหน้าอย่างน้อย 6 เดือน ก็น่าจะเป็นประโยชน์ ในการสนับสนุนส่วนราชการของไทยได้สามารถขอตั้งงบประมาณหรือของงบประมาณในการเดินทางไปเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้

4.2.2.5 การผลักดันการจัดตั้งวงหารือเชิงวิชาการของ CICA

เป็นข้อเท็จจริงที่ได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การที่หน่วยงานของรัฐของแต่ละประเทศจะร่วมมือกัน นั้น จะขาดความยืดหยุ่นและความประนีประนอมผ่อนปรนในการหารือกันในประเทศที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ หรือ ประเด็นที่อาจส่งผลกระทบในทางใดหรือทางหนึ่งให้แก่ประเทศของตน ทางออกของหลายองค์การความร่วมมือในภูมิภาคและระหว่างประเทศจึงได้จัดให้มีการประชุมเสวนาทางวิชาการ หรือ การประชุมรอบโต๊ะ (roundtable discussion) หรือ การระดมสมอง (brain storming) ในประเด็นใดประเด็นหนึ่งที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของการรวมตัวระหว่างประเทศ หรือ ประเด็นที่อาจส่งผลกระทบต่อภูมิภาคในด้านต่างๆ ระหว่างนักวิชาการที่ทรงคุณวุฒิของแต่ละประเทศสมาชิก ซึ่งนับเป็นแนวทางที่ดีที่หน่วยงานของรัฐของแต่ละประเทศจะได้รับทราบข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลาย ตลอดจนมุมมอง และวิสัยทัศน์ของนักวิชาการของแต่ละประเทศ อันเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานของรัฐของแต่ละประเทศสมาชิก และสำนักเลขาธิการ CICA จะพิจารณานำไปใช้เป็นประโยชน์ เนื่องจากนักวิชาการมักไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง การแสดงข้อคิดเห็นมักจะตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริงและข้อมูลที่ได้รับ และเป็นเชิงวิชาการเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของภูมิภาค และบางนักวิชาการอาจมีมุมมองที่หน่วยงานของรัฐคาดไม่ถึง ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมบรรยากาศของความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง CICA ประกอบด้วยสมาชิกที่หลายประเทศที่ยังเป็นคู่อริต่อกัน จึงยากที่จะหาข้อมติที่เป็นเอกภาพร่วมกันในทางการ ดังนั้น ประเทศไทยจึงอาจจะนำเสนอต่อที่ประชุมของ CICA พิจารณาสันสนุนการจัดให้มีกลไกการหารือระหว่างนักวิชาการจากสมาชิกในลักษณะ track II คู่ขนานไปกับการหารือในระดับหน่วยงานของรัฐของสมาชิก ซึ่งเรียกกันว่า track I โดยอาจจัดประชุมระดมสมองระหว่างนักวิชาการระหว่างสมาชิกเมื่อมีเหตุการณ์ หรือ สถานการณ์ใดๆ เกิดขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อภูมิภาคในวงกว้าง หรือเป็นประจำในช่วงเวลาก่อนการจัดการประชุมระดับสำคัญของ CICA อาทิ การประชุมระดับผู้นำของ CICA เพื่อแสวงหาจุดร่วมของสมาชิกในประเด็นด้านต่างๆ และเสนอแนะยุทธศาสตร์การพัฒนาในภูมิภาค ทั้งนี้ กลไกดังกล่าวจะมีส่วนในการส่งเสริมการรับรู้และการตระหนัก (awareness) ของภาคประชาชนในประเทศสมาชิกต่อการมีองค์กร CICA ในภูมิภาค ซึ่งในปัจจุบัน ยังไม่เป็นที่รับรู้กันกว้างขวางมากนัก

4.2.2.6 การผลักดันวาระของไทย

ในระยะเวลาที่ผ่านมา การทูตเชิงพหุภาคีของไทยในหลายองค์กรระหว่างประเทศ รวมทั้งในองค์กรสหประชาชาติ นับว่าไม่โดดเด่นมากนัก โดยส่วนใหญ่เป็นการแสดง

ทำที่คล้ายตามเสียงส่วนใหญ่ของสมาชิก หรือ ข้อคิดเห็นและท่าทีของประเทศมหาอำนาจที่ประเทศไทยมีความสัมพันธ์ฉันท์มิตรที่ดี หรือ การแสดงท่าทีของการเป็นพลเมืองดี (decent citizen) ของโลกโดยไม่ประณามใคร หรือ ยืนยันเรียกร้องในเรื่องใดอย่างเข้มข้น และจริงจัง และจะพลีหรือ โอนอ่อนไปตามเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งทำให้ประเทศไทยไม่มีจุดยืนที่เด่นชัดและโดดเด่นในเวทีระหว่างประเทศ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก CICA ซึ่งเป็นเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีผลประโยชน์ทางไกลของไทย น่าจะเป็นเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศไทยอาจจะพิจารณาใช้ประโยชน์ในการเป็นเวทีสำหรับการ “โยนก้อนหินถามทาง” โดยเสนอข้อคิด หรือประเด็นในเรื่องใดๆ ที่ประเทศไทยเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญเพื่อทดสอบปฏิกิริยาของประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากเวทีนี้ ประเทศไทยจะสามารถผลักดัน ในเวทีระหว่างประเทศที่ใหญ่ขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การที่ไทยได้เสนอตัวลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกประเภทไม่ถาวร ในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ วาระปี 2560 – 2562 นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ประเทศไทยจะต้องแสดงการมีวิสัยทัศน์และจุดยืนที่โดดเด่น และยึดมั่นในเวทีการเมืองระหว่างประเทศที่ชัดเจน เพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงสนับสนุนที่เพียงพอ

แนวความคิดดังกล่าวสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของนายสีหศักดิ์ พวงเกตุแก้ว⁶ เอกอัครราชทูตคณะผู้แทนถาวรไทยประจำองค์การสหประชาชาติ ณ นครเจนีวา ซึ่งเห็นว่า “หากประเทศไทยจะมีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ ประเทศไทยจะต้องแสดงบทบาทมากขึ้น และต้องจัดภาพลักษณ์ของไทยให้เป็นที่รับทราบอย่างชัดเจน และจะต้องมีจุดยืนว่า ต้องการจะผลักดันเรื่องอะไร และอาจต้องจำเป็นต้องกำหนดให้มีการเพิ่มพูนบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศเป็นยุทธศาสตร์ข้อหนึ่งของนโยบายการต่างประเทศของไทย โดยต้องร่วมมือและสร้างความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับหน่วยราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องทันกาล และกำหนดยุทธศาสตร์ และท่าทีของไทยที่ชัดเจนที่จะผลักดันในประเด็นใดประเด็นหนึ่งในฐานะเป็นสิ่งที่ประเทศไทยพึงกระทำในฐานะสมาชิกที่ดีของประชาคมระหว่างประเทศ ในขณะเดียวกัน ในแง่ของการดำเนินการ จำเป็นที่จะต้องส่งเสริมหน่วยงานของไทยที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมอย่างเต็มที่ที่จะดำเนินการตามพันธกิจที่ได้รับมอบหมาย เช่น การที่ประเทศไทยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาสิทธิมนุษยชน (Human Rights Council) ในปี 2553 นี้ ประเทศไทยจะต้อง raise profile และดำเนินการแก้ไขปัญหภายในประเทศที่สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง เช่น ปัญหาความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ การสร้างความปรองดองภายในชาติ

⁶ กล่าวในการบรรยายแก่ผู้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2553

ภายหลังเหตุการณ์ความไม่สงบในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดในช่วงเดือนเมษายน – พฤษภาคม 2553 ในขณะที่เดียวกัน ประเทศไทยต้องมีท่าทีและจุดยืนในการสนับสนุนการปกป้องและต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ โดยยึดหลักสายกลาง (moderate) และยึดมั่นในเรื่องที่ “สมเหตุสมผล”

4.2.2.7 การสร้างแนวร่วมพันธมิตรประเทศมุสลิมสายกลาง

ประเทศในเอเชียกลางในปัจจุบัน นอกจากจะมีความโดดเด่นในการมีทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ และสินแร่ต่างๆ จำนวนมากแล้ว ประเทศในเอเชียกลางยังเป็นที่ยอมรับในการเป็นประเทศมุสลิมสายกลาง และการแบ่งแยกศาสนาออกจากการปกครองและบริหารประเทศ (secularism) อย่างชัดเจน ประชากรส่วนใหญ่ ร้อยละ 80 เป็นมุสลิม นิกายซุนนี แต่เปิดให้ชนเผ่าหลายหลายเชื้อชาติ และเผ่าพันธุ์นับถือและประกอบพิธีทางศาสนาของตนได้อย่างเสรี ซึ่งที่ผ่านมา ไม่ปรากฏมีข้อขัดแย้งทางศาสนาเกิดขึ้นในประเทศดังกล่าว มีแต่เพียงกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงที่พยายามก่อการร้าย แต่รัฐบาลของประเทศดังกล่าวได้ทำการปราบปรามอย่างเด็ดขาด และไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ ทำให้กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงต้องหลบหนีไปอยู่ในประเทศอื่น นอกจากนี้ ประเทศในเอเชียกลางได้มีบทบาทในเวทีระหว่างประเทศเพิ่มสูงขึ้นเป็นอย่างมาก โดยคาซัคสถานได้รับตำแหน่งเป็นประธานองค์การเพื่อความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (OSCE) ในปี 2553 และจะรับเป็นประธานองค์การการประชุมอิสลาม (OIC) ในปี 2554 อุซเบกิสถานเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสหภาพการพัฒนาระหว่างเอเชีย (Asian Development Bank - ADB) ในเดือนพฤษภาคม 2553 และ Shanghai Cooperation Dialogue (SCO) ในเดือนมิถุนายน 2553 ทาจิกิสถานเป็นประธานและเจ้าภาพจัดการประชุมสหภาพมนตรีต่างประเทศขององค์การการประชุมอิสลาม ครั้งที่ 37 ณ กรุงดูชานเบ เมื่อวันที่ 18 – 20 พฤษภาคม 2553 และการสัมมนาระดับชาติว่าด้วยการใช้ทรัพยากรน้ำตามข้อมติขององค์การสหประชาชาติเมื่อวันที่ 6 – 13 มิถุนายน 2553 ประเทศไทยจึงควรพยายามสร้างความใกล้ชิดกับประเทศในเอเชียกลางมากยิ่งขึ้น โดยการขยายความสัมพันธ์และความร่วมมือทวิภาคีอย่างรอบด้านกับประเทศดังกล่าว โดยเฉพาะการสนับสนุนการจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือระหว่างไทยกับอุซเบกิสถาน ซึ่งยังไม่ได้มีการจัดประชุมดังกล่าวเลยนับตั้งแต่ได้มีการลงนามความตกลงจัดตั้งคณะกรรมการฯ เมื่อปี 2537 และการประชุมคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือระหว่างไทยกับคาซัคสถาน ครั้งที่ 2 ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพ หลังจากคาซัคสถานได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ครั้งที่ 1 เมื่อปี 2545 โดยประเด็นสำคัญที่ประเทศไทยควรจะต้องสร้างแนวร่วมพันธมิตรกับประเทศในเอเชียกลาง คือ การพัฒนาความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย การส่งเสริมการผลิตอาหารฮาลาล

และการขอรับการสนับสนุนจากประเทศดังกล่าวในการคัดค้านมิให้สำนักเลขาธิการ OIC มีมติเกี่ยวกับประเทศไทยโดยเฉพาะในปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งสำนักเลขาธิการ OIC ได้พยายามเสนอร่างข้อมติดังกล่าวต่อที่ประชุมสภารัฐมนตรีต่างประเทศของ OIC มาอย่างต่อเนื่อง นับแต่เกิดเหตุการณ์ที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส แต่ประเทศไทยได้ขอความร่วมมือจากมิตรประเทศ อาทิ บาห์เรน กาตาร์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ซิเรีย ในการคัดค้านร่างข้อมติดังกล่าวให้เลื่อนออกไป แต่สำนักเลขาธิการ OIC ยังพยายามเสนอร่างข้อมติดังกล่าวเข้าพิจารณาในที่ประชุมสภารัฐมนตรีต่างประเทศของ OIC มาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี 2549 รวมทั้งในการประชุมสภารัฐมนตรีต่างประเทศ ล่าสุด ครั้งที่ 37 ที่ทาจิกิสถานเมื่อเดือนพฤษภาคม 2553 และกล่าวว่าในการประชุมครั้งต่อไปที่คาซัคสถานจะเป็นเจ้าภาพ สำนักเลขาธิการ OIC น่าจะยังคงผลักดันร่างข้อมติดังกล่าวนี้อีกต่อไป ทั้งนี้ จากการประเมินของไทย หาก OIC มีมติรับร่างข้อมติดังกล่าว นอกจากจะเป็นการเปิดช่องให้ OIC ได้เข้ามามีบทบาทในการผลักดันรัฐบาลไทยในการแก้ไขปัญหาจังหวัดภาคใต้ตามความประสงค์ของตน ซึ่งจะทำให้กลุ่มก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ถือโอกาสอาศัยข้อมติของ OIC ดังกล่าวในการยืนยันความชอบธรรมในการปฏิบัติการของตนในเวทีระหว่างประเทศแล้ว ยังจะก่อให้เกิดผลเสียต่อภาพลักษณ์ของความพยายามในการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลไทย

นอกจากนี้ การสร้างแนวร่วมพันธมิตรกับประเทศในเอเชียกลาง ซึ่งเป็นประเทศมุสลิมสายกลางยังเป็นประโยชน์แก่ประเทศไทยในการมีประเทศมุสลิมเป็นพันธมิตรในเวทีระหว่างประเทศของไทย ซึ่งจะช่วยถ่วงดุลการกล่าวหาประเทศไทยในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการศาสนาจากประเทศมุสลิมสายที่เคร่งครัด อาทิ ซาอุดีอาระเบีย และลิเบีย

บรรณานุกรม

อนุช อภาภิรม. 2553. “เหตุเกิดที่คีร์กีซสถาน.” *วารสารมติชนสุดสัปดาห์* 30, 1550: 43 – 44

อนุช อภาภิรม. 2553. “คีร์กีซสถานจะไปทางไหน.” *วารสารมติชนสุดสัปดาห์* 30, 1551: 43 – 44

รศ.ดร. ประภัสสร เทพชาตรี. 2553. “CICA : เวทีหารือด้านความมั่นคงในเอเชีย.”

วารสารสยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ 57, 41: 32 – 33

Islam Karimov, (1997), “*Uzbekistan on the Threshold of the Twenty-First Century*”,
Curzon Press

Kazinvest Adviser, (2003), “*Kazakhstan the Crown Jewel of Central Asia*”, Intellservice

United Nations Development Program, (2007), “*Investment Guide to Uzbekistan 2007*”,
UNDP Country Office for Uzbekistan

CICA Secretariat, (2007), “*Fifteenth Anniversary of the CICA: Through the Prism of Years 1992 – 2007*”, Lex International, 2007

“The Secretariat of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia.”

[Online]. Available: [http:// www.s-cica.org/page.php?page_id=98lang=1](http://www.s-cica.org/page.php?page_id=98lang=1)

“Central Asia.”

[Online]. Available: <http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/>

“ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ.” เข้าถึงได้จาก : <http://www.mfa.go.th/web/2748.php>

“Central Asia.”

[Online]. Available: http://www.en.wikipedia.org/wiki/Central_asia

“Theories of International Regimes.”

[Online]. Available: <http://www.cooperationcommons.com/node/414>

ภาคผนวก ก.

Almaty Act, Almaty, June 4, 2002

Almaty Act

Preamble

We, the Heads of State or Government of the Member States of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA),

Having met in Almaty at a time of profound changes which are taking place in Asia and the world to set up our vision of security in Asia and enhance our capabilities for co-operation on issues of common concern for our peoples;

Recognising the close link between peace, security and stability in Asia and in the rest of the world;

Committing ourselves to working to ensure peace and security in Asia and making it a region open to dialogue and co-operation;

Believing that the CICA process presents new opportunities for co-operation, peace and security in Asia;

Declaring our determination to form in Asia a common and indivisible area of security, where all states peacefully co-exist, and their peoples live in conditions of peace, freedom and prosperity, and confident that peace, security and development complement, sustain and reinforce each other;

Reaffirming our commitment to the UN Charter, as well as to the Declaration on the Principles Guiding Relations Among CICA Member States, which is an integral part of the Almaty Act, as the basis for our future co-operation;

Considering that all aspects of comprehensive security in Asia, including its political and military aspects, confidence-building measures, economic and environmental issues, humanitarian and cultural co-operation, are interdependent and interrelated and should be pursued actively;

Confident that full, equal and comprehensive implementation and observance of the principles, provisions and commitments enshrined in the Almaty Act will create the conditions for advanced co-operation among the CICA Member States and will guide us towards a better future, which our peoples deserve;

Have adopted the following:

I. Security and co-operation

1. The main objective and thrust of the CICA will be to enhance co-operation through elaborating multilateral approaches towards promoting peace, security and stability in Asia.

2. In order to achieve this objective, the Member States will take the necessary steps to develop the CICA as a forum for dialogue, consultations and adoption of decisions and measures on the basis of consensus on security issues in Asia.

3. We call upon and continue to encourage all Member States who are parties to a dispute to settle this peacefully in conformity with the principles envisaged in the UN Charter.

4. Recognising the contribution which increased trade and economic co-operation can make for the prosperity and stability in Asia and to the well-being of their peoples, we will make further efforts to promote initiatives in these fields, as mentioned in the Declaration on the Principles Guiding Relations among the CICA

Member States. We also recognise the need for better co-operation on all issues which constitute risks to the environment.

5. The Member States reiterate their belief that protection of human rights and fundamental freedoms in accordance with the UN Charter and the international conventions and instruments to which they are parties contributes to the consolidation of peace, security and stability in Asia. They also declare their readiness to further their co-operation in this field in a spirit of friendliness.

6. We consider that humanitarian issues, such as natural disasters and refugee flows, are areas of common concern since they also affect stability and security in the region. The Member States are resolved to developing measures, where necessary, to address these issues through co-operation in the region as well as with the UN and other relevant international organisations.

7. We believe that enhancing mutual respect, mutual understanding and tolerance in the relations among civilisations is an important goal for our times. Noting with satisfaction the designation of the first year of the millennium as the year of Dialogue among Civilisations, we shall encourage and strengthen this process.

8. We consider globalisation as a challenge of our time. While it could offer certain opportunities for growth and development, at present the benefits of globalisation are unevenly shared among the nations and much remains to be done to ensure that its benefits be comprehensively and equitably distributed at the global level.

9. Joint actions and co-ordinated responses are necessary to deal with challenges and threats that our states and peoples are faced with.

II. Challenges to security

10. The Member States seek to promote regional and international security and stability, which will also contribute to peaceful settlement of existing and prevention of the emergence of new crisis situations and disputes.

11. The continuing existence and proliferation in all its aspects of nuclear weapons, as well as chemical and biological weapons, pose a great threat to all humanity. The Member States pledge to support the efforts for the global elimination of all weapons of mass destruction (WMD) and therefore they commit themselves to an increased co-operation for the prevention of proliferation of all such weapons, including nuclear weapons, which constitute a particular danger to international peace and security.

12. With the end of the Cold War, the opportunity now exists for the international community to pursue nuclear disarmament as a matter of the highest priority. We shall encourage all nations to keep all options open for achieving this aim, including the possibilities of convening an international conference to identify ways of eliminating nuclear dangers and negotiating a comprehensive and verifiable nuclear weapons convention. We affirm the importance of the early realisation of the universal adherence to the multilaterally negotiated instruments on the elimination of WMD, and urge those states not yet party to these instruments to accede to them as soon as possible.

13. We support the establishment of zones free from nuclear weapons and other WMD in Asia on the basis of arrangements freely arrived at among the states of the region concerned. The establishment of such zones in regions for which consensus resolutions of the UN General Assembly exist, such as the Middle East and Central Asia, should be encouraged; in this context, we invite adherence to internationally

negotiated disarmament and non-proliferation instruments in accordance with all the provisions of the relevant consensus resolutions of the UN and the positions of states concerned on the implementation of these resolutions.

14. The Member States reaffirm their belief in the need of ensuring security at the lowest level of armament and military forces. We recognise the necessity to curb excessive and destabilising accumulation of conventional armaments. We emphasise the importance of the maintenance of the international strategic stability to world peace and security and to the continued progress of arms control and disarmament. We emphasise the importance of multilateral negotiations on the prevention of an arms race in outer space.

15. We believe that direct or indirect threat or use of force in violation of the UN Charter and international law against the sovereignty, territorial integrity and political independence of the states; denial of the right to self-determination of peoples which remain under foreign occupation (a right which has to be exercised in accordance with the UN Charter and international law); interference in the internal affairs of states and offensive strategic doctrines pose threats to regional and international peace.

16. The Member States unconditionally and unequivocally condemn terrorism in all its forms and manifestations as well as any support or acquiescence to it and the failure to directly condemn it. The threat posed by terrorism has been increasingly growing over the last decade. Terrorism in all its forms is a trans-national threat, which endangers the lives of individuals and peoples and undermines the territorial integrity, unity, sovereignty and security of states. The menace of terrorism has been magnified by its close links with drug trafficking, illicit trafficking of small arms and light weapons (SALWs) and their transfers in any form to terrorist groups, racist ideologies, separatism, all forms of extremism which present basic sources of financing and providing manpower for terrorist activities. We regard as criminal all acts, methods and practices of terrorism and declare our determination to co-operate on bilateral as well as multilateral basis to combat terrorism including its possible sources. In order to eradicate this menace to peace and security, we shall reinforce and unite our efforts in order not to allow terrorism in any form to be prepared, assisted, launched and financed from the territory of any state and we shall refuse to provide terrorists with safe haven and protection.

17. We recognise that implementation of the UN Conventions will contribute to tackling the problems of terrorism and support the elaboration of a Comprehensive Convention on International Terrorism.

18. Separatism is one of the main threats and challenges to the security and stability, sovereignty, unity and territorial integrity of states. The Member States shall not support on the territory of another Member State any separatist movements and entities, and, if such emerge, not to establish political, economic and other kinds of relations with them, not to allow the territories and communications of the Member States to be used by the above-mentioned movements and entities, and not to render them any kind of economic, financial and other assistance. We reaffirm the right of people living under foreign occupation for self-determination in accordance with the UN Charter and international law.

19. We reject the use of religion as a pretext by terrorists and separatist movements and groups to achieve their objectives. We also reject all forms of extremism and will work to promote tolerance among our nations and peoples.

20. Illicit drug trafficking represents a major threat to internal and international stability and security of our states and our continent as a whole as well as to the well-being of our peoples. This problem is closely linked with the socio-economic and political situation in several regions, terrorist activities across the world, and international criminal groups engaged in trans-national crime, money laundering and illicit SALW trafficking. We recognise that there are several states in Asia which require priority attention and assistance by the international community in order to combat drug trafficking. We also recognise the need for effective strategies to reduce production, supply and demand for drugs. In this respect, we will co-operate to monitor suspicious financial flows, including issues related to incomes and transparency of bank operations in accordance with the existing international legal instruments, and to identify the sources of production, consumption and trafficking of drugs. In order to assist the practical implementation of these tasks, multinational training courses and exercises as well as exchange of information among the competent authorities of the Member States will be promoted. We also call upon major consuming countries to play a more active role in providing equipment, training and educational courses, rehabilitation, technical and financial assistance to Asian drug producing and transit countries. Adoption and implementation of crop substitution plans and alternative development strategies in drug producing regions in Asia should also be encouraged to tackle the menace of illicit drugs more effectively.

21. We also recognise corruption as a trans-national crime which calls for concerted multilateral action. In this regard, we emphasise the need for banning the transfer of illicit funds and wealth and also the need for enhanced international co-operation in tracing and repatriating such assets.

22. The Member States recognise that illicit traffic in small arms and light weapons poses a threat to peace and security and is directly linked with terrorist activity, separatist movements, drug trafficking and armed conflicts. In this context, we underline the importance of the Firearms Protocol reached in the framework of the UN Convention against Transnational Organised Crime and the Programme of Action adopted by the UN Conference on the Illicit Trade in Small Arms and Light Weapons in All its Aspects which was held in New York in July 2001.

23. We are determined to co-operate with each other on bilateral and multilateral basis to prevent such threats to peace and security in Asia.

III. Confidence Building Measures

24. In the context of achieving CICA objectives, we will take the necessary steps for the elaboration and implementation of measures aimed at enhancing co-operation and creating an atmosphere of peace, confidence and friendship. Such measures should be in accordance with the principles of the UN Charter, CICA, and international law. In doing so, we will take into account specific features and characteristics in various regions in Asia and proceed on a gradual and voluntary basis.

25. We encourage all states in the region having disputes to make efforts to solve their disputes peacefully through negotiations in accordance with the principles enshrined in the UN Charter and international law. We recognise that the resolution of territorial and other disputes and implementation of arms control agreements may, depending upon specific situations, facilitate implementation of confidence building measures (CBMs); on the other hand, we also recognise that implementation of CBMs

may, depending upon specific situations, facilitate, or create a conducive climate for, the resolution of disputes and arms control agreements.

26. We recognise that disarmament and arms control, universality of all internationally negotiated instruments on the elimination of weapons of mass destruction, promoting non-proliferation, have a significant role in enhancing confidence building among regional states. We affirm that being a State Party to the relevant internationally negotiated instruments should not be interpreted as affecting the inalienable right of all parties to those treaties to develop research, production and use of nuclear technology, chemical and biological materials and equipment for peaceful purposes in accordance with the provisions of these instruments. We reiterate the importance of negative security assurances to the non-nuclear-weapon states and express our readiness to consider further steps on this subject which could take the form of an internationally legally binding instrument.

27. The Member States will prepare with mutual agreement a “CICA Catalogue of Confidence Building Measures” and proceed on a gradual basis for its implementation. The Catalogue, which will be regularly reviewed and further developed, may include, among others, measures in the military–political, economic and environmental, humanitarian and cultural spheres.

IV. Structure and institutions of CICA

28. In order to facilitate its efficient functioning, we have decided to provide for CICA the necessary structure and institutions, consisting mainly of the following:

1. Regular meetings

29. The meetings of the Heads of State or Government will be convened every four years in order to conduct consultations, review the progress of, and set priorities for CICA activities. Special meetings may be convened as necessary by consensus. Summit meetings will be preceded by meetings of the Ministers of Foreign Affairs.

30. The Ministers of Foreign Affairs will meet every two years. Their meetings will be the central forum for consultations and examination of all issues related to CICA activities. Special meetings may be convened as necessary by consensus.

31. The Committee of Senior Officials will meet at least once a year to follow-up on previous CICA decisions, carry out consultations on the current CICA issues, oversee the work of Special Working Groups and co-ordinate the work of other meetings. The Committee will also make the necessary preparations for the organisation of the Summit and ministerial meetings, including elaboration of draft documents.

32. Special Working Groups will be established to study specific issues relevant to CICA’s areas of interest and to carry out the tasks mandated to them. They will submit the results of their work to the Committee of Senior Officials.

2. Specialised meetings

33. The Member States may agree to convene meetings of other ministers or of the competent national agencies and institutions in order to discuss issues of a specific and/or technical nature.

3. Academic and professional inputs

34. Opportunities will be provided as necessary for academic and professional inputs and reports, as well as assistance and contributions to publications which CICA may decide to produce.

4. Secretariat

35. In order to provide follow-up and administrative support for regular meetings and political consultations and other activities mentioned in the Almaty Act, we support the establishment of a Secretariat of the CICA. We task our Ministers of Foreign Affairs to finalise the elaboration of all aspects related to the establishment of the Secretariat.

Done in Almaty, June 4, 2002

ภาคผนวก ข.

Declaration on the Principles Guiding Relations between the CICA Member-States, Almaty,
September 14, 1999

DECLARATION ON THE PRINCIPLES GUIDING RELATIONS BETWEEN THE CICA MEMBER-STATES

(Signed on the meeting of CICA ministers for foreign affairs on September 14, 1999 in Almaty)

The member-states of the Conference on Interaction and Confidence-Building Measures in Asia,

Reaffirming their commitment to the purposes and principles of the United Nations Charter,

Considering the growing desire of their peoples to live in an atmosphere of peace, friendship, understanding, good neighborliness and cooperation,

Reaffirming their objective of promoting better relations among themselves and ensure conditions in which their peoples can live in true and lasting peace free from any threat to their security,

Emphasizing the importance of conducting interstate relations on the basis of the principle of sovereign equality as well as the UN Charter and all international law,

Recognizing, that the international legal basis of the CICA activity is the UN Charter and international law,

Respecting bilateral and multilateral agreements which are in conformity with principles and purposes of the UN Charter and norms of international law,

Considering, that better understanding and closer relations among them in all fields in conformity with the purposes and principles of the UN Charter and the five principles of peaceful co-existence would be beneficial for the strengthening of peace, stability and security in Asia,

Giving due attention to the prevention of disputes and conflicts and to their peaceful settlement,

Reaffirming, that the diversity of national characteristics, traditions, cultures and values of the Asian States is not a divisive, but a valuable mutually enriching factor of their relations,

Emphasizing importance of tolerance in international relations and the significant role of a dialogue as a means to reach understanding, remove threats to peace and strengthen interaction and exchange among civilizations,

Also reaffirming their determination to explore, fully taking into account the individuality and diversity of their positions and views, the possibilities of combining their efforts to enhance confidence and cooperation in the interests of stability, economic and social development in their region and the whole world,

Recognizing the importance of indivisibility of security in Asia and expressing their resolve to intensify joint efforts in this direction with a view to oppose the challengers and threats to peace, security and stability in Asia,

Emphasizing the importance of confidence-building measures, which contributes to safeguarding peace and enhancing security,

Recognizing the close link between peace, security and development in Asia and in the world as a whole, and conscious of the need for each member-state to make its contribution to the strengthening of world peace and security and to the promotion of fundamental rights, economic and social progress and the well-being of all peoples,

Realizing their responsibility for a peaceful and prosperous future of their peoples,

Reaffirming their commitment to achieve full, just and lasting relations of peace, openness, mutual trust, security, stability and cooperation in Asia by eliminating tensions, seeking peaceful settlement of disputes,

Recognizing the importance of global liquidation of all kinds of mass destruction weapons and also the effective approach to destabilizing accumulation of conventional armaments, as a way of achievement of the universal, strong and stable peace in Asia, Welcoming initiatives and agreements aimed at strengthening peace, stability, security and cooperation in Asia,

Declare their determination to respect and put into practice in their relations with each other, irrespective of their political, economic and social systems as well as their size, geographical location and economic development level, the following principles, which are of fundamental significance and shall guide their relations:

I. Sovereign equality, respect for the rights inherent in sovereignty

The member-states shall respect each other's sovereign equality and individuality as well as the rights inherent in and encompassed by its sovereignty including in particular the rights of every state to judicial equality, territorial integrity, freedom and political independence. They will also respect each other's right to freely choose and develop its political, social, economic and cultural systems, as well as its right to determine its laws and administrative regulations.

In the frames of the international law and in the spirit of the present Declaration all the member-states have the equal rights and obligations. They will respect the right of each other to define and to implement at their own discretion their relations with other nations, international and regional organizations and also have the right on neutrality member-states are building in such a way their relations on the basis of mutual benefit and respect.

II. Refraining from the threat or use of force

The member-states shall refrain in their relations from the direct or indirect threat or use of force against the sovereignty, territorial integrity and political independence of the states, or any other manner inconsistent with UN Charter and with the present Declaration. No considerations may be invoked to warrant resort to the threat or use of force in contravention of this principle.

No such threat or use of force will be employed as a means of settling disputes, or issues likely to give rise to between them. Nonetheless, in case of any aggression and the violation of the sovereignty, territorial integrity and political independence of the member-state, the country, which is subject to the aggression, preserves its right to individual and collective self-defense, in accordance with the UN Charter and international law.

III. Territorial integrity of the member-state

The member-states shall respect the territorial integrity of each other. They recognize the inviolability of the state boundaries and therefore they will refrain at present and in future any attempt to violate these boundaries. The member-states shall likewise refrain from making each other's territory the object of military occupation or other

direct or indirect use of force in contravention of international law or an object to acquisition by means of such measures or the threat of their implementation. No such occupation or acquisition will be recognized as legitimate.

IV. Peaceful settlement of disputes

The member-countries reaffirm their commitment to uphold and defend the principles of the UN Charter and international law as well as the means envisaged in UN Charter for peaceful settlement of disputes.

The parties to any dispute will immediately establish a contact and negotiate to prevent the outbreak of a conflict and to settle the dispute in accordance with the principles enshrined in this Declaration as well as in the UN Charter and international law. The member-states parties to a dispute as well as the other member-states shall refrain from any actions, which might aggravate the situation.

V. Non-interference in internal affairs

The member-states shall refrain from any intervention in the internal affairs of another member-state.

They will accordingly refrain from any form of armed intervention or the threat of such an intervention against another member-state.

They shall likewise in all circumstances refrain from any act of military or political, economic, or any other form of interference as means of resolving political problems between them, or directed to subordinate to their own interests the exercise by another member-state of the rights inherent in its sovereignty and thus to secure advantages of any kind.

Accordingly, the member-state shall refrain from direct or indirect assistance to terrorist activities in all its forms, subversive or other activities directed towards overthrowing the state system of another member-state or undermining sovereignty and territorial integrity of other member-state.

They reiterate their determination to promote international and regional cooperation to counter and eradicate all sources of terrorism. In this respect they emphasize the importance of participation of all the states in this cooperation.

The member-state shall not support on the territory of another member-state any separatist movements and entities, and, if such emerge, not to establish political, economic and other kinds of relations with them, not to allow the territories and communications of the member-state to be used by the above-mentioned movements and entities and not to render them any kind of economic, financial and other assistance. They will reaffirm the right of people living under foreign occupation for self-determination in accordance with the UN Charter and international law.

VI. Disarmament and Arms Control

The member-states emphasize that enhancement of security in Asia should be achieved through cooperation of all states in the interest of peace, stability and prosperity in conformity with purposes and principles of the UN Charter. A comprehensive, non-discriminatory and balanced approach towards international security should be adopted.

The member-states reaffirm their commitment to the goal of achieving general and complete disarmament under effective control.

They recognize that disarmament, arms control and confidence-building measures are essential in achieving the goal of strengthening peace, security and stability in Asia and the whole world. They, therefore, shall endeavor to develop appropriate measures in these fields. The member-states pledge to support the efforts for the global elimination of all weapons of mass destruction and therefore they commit themselves to an increased cooperation for the prevention of proliferation of all such weapons, including nuclear weapons, which constitute a particular danger to international peace and security. The member-states also emphasize the need to achieve a nuclear weapons free world at an early date.

They support the establishment of zones free of nuclear weapons and other mass destruction weapons in Asia on the basis of arrangements freely arrived at among the states of the region concerned in conformity with the provisions of the Final Document of SSOD-I.

The member-states reaffirm their belief in the need of ensuring security at the lowest level of armament and military forces. They recognize the necessity to curb excessive and destabilizing accumulation of conventional armaments. The member -states emphasize that any bilateral or multilateral military arrangements should not be directed at any third party nor should they undermine or pose threats to security of other states.

VII. Economic, social and cultural cooperation

The member-state shall enhance the process of political consultations and develop cooperation based on mutual interests in the economic, social, humanitarian, environmental, information, and scientific and cultural spheres with each member state making its contribution under conditions of full equality.

The member states affirm the inalienable right of all states to develop, achieve and make use of science and technology for peaceful purposes aimed at progress in economic, social and cultural fields.

The member-states stress that trade and economic cooperation on an equal, mutually beneficial and non-discriminatory basis constitutes an essential element of their relations and is a means of the construction of prosperous Asia. They shall endeavor to elaborate appropriate measures and policies to promote trade and economic cooperation, including, based on bilateral and multilateral agreements, providing necessary transit, transport and communication facilities and contacts with regional economic organizations. They emphasize the importance of the realization of economic and cultural rights as well as the right to development.

The member-states emphasize the need for enhancement of the cooperation in social fields such as fighting drug trafficking, drug abuse and organized crime; solution of refugee problems, health care and disaster relief.

The member-states recognize the uniqueness and the diversity of the cultures of Asian peoples and the contribution they can make to overcoming past differences. They emphasize their determination to strive for the triumph of freedom and for the protection and promotion of their cultural and spiritual heritage in all its richness and diversity. They shall make special efforts to promote better mutual understanding and to enhance cultural exchanges and cooperation in the fields of education and tourism.

The member-states shall pay attention to the creation of material, legal, political, economic and other guarantees which will facilitate conditions for peace, harmony mutual understanding and stability in the geographical space of the CICA.

VIII. Human rights and fundamental freedoms

The member-states, being committed to act in conformity with the purposes and principles of the Charter of the United Nations, reaffirm in this context their commitments to respect human rights and fundamental freedoms of all individuals irrespective of their race, sex, and religion. They believe that respect, protection and promotion of human rights and fundamental freedoms contribute to political and social stability and peace, to the enrichment of the cultural and spiritual heritage of the society as a whole and to the mutual understanding and friendly relations between their peoples.

The member-states attach great importance to the principles of indivisibility of all human rights and in this context emphasize the significance of the realization of all aspects of this principle.

The member-states emphasize that in the process of the further elaboration of their positions the present Declaration may be complemented with new principles of international cooperation corresponding to the purposes and principles of the UN Charter.

Almaty, September 14, 1999

ภาคผนวก ค.

Declaration of the Third Summit of the Conference on Interaction and Confidence Building
Measures in Asia, Istanbul, 8 June 2010

DECLARATION
of the Third Summit of the Conference on Interaction
and Confidence Building Measures in Asia

Constructing cooperative approach to interaction and security in Asia

We, the Heads of State and Government of the Member States of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia (CICA);

Having met in Istanbul, Republic of Turkey, for the Third CICA Summit on 8 June 2010 to strengthen joint efforts towards addressing common challenges, as appropriate, through elaborating effective responses and initiatives thereof;

Reaffirming our commitment and adherence to the UN Charter and generally recognised principles and norms of international law;

Reaffirming our commitment to the objectives and principles of CICA enshrined in the basic documents, including Declaration on the Principles Guiding Relations among the CICA Member States of 14 September 1999 and Almaty Act of 4 June 2002;

Mindful of mutual interests and common challenges faced by the CICA Member States and convinced of the need to further strengthen the existing bonds of Asian solidarity and cooperation;

Acknowledging diversity of traditions, culture and values in Asia as valuable and mutually enriching factors in relations among the CICA Member States;

Recognising the central role of the United Nations in addressing international issues;

Emphasising the importance of international law based multilateral approach towards international issues to be pursued by all States;

Recognising that international and regional cooperation are important, effective and efficient instruments in addressing the issues of common concern faced by the global community;

Desiring to establish a firm foundation for common action to promote cooperation in the CICA region in the spirit of equality and partnership and thereby contribute towards peace, progress and prosperity in the region;

Offering CICA, in this regard, as a multilateral forum for close cooperation, inter alia political dialogue and interaction, comprehensive consultation and decision making based on consensus;

Acknowledging further that globalisation, multilateralism and growing interdependence among states require collective efforts within the framework of the United Nations, with its leading role, and other international fora, for fostering peace, understanding, tolerance and respect for diversity, good neighborliness, economic well-being and mutually beneficial cooperation among all states and nations, as well as for achieving a more just and democratic world order, based on the principles and norms of international law;

Underlining the importance of implementation of confidence building measures in all dimensions, on voluntary and gradual basis, as specified in the CICA Catalogue of CBMs and other CICA documents, adopted by consensus;

Reaffirming the resolve of the CICA Member States to create an environment of comprehensive and indivisible security in Asia, where all States co-exist peacefully and their peoples live in peace, freedom and prosperity;

Reaffirming that the achievements of CICA, since its establishment, owe greatly to its inclusiveness and the principle of consensus in its process, a practice which should be upheld;

DECLARE THE FOLLOWING:

I

1. We recognise that the current global scenario presents great challenges in the areas of peace, stability and security, economic and social development, environment and culture.
- 2.1 We strongly and unequivocally condemn terrorism in all its forms and manifestations, committed no matter when, where or by whom, as it constitutes one of the most serious threats to international peace and security. We are convinced that terrorism can not and should not be associated with any religion, nationality, civilisation or ethnic group and we condemn any attempts to do so. We consider that effective combating of terrorism is possible only by joint efforts of all states by addressing conditions conducive to the spread of terrorism, avoiding double standards and with the leading role of the United Nations.
- 2.2 We intend to continue close cooperation to ensure gradual implementation of the UN Global Counter Terrorism Strategy, international conventions and other universal counter-terrorism-related legal instruments and resolutions adopted by the General Assembly and the Security Council of the United Nations.

- 2.3 We welcome efforts in countering terrorism based on the regional instruments, to which CICA members are Party, and encourage inter-regional cooperation in this field.
- 2.4 We draw special attention to the necessity of preventing terrorism through countering ideologies that justify it. We shall continue our efforts aimed at finalising the negotiations on the draft comprehensive convention on international terrorism within the framework of the United Nations.
- 2.5 We call upon all the states to encourage the civil society, private sector and mass media to be involved in counter-terrorism efforts and to develop inter-civilisational and inter-cultural dialogue and understanding for effectively countering this problem.
3. We reaffirm our commitment to disarmament, non-proliferation and peaceful uses of nuclear energy as stipulated in the relevant CICA documents signed and adopted at Summit and Ministerial level.
4. We take note of the signing of treaty between the Russian Federation and the United States of America on Measures for the Further Reduction and Limitation of Strategic Offensive Arms on 8 April 2010 in Prague.
5. We take note of the Washington Nuclear Security Summit held on 13 April 2010.
6. We take note of the international conference on Disarmament and Non-Proliferation with the motto “Nuclear Energy for All, Nuclear Weapon for None” held in Tehran on 17-18 April 2010.
7. We support the efforts to establish Nuclear-Weapons-Free zones on the basis of arrangements freely arrived at by the States in the region, encourage cooperation among such zones, and call upon the Nuclear Weapon States to support them. We welcome establishment of a Nuclear-Weapons-Free zone in Central Asia, the ongoing efforts to reinforce the Southeast Asia Nuclear-Weapons-Free Zone and Mongolia’s Nuclear-Weapon-Free status as contributing to security and confidence building measures in the CICA region.
8. We reiterate that effective measures must be taken to prevent, combat and eradicate the illicit trade and trafficking of small arms and light weapons (SALW), within the UN framework, which is linked to terrorism, drug trafficking and trans-national crime. In this regard, we reaffirm our commitment to implement the UN Programme of Action to prevent, combat and eradicate the illicit trafficking in SALW in all its aspects, as well as to implementing International Instrument to Enable States to Identify and Trace, in a Timely and Reliable Manner, Illicit Small Arms and Light Weapons.
9. We express grave concern at the worsening problem of illicit drug production and its trafficking which has attained trans-national and global dimensions and

is a serious threat to the entire international community. We reiterate that more effective measures must be taken to prevent, combat and eradicate the global drug problem in all its manifestations. We recognise that no government can effectively combat this menace alone. We, therefore, call for cooperation, co-ordination and committed action by all countries to curb it.

10. Trans-national organised crime adversely affects development, political stability and social and cultural values. We reiterate our commitment to co-ordinate our efforts and strategies at national, regional and international levels against trans-national organised crime and to develop more effective methods in combating crimes of this nature. In this regard we take note of the declaration of the first CICA Chiefs of Police Meeting held in Antalya, Republic of Turkey, on 27 May 2010.

We reaffirm that the respect to the territorial integrity and sovereignty of states should form the basis for interstate relations. We also reaffirm that separatism constitutes a major threat and challenge to the security and stability, sovereignty, unity, territorial integrity and inviolability of borders of States. CICA Member States will not support on the territory of another Member State any separatist movements and entities. We also reiterate our resolve that our territories will not be used by any separatist movements and entities and we will not establish any kinds of relations and communications with separatists and will not render them any kind of assistance. We reaffirm the principle on the right of people to self-determination in accordance with the UN Charter and international law.

11. We reaffirm and underscore CICA's principled position concerning peaceful settlement of disputes. We believe that direct or indirect threat or use of force in violation of the UN Charter and international law against the sovereignty, territorial integrity and political independence of the states, pose threats to regional and international peace. It is imperative for all CICA Member States to defend, preserve and promote principles of the UN Charter and generally recognised principles and norms of international law.
12. We recognise the importance of energy security for sustainable development and enhancing economic and social welfare. We emphasise the need for cooperation to accelerate development, dissemination and deployment of affordable and clean energy technologies and to expand the use of renewable energy sources, stressing the need for transfer of such technologies by developed countries to developing countries on favourable terms.
13. We express concern over the negative impact and far reaching consequences of the global financial crisis. We also recognise that the crisis has further accentuated the deficiencies and imbalances in the global financial and economic governance systems and has shown that there is special urgency for accelerating reformation of management systems of the international financial institutions. We call upon the international community to continue sustained, coordinated and comprehensive global response to the crisis, particularly by

cooperation on macroeconomic policies, to minimize the negative impact of the crisis on development efforts of developing countries, and to undertake actions and initiatives to overcome these challenges. We support coordinated efforts to reform the international financial institutions, to ensure dynamic, sustainable and balanced growth of world economy, to reduce development gaps and to ensure financial stability and sustainable development.

14. We take note of the aspiration of the States of the Central Asian Region to promote efforts to resolve issues relating to safety of the storage facilities of nuclear waste. At the same time we acknowledge the need for comprehensive assistance in resolving these issues.
15. We are also concerned at the global threat posed by epidemics, such as HIV and AIDS, pandemic influenza, AH1N1, malaria, tuberculosis and other communicable diseases. In this context, we support the enhancement of cooperation to curb and combat global public health threats.

II

16. We support the ongoing reform process of the UN system aimed at enhancing its ability to address more effectively the challenges and needs of our time.
17. We reaffirm the importance of promotion and protection of human rights. We recognise that all human rights are universal, indivisible, interrelated and interdependent.
18. Taking note of the fact that the year 2010 has been declared as the International Year for the Rapprochement of Cultures, we reaffirm our commitment to promotion of broad dialogue among cultures, civilisations and religions to enhance respect and tolerance for diverse social and ethno-cultural traditions and religions. In this respect we welcome the Three Forums of Alliance of Civilisations, held on 15-16 January 2008 in Madrid, 6-7 April 2009 in Istanbul and 28-29 May 2010 in Rio de Janeiro. We support CICA becoming a member of Group of Friends of Alliance of Civilisations.
19. We also welcome as an important contribution of the Republic of Kazakhstan, the initiatives of President Nursultan Nazarbayev on convening the Congress of Leaders of World and Traditional Religions in 2003, 2006, 2009 and the Conference “Common World: Progress Through Diversity” held in Astana in 2008, which were concluded with the adoption of important documents, calling for interfaith and inter-religious dialogue; and unity on the basis of diversity, respectively.

III

20. We are concerned with the situation in the Middle East and call upon all parties concerned to implement the United Nations resolutions to achieve comprehensive, lasting and just peace, security and stability in this region by

resuming negotiations to establish Palestinian State according to the UN resolutions with the aim of achieving two state solution, living in peace and security with the each other.

- 22.1 We reiterate our support to the independence, sovereignty, unity and territorial integrity of Afghanistan. We would like to see Afghanistan as an economically self-sufficient state, free from violence, terrorism and menace of drugs and drug related crimes, as well as express our readiness to render to Afghanistan as far as possible assistance, including humanitarian assistance, in achieving this objective. We note with appreciation the efforts undertaken by the international community and call upon for continuation of assistance to Afghanistan as long as it needs, and to fully streamline their policies to coordinate efforts with the Afghan Government as the main and ultimate stakeholder.
- 22.2 We emphasise pernicious links between narcotics trade, terrorism and other criminal activities. We reaffirm our commitment to strengthening regional and international efforts to effectively and resolutely combat the drug problem.
- 22.3 We recognise that the challenges faced by Afghanistan and its people are enormous. Achievement of lasting peace and stability in Afghanistan depends on complementarity of Afghan-led and international stabilisation efforts in the country. The efforts under way in Afghanistan must also include regional approach reflecting friendship and cooperation.
- 22.4 We advocate addressing all issues relating to Afghanistan under the aegis of UN with participation of other regional and international organizations and fora in full coordination with Afghanistan government.
- 22.5 We welcome the promotion of effective regional cooperation among Afghanistan and its neighbors. We take note of the Istanbul Statement.
- 22.6 We recognise the efforts of UN in addressing these issues and believe that UN should play a leading role.
23. We welcome the progress in the Iraqi political process aimed at achieving the national accord based on broad intra political dialogue and underscore that the sovereignty, territorial integrity, political independence and national unity of Iraq should be respected by the international community.

IV

24. We recognise the important role being played by CICA in meeting the challenges faced by the world community in general and Asia in particular. In this regard, we reaffirm our commitment to continue to develop CICA as a forum for dialogue to enhance cooperation among CICA Member States.

25. We reiterate our commitment to carry forward the CICA process to achieve our shared objectives on the basis of consensus.
26. We recognise the importance of implementation of confidence building measures. We note with satisfaction that the process of implementation of confidence building measures was initiated with the adoption of Cooperative Approach for Implementation of CICA CBMs in Bangkok on 14 March 2007. We are pleased to note that the process of implementation of confidence building measures in ten areas has commenced. We task the Senior Officials Committee and the Secretariat to take further steps for implementation of confidence building measures. We encourage all the CICA Member States to share the responsibility for implementation of confidence building measures on voluntary basis.
27. We reaffirm the importance of initiating deliberations on security issues in accordance with the provisions of the CICA Catalogue of CBMs.
28. We commend the good work carried out by the CICA Secretariat within a short time since its inception. We support further strengthening the Secretariat in order to enhance its effectiveness and make it more responsive with regard to responsibilities entrusted to it. We appeal to all the CICA Member States to make regular voluntary contributions to the budget of the Secretariat.
29. We request those CICA Member States, which have not done so already, to ratify the Statute of the Secretariat of the Conference on Interaction and Confidence Building Measures in Asia on an expeditious basis.
30. We express our deep appreciation for the role of President Nursultan Nazarbayev of the Republic of Kazakhstan in convening CICA and steering it thus far as its founding Chairman. We acknowledge with appreciation that mutual understanding among the CICA Members enabled its success since its establishment.
31. We welcome assumption of Chairmanship of CICA by the Republic of Turkey. We are confident that the Turkish Chairmanship, in close cooperation with the Member States, will bring renewed dynamism to the CICA process. We support regular rotation of Chairmanship every two years.

V

32. We recognise the importance of external relations of CICA and strengthening cooperation with other regional and international organizations and fora. We note with satisfaction that the process of establishing external relations of CICA was initiated with the adoption of Guidelines for CICA's External Relations in Bangkok on 14 March 2007. We task our Ministers of Foreign Affairs and the CICA Secretariat to continue implementation of the Guidelines

for the CICA's External Relations in accordance with the format contained therein.

33. We are pleased to note that the process of establishing external relations of CICA with other regional and international organizations and fora has commenced. In this regard we welcome signing Memoranda of Understanding (MOUs) between the CICA Secretariat and administrative bodies of ECO, EurAsEC and IOM.
34. We note the participation by the UN, OSCE and LAS in CICA activities as observer organisations since 2002. In this regard, we welcome: United Nations General Assembly (UNGA) Resolution No. 62/77 of 6 December 2007, which granted observer status to the CICA in the UNGA; and efforts of CICA and its observer organizations on mutual cooperation in the fields of common interests and exploring new ways and means of strengthening mechanisms of such interaction. We support the development of contacts between CICA and the UN and SCO.
35. We recognise that the study of experience of multilateral institutions and organisations may be beneficial for further promotion of CICA process.
36. We welcome the upcoming Third Asia–Middle East Dialogue Meeting which will take place in Bangkok in December 2010 and earnestly wish the Meeting a success to further strengthen the bond of friendship and close cooperation among the CICA Member States, thus contributing to the stability and economic development within the region.
37. We take note of the establishment of International Research Center for Land-locked Developing Countries in Ulaan Baatar, Mongolia, and will explore CICA's cooperation.

VI

38. We are pleased to note an increasing interest in the CICA process. In this regard, we welcome the Socialist Republic of Vietnam and the Republic of Iraq as full members and the People's Republic of Bangladesh as an observer to the CICA.

VII

39. We agree to hold the Fourth Meeting of CICA Ministers of Foreign Affairs in 2012.
40. We agree to hold the Fourth CICA Summit in 2014.

VIII

41. We believe that the CICA process has moved forward through adoption of basic documents and implementation of confidence building measures. This Declaration is reflective of our collective will to take the CICA process further ahead by continuing to work towards building an atmosphere of confidence and trust and enhancing cooperation in the region.

Istanbul, 8 June 2010

ประวัติผู้ทำรายงานฯ

นายธีรเทพ พรหมวงศานนท์

วุฒิการศึกษา

- ศิลปศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) เกียรตินิยมอันดับ 2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ประสบการณ์การรับราชการในกระทรวงการต่างประเทศ

2521 - 2525	ผู้ช่วยเลขานุการ	กรมเศรษฐกิจ
2525 - 2529	เลขานุการตรี	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงธากา
2530 – 2533	เลขานุการโท	กรมเศรษฐกิจ
2533 – 2537	เลขานุการโท/เอก	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงสตอกโฮล์ม
2538 – 2540	เลขานุการเอก	กรมอาเซียน
2540 – 2548	ที่ปรึกษา	กรมอาเซียน
2548 – 2550	ที่ปรึกษา	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮานอย
2550 – 2552	อัครราชทูตที่ปรึกษา	สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงริยาด

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และสถานที่ทำงาน

2553 – ปัจจุบัน หัวหน้ากลุ่มงานเอเชียกลาง กรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา
